الله یجتبی الیه من یشاء و یهدی الیه من ینیب

ہزار ہزار حمد و ثنای حق تبارک و تعالیٰ که درین زمان فرخی اقتران ارشادات حضرت شاه کلیم الله جهان آبادی اعنی

مکتوبات کلیمی

۱۳۱۵ھ

بعد تصحیح و درستی اغلاط اخذ اجازت حضرت مولوی سید محمد قاسم صاحب کلیمی سلمه از اهتمام محمد عبد الاحد عفا الله عنه الصمد

در مطبع مجتبائی واقع دهلی مطبوع شد

اللہ یجتبی الیہ من یشاء و یهدی الیہ من ینیب

ہزار ہزار حمد و ثنای حق تبارک و تعالی که درین زمان فرخی اقتران ارشادات حضرت شاه کلیم اللہ جہان آبادی اعنی

مکتوبات کلیمی

۱۳۱۵ھ

بعد تصحیح و درستی اغلاط و اخذ اجازت حضرت مولوی سید محمد قاسم صاحب کلیمی سلمہ از اهتمام محمد عبد الاحد عفا اللہ عنہ الصمد

در مطبع مجتبائی واقع دهلی مطبوع شد

مختصر فہرست کتب موجودہ کتبخانۂ تجارت مطبع مجتبائی دہلی

قرآن مجید واضح جلی قلم مترجم بدو ترجمہ مجتبائی دہلی۔ اس قرآن مجید میں علاوہ خوش خطی صفائی طبع تصحیح عمدگی کاغذ وغیرہ کے تین چیزون کی اور جدت کی ہے جو قابل ملاحظہ ناظرین ہین (۱) متن مین اردو ترجمہ بامحاورہ شاہ عبد القادر رح اور حاشیہ پر موضح القرآن پورے فوائد کے ساتھ چڑھایا گیا ہے (۲) ترجمہ فارسی حضرت شاہ ولی اللہ رح آیہ آیہ کا ہندسہ وار موضح القرآن کے بعد حاشیہ پر خط دیگر لکھوایا گیا ہے۔

قرآن مجید چار ترجمہ مجتبائی۔ دو ترجمہ فارسی شاہ ولی اللہ رح و حضرت سعدی رح دو ترجمہ اردو شاہ رفیع الدین رح و شاہ عبد القادر رح و فوائد و شان نزول برحاشیہ۔

حمائل شریف معری و مترجم مجتبائی۔ اس حمائل کو معری و مترجم دونوں کہہ سکتے ہیں کیونکہ متن اسکا معری ہے اور حاشیہ پر ہندسہ وار آیہ آیہ کا بامحاورہ اردو ترجمہ شاہ عبد القادر رح کا لکھا ہے اسکا اشتہار فی غلطی متن ایک اشرفی یا دس روپیہ نقد ہے۔ یہ وہ حمائل ہے جسکی مثل صحت مین کوئی حمائل آجتک تمام ہندوستان مین طبع نہین ہوئی۔

حمائل شریف معری مجتبائی اس حمائل مین بھی وہی صفات ہین جو حمائل مترجم ایک اشرفی فی غلطی انعام والی مجتبائی مین ہین

دلائل الخیرات مترجم مجتبائی نہایۃ صحیح خوش خط بروایت علی حریری در متن و بروایت مغربی بطور نسخہ برحاشیہ ہم تقطیع و ہم صورت حمائل مترجم مجتبائی اشرفی انعام والی اسکی تصحیح مین بکمال عرقریزی کی گئی ہے اور ترجمہ اسکا نہایت پاکیزہ اردو زبان مین کیا گیا ہے اور حاشیہ پر لکھا گیا ہے

شرائط المذاہب مجتبائی اس کتاب مین مسائل صوم و صلوٰۃ متعلق چارون اماموں کے مفتی بہ لکھے ہین جسکے دیکھنے سے فوراً معلوم ہو جاتا ہے کہ فلان مسئلہ فلان امام کے مذہب مین اسطرح ہے اور فلان امام کے مذہب مین اسطرح۔

رحمۃ الرحمان فی ترجمہ قصیدۃ النعمان۔ یہ وہ قصیدہ ہے جسکو حضرت امام اعظم رح نے رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم کی فضائل و محامد و معجزات مین لکھا ہے۔ مترجم نے یہ کمال کیا ہے کہ اول شعر لکھکر اسکا ترجمہ نظم مین کیا ہے پھر نثر مین اسکا بامحاورہ ترجمہ اسکے بعد حل لغات و استدلال نصوص و احادیث۔ یہ کتاب شیدایان رسول عربی کے ملاحظہ کے لیے ہے۔ مجتبائی

سیرۃ النعمان یعنی امام اعظم ابو حنیفہ کوفی رحمۃ اللہ علیہ کی سوانح عمری مولفہ مولانا شبلی نعمانی۔ مجتبائی

اخبار نجات۔ مجتبائی یہ کتاب ائمہ نجات کی جانفشانیوں انکے دلچسپ علمی مناظرون مختصر جملون ظرافت آمیز فقرون عرب کے پھرکتے ہوئے محاورون اور مثالون اُن کے تمام عمر کارناموں کا سچا فوٹو ہے۔

تذکرہ آبحیات جس مشاہیر شعراء اردو کی سوانح عمری اور زبان مذکور کی عہد بعہد ترقیون اور اصلاحوں کا بیان اس مین پانچ دور کے شعرا کا بیان اس خوبی سے کیا ہے کہ جس سے آمار چڑھاؤ اور تغیر تبدیل زبان اردو کا بخوبی معلوم ہوتا ہے۔ مولفہ مولوی محمد حسین آزاد۔ مطبوعہ مجتبائی

محاورات ہند یعنی **ضرب الامثال** اس کتاب مین آٹھ ہزار کے قریب
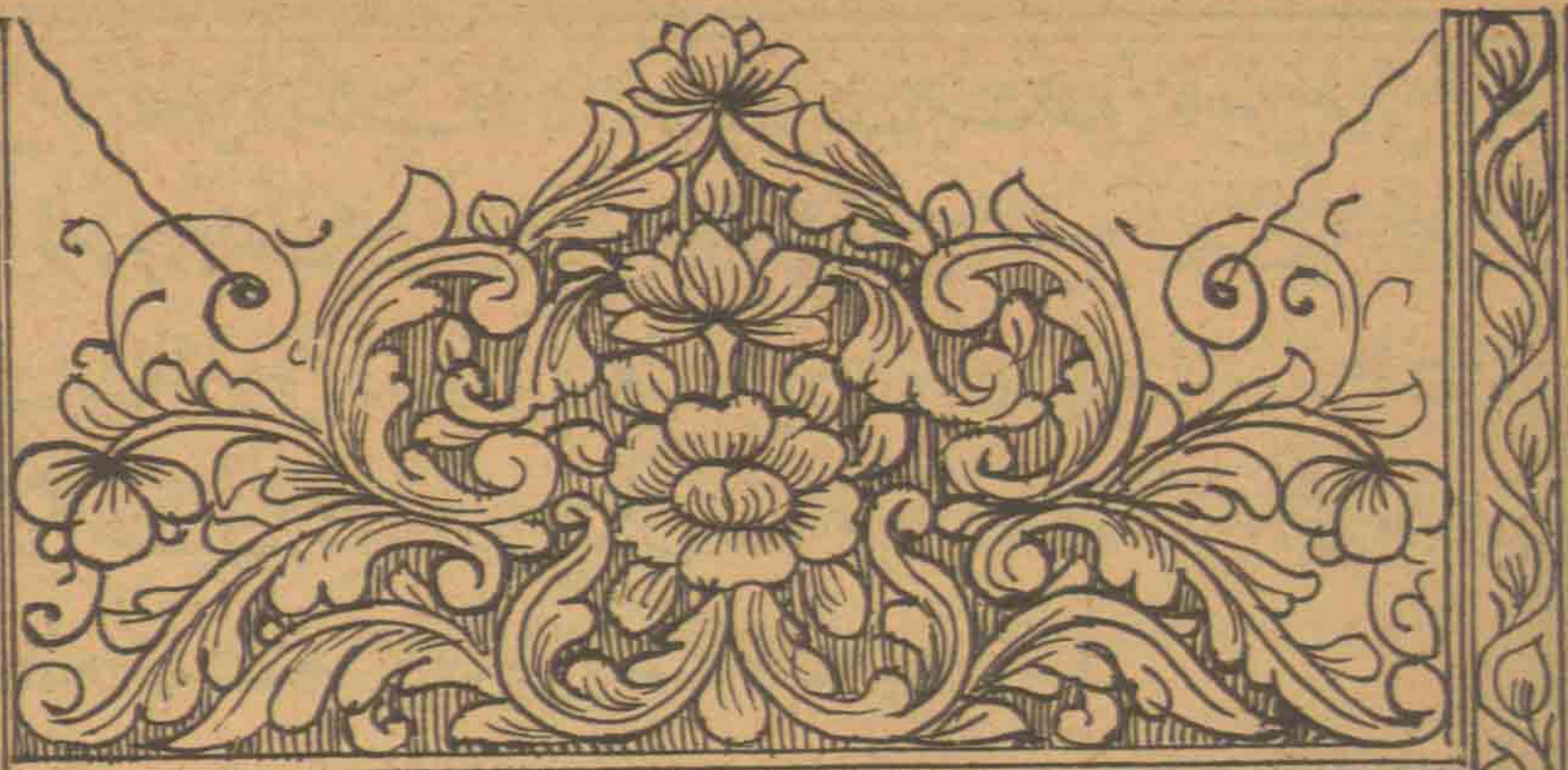
بسم اللہ الرحمن الرحیم

اَلحَمدُ لِلّٰهِ الَّذِی کَلَّمَ مُوسٰی تَکلِیمًا وَجَعَلَ الاِنسَانَ کَلِیمًا وَالصَّلٰوةُ عَلٰی اَبِی القَاسِمِ خَاتَمِ النَّبِیِّینَ بَشِیرًا وَّنَذِیرًا وَّرَحمَةً لِّلعَالَمِینَ مُبَارَکًا وَّسِرَاجًا مُّنِیرًا وَالسَّلَامُ عَلٰی اَئِمَّةِ الدِّینِ وَاَولِیَاءِ اللّٰهِ المُهتَدِینَ ۵

امابعد میگوید بندہ عاصی محمد قاسم علی کلیمی بن حافظ سید مبارک علی صاحب عفی اللہ عنہما کہ چون این اذل الخلیقہ را از بدو شعور بذکر و مذکور صاحبدلان و اولیاء اللہ رغبت بسیار است و طبع این نیازمند باستماع حالات بزرگان چیلے مانوس و مسرور مے باشد لہذا درین اوان سعادت اقتران کہ خاتمۂ سیزدہم است برائے استفادہ و استفاضۂ طالبان حقیقی اتفاق طبع این اوراق موسوم **بمکتوبات کلیمی** کہ ہر ورقش و فقرے از معرفت کردگار رست افتاد برخے از حال حضرت ایشان مے گوید۔ بدانکہ حضرت شیخ الاسلام والمسلمین المتخلق باخلاق اللہ والمتصف باوصاف اللہ فانی فی اللہ باقی باللہ حضرت شیخ **کلیم اللہ** صاحب شاہجہان آبادی چشتی قدس سرہ العزیز بن حضرت شیخ **نور اللہ** مہندس رحمۃ اللہ علیہ در اوائل عمر از کتب درسیہ فقہ و حدیث فارغ شدہ بتلاش مرشد عازم کعبۃ اللہ زادہ اللہ شرفاً و تعظیماً شدند حضرت شیخ الاسلام شیخ یحیٰی مدنی چشتی قدس سرہ

موافق الهام غیبی در سلکِ خود آورده در مبلغی مدت بنعمت حقانی و فیض سبحانی مشرف
و ممتاز فرموده باز بقطبیت شاهجهان آباد سرفراز کرده واپس بهندوستان فرمودند
حضرتِ ایشان موافق ارشادِ مرشد خجسته بنیاد شاهجهان آباد را بقدوم میمنت لزوم
خود بار دگر شرف بخشیده در هدایت خلق الله و اعلاء کلمة الله تادم واپسین کوشش بلیغ
بکار بردند و اتقائے ظاهری و باطنی بحدّے رسانیده بودند۔

از تصانیف حضرتِ ایشان بسیار کتبهاست امّا اسمار کتب مشتهره خاص و عام
تبرکاً بحیطهٔ تحریر مے آیند **اوّل** تفسیر کلیمی که مطبوع گردیده بزبان عرب برگزیده و پسندیدهٔ
جمیع مذاهب است **دوم** عشره کامله **سوم** سواء السبیل **چهارم** کشکول **پنجم** مکتوبات کلیمی
و این همه کتب در علم تصوّف حجت تام دارند **ششم** کتاب ردّ روافض که در جواب اهل تشیع
تصنیف فرموده اند لایق مطالعه است **هفتم** نسخه متبرکه مرقعه که حضرت ایشان در عملیات
و اوراد و نوافل رقعه رقعه تحریر فرموده بسیار مجرب است۔

حضرت ایشان بتاریخ بست و چهارم شهر جمادی الثانی در سنه یکهزار و شصت هجریه
از عالم روحانی بعالم جسمانی رونق افروز شدند چنانچه تاریخ تولید شریف حضرت ایشان
از لفظ غنی ۱۰۶۰ بر مے آید تا هشتاد و یک سال در صدرِ حیات بودند چون ندائے طلب بگوش
حق نیوش حضرت ایشان دروادند بتاریخ بست و چهارم شهر ربیع الاول سنه یکهزار
و یکصد و چهل و دو در جواب لبیک اجابت گفته عالم فانی را پدرود نموده مسند آرائے
ملک جاودانی گردیدند۔ مادهٔ تاریخ از مصرعه آخری این قطعه بر مے آید۔ **قطعه**

کلیم الله عارف پاک بوده — با قلیم بقا ذوقش ربوده
بپرسیدم چو تاریخ وصالش — خرد گفته که ذاتِ پاک بوده

برخے از اولاد حضرت ایشان میگوید کارکنان قضا و قدر هر دو پله ترازوے
اولاد ایشان مساوی الوزن و هم پله بیافرید یعنی پسران و دختران بتعداد مساوی

بودند۔ از فرزندان سه فرزند داشت **اوّل** صاحبزادهٔ ابوسعید جلال الدین حامد **دوم**
صاحبزاده محمد فضل الله **سوم** صاحبزاده محمد احسان الله و از دختران سه دختر **اوّل** حضرت
بی بی رابعه **دوم** حضرت بی بی فخر النساء **سوم** حضرت بی بی زینت الحیٰوة عرف بی بی
مصری که حضرت ایشان بالیشان بسیار نظر التفات مے داشتند و تا حال فیضے که باولاد
این معصومه و عفیفه روزگار است بدیگران دیده نمے شود عجیبے نیست که اَقَلُّ جِبَالِ الْاَرْضِ
طُوْرٌ وَاِنَّهٗ لَاَعْظَمُ عِنْدَ اللّٰهِ قَدْرًا وَّمَنْزِلًا شاهد آنست

برخے از احوال سلسله حضرت ایشان میگوید که بطریق سلسلهٔ چشت اهل بهشت
از حضرت سرور کائنات خلاصه موجودات حضرت محمد مصطفےٰ صلے الله علیه و آله و اصحابه و سلم
اجمعین بواسطه خواجگان بحضرت ایشان رسید خرقه خلافت پوشانید۔ آنحضرت
رسالت پناه صلّی الله علیه و آله و سلم از دستِ مبارک خود امیر المؤمنین حضرت علی ابن
ابی طالب کرّم الله وجهه را و حضرت ایشان بحضرت خواجه حسن بصری رضی الله عنه و
حضرت ایشان بحضرت خواجه عبدالواحد ابن زید رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه
فضیل ابن عیاض رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه ابراهیم ابن ادهم رحمة الله علیه
و حضرت ایشان بحضرت خواجه حذیفة المرعشی رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه
ممشاد علو دینوری رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه ابو اسحاق شامی چشتی رحمة الله
علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه ابو احمد چشتی رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت
خواجه ابو محمد چشتی رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه ابو ناصر یوسف چشتی
رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه مودود چشتی رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت
خواجه حاجی شریف زندنی چشتی رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت خواجه خواجگان
خواجه عثمان هارونی چشتی رحمة الله علیه و حضرت ایشان بحضرت شیخ الاسلام
و المسلمین خواجه خواجگان حضرت خواجه معین الدین حسن سنجری ثم الاجمیری چشتی

رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت خواجہ خواجگان خواجہ قطب الدین بختیار کاکی
اوشی چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت شیخ الاسلام والمسلمین خواجہ فرید الدین
گنج شکر اجودھنی چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت شیخ الاسلام خواجہ سلطان المشایخ
محبوب الٰہی حضرت خواجہ نظام الدین احمد بن محمد بدایونی چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان
بحضرت شیخ الاسلام مخدوم نصیر الدین محمود چراغ دہلوی اودھی فاروقی چشتی رحمۃ اللہ علیہم
وحضرت ایشان بحضرت خواجہ شیخ کمال الدین علامہ چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان
بحضرت خواجہ شیخ سراج الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت خواجہ شیخ
علم الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت خواجہ شیخ محمود عرف راجن چشتی
رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت خواجہ شیخ جمال الدین عرف جمن چشتی رحمۃ اللہ علیہم
وحضرت ایشان بحضرت خواجہ شیخ حسن محمد چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت
خواجہ شیخ محمد اعظم چشتی قدس سرہٗ وحضرت ایشان بحضرت مدینۃ المعرفۃ والحقیقۃ
والعرفان شیخ الاسلام والمسلمین حضرت خواجہ شیخ یحییٰ مدنی چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت
ایشان بحضرت شیخ المشائخ المتخلق باخلاق اللہ والمتصف باوصاف اللہ فانی فی اللہ باقی باللہ
حضرت شیخ کلیم اللہ جہان آبادی چشتی رحمۃ اللہ علیہ وصلی اللہ تعالیٰ علےٰ خیر خلقہ محمد و
آلہ واصحابہ اجمعین ؏

مخفی نماند کہ حضرت ایشان را ماسوائے حضرت شیخ الاسلام حضرت نظام الدین
اورنگ آبادی چشتی رحمۃ اللہ علیہ خلفاء کثیر اند اما اسامی مشتہرین تبرکاً بحیطہ تحریر مے آیند
اوّل از اعاظم خلفاء راشدین حضرت شیخ الاسلام مولانا شاہ نظام الدین اورنگ آبادی
چشتی است قدس سرہ **دوم** حضرت شاہ محمد ہاشم کہ نسبت خویشی نیز بحضرت ایشان
مے داشتند **سوم** مولانا شاہ ضیاء الدین **چہارم** مولانا شاہ جمال الدین جیپوری
پنجم مولانا شاہ جلال الدین **ششم** مولانا شاہ محمد علی **ہفتم** مولانا شاہ

عبد اللطیف **ہشتم** مولانا حافظ محمد عبد اللہ رحمہم اللہ ؏
برخے از نسبت ظاہری و باطنی خود بحضرت ایشان مے گوید۔ عاجز تراب
اقدام درویشان کہ بدنام کنندۂ نکونامے چند است بہ چہار واسطہ از نسبت مادری بحضرت
رابعۂ عصر عفیفۂ زمان بی بی زینت الحیٰوۃ عرف بی بی مصری رحمۃ اللہ علیہا مے پیوندد کہ
صبیۂ خورد و مورد عنایات وفیوضات حضرت ایشان بودہ اند و بشش واسطہ از نسبت باطنی
ارادت واجازت بکفش برداری حضرت ایشان میرسد ہمچنانکہ خرقۂ خلافت پوشانید
از دست مبارک خود شیخ الاسلام والمسلمین حضرت شیخ کلیم اللہ جہان آبادی چشتی قدس سرہ
مر حضرت شیخ المشائخ خواجہ نظام الدین اورنگ آبادی چشتی رحمۃ اللہ علیہ را وحضرت ایشان
بحضرت محب نبی مولانا محمد فخر الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت مولانا محمد عظیم
چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت سید السادات مولانا محمد حسین علی عرف
مولوی حسنو محدث دہلوی چشتی القادری رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت سید السادات
سید محمد شرف الدین شہید چشتی القادری رحمۃ اللہ علیہ وحضرت ایشان بحضرت مرشدنا
ومولانا شیخ الاسلام والحقیقت والمعرفت حضرت سید السادات قاضی سید محمد زبیر
چشتی القادری متع اللہ العارفین بجود وجودہ وادام اللہ علی العالمین فیضانہ وحضرت
ایشان این عاجز را کہ ہیچ وجہ لیاقت این نعمت عظمےٰ نداشت مشرف وممتاز ساخت۔
امید از صاحبدلان و عارفان حقیقی آنکہ این عاجز را بجزائے آنکہ این فیض
خاص را عام کردہ ام بدعائے خیر وصول الی اللہ عز شانہ والترک ماسوی اللہ یاد میفرمودہ
باشند ؏ والسلام تم الکلام ؏
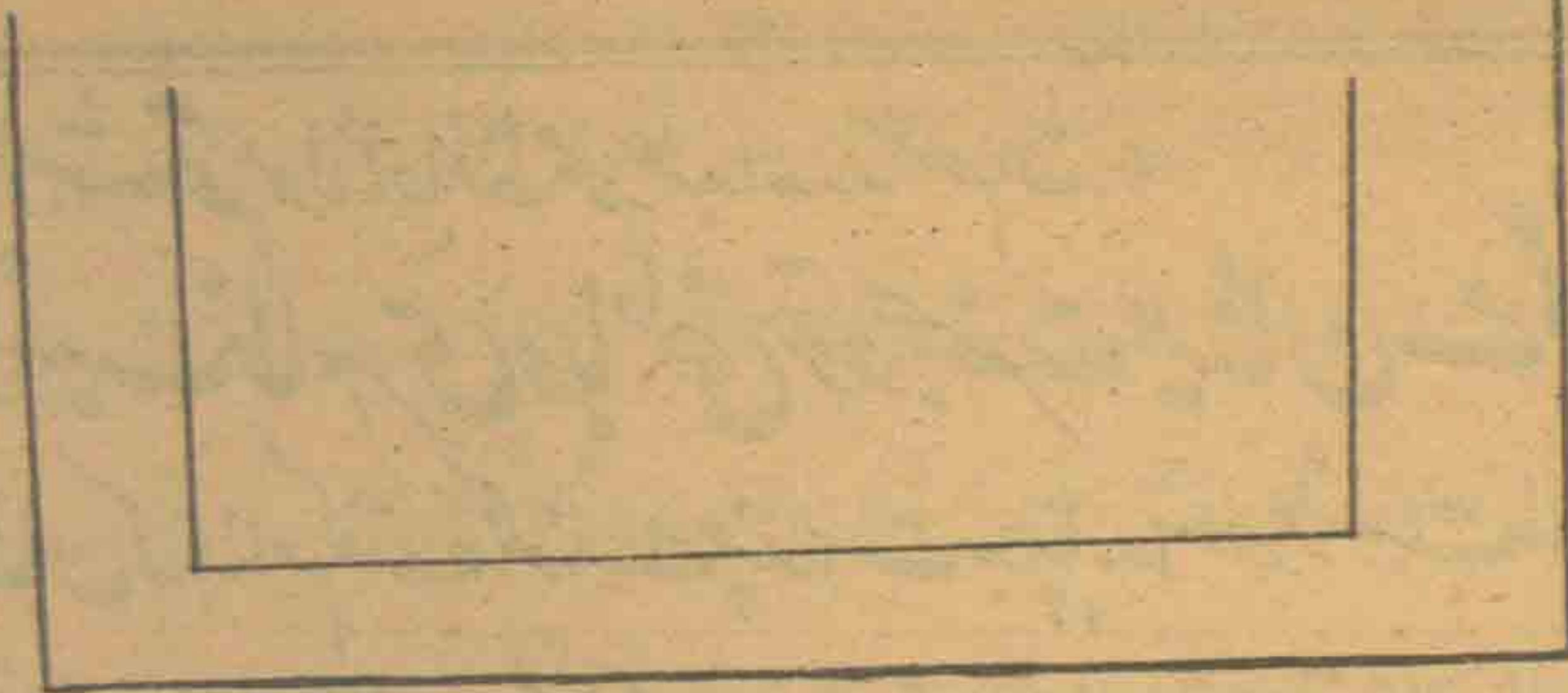
بسم اللہ الرحمن الرحیم

مکتوب اوّل شیخ الاسلام شاہ نظام الملۃ والدین سلمہ اللہ تعالیٰ از خادم درویشان خاکراہ ایشان کلیم سلام محبت القیام مطالعہ نمایند امروز کہ بستم شہر صفر ختمہ اللہ بالخیر والظفر است محرر میگردد کہ از ابتداے آمدن شما در لشکر بادشاہی کہ تا تاریخ حال ہفت ہشت ماہ گذشتہ باشد دو کتابت رسیدہ یکے در اول آمدن کہ ہنوز جاے مجلس مقرر نشدہ بود و بخانہ نصیب خان قراول انعقاد مجلس بود و یکے دیگر بدست ابراہیم خان بہ ثبت مہر شاہ یار بیگ۔ و فقیر شما چندین کتابت ارسال داشتہ شاید رسیدہ باشد اما زبانی بعضے مردم شنیدہ شد کہ صوفیان در حال وجد از لباس خود بطرف قوالان مے اندازند و آن را بقوالان عطا نمے کنند بلکہ بعض بہمان واہب عطا میشوند کہ بظاہر بطور صوفیہ کہ بذل وصف لازم ماہیت ایشان است دور مے نماید باید کہ صوفی از خانہ کہ بدر مے آید بآن در نرود۔ و اگر براے غرض بلکہ جامہ صوفی کہ در و چندین عبادت کردہ باشد بمطربے کہ ہمیشہ بمنہیات ارتکاب دارد نادر تر است و ناروا باشد علاج دیگر باید اگر حق قوال است بمقتضاے حدیث مَنْ قَتَلَ قَتِیلاً فَلَہٗ سَلْبُہٗ کہ مراد از سلب اینجا لباس و یراق اوست مستمند فرقہ الیست کہ لباس صوفی بقوال مے دہند بہر حال و کیف برآمدن صوفی و باز در آمدن او بہمان جامہ طبع انصاف پسند این معنی نمیکند

اولاً باید کہ بقوال دہند مَنْ قَتَلَ قَتِیلاً فَلَہٗ سَلْبُہٗ موید این است و اگر بقوال نہ دہند در میان خود پارہ پارہ بسازند و بطریق تبرک ہر ہر قطعہ او را یاران بگیرند و اگر پارہ نہ سازند درست بیارے بخشند و آنچہ مرقوم شد بر ہمہ شواہد در کتب مرقوم یافتہ میشود وَالْاَمْرُ اِلَیْکَ وَالْحُکْمُ کَذٰلِکَ آنچہ شما در یاران خود قرار خواہد داد دستور خواہد شد۔ اما در خاطر فقیر چنین میرسد دیگر مرقوم بود کہ دل از ذکر جہر و خفی و مراقبہ ہمہ برخاستہ است مجلس سرود را ہم دل نمیشود عجب است کہ باوجود این ہمہ داعیہ محبت دل ازین امور برخیزد ظاہر اقبض خواہد بود و این صوفیہ را میباشد علاج آنست کہ در ہمہ اوضاع بضد عمل باید کرد دیگر معلوم باشد کہ ملا ابو الفیض مجلس عالی براے یاران کرد روزے با یاران بخانہ او رفتیم انواع تکلفات بجا آوردہ جَزَاہُ اللّٰہُ خَیْرَ الْجَزَآءِ مقدمہ تکیہ ہمچنان ملتوی است این سال دوم شروع شدہ واجب باید داد و حل این کار از ملا نمے آید معلوم مدخل و مخرج او میان عبد اللطیف بغایت فدویت در جناب شما دارند مرید چنین باید و صاحب شوق اند درین ایام عزم لشکر کردہ اند اگر چہ سفارش مہربانی حاجت نیست زیرا کہ پیر مہربان تر از مادر و پدر مرید است اما نوشتہ مے آید کہ در ہر باب لطفے عظیم در کار ایشان دارند والسلام ✤

مکتوب دوم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الدین والدنیا سلمہ ✤ از درویش کلیم سلام مطالعہ نمایند۔ اے برادر ترقی در ہر مرتبہ مرجو است درویش را مرتبہ نمیرسد کہ دران حال از جمیع وجوہ ترقی را مجال نباشد شنیدہ باشند کہ بایزید قدس سرہ میگفت قولہ مَا نَفِدَ الشَّرَابُ وَمَا رَوِیْتُ پس اہمال اطوار ذکر و فکر و مراقبہ و امثال ذلک واجب الاحتراز است و ایضاً در تربیت سالکان این قسم اہمال مجوز نیست اما معلوم چنین میشود کہ باعث برین قبض امرے دیگر خواہد بود من جانب اللہ سبحانہ طوراً فی تتمیم امر اولیاء اللہ سبحانہ آن برادر را دیرگاہ دارد کہ امر را بجد اقصے رسانند والسلام فقط ✤

مکتوب سوم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الدنیا والدین۔ از درویش کلیم۔ سلام۔

مطالعه نمایند که محب صادق العقیدت محبوب اہل الله اخوند ملا ابوالفیض که بصفاے محبت
وخلوص مودت مخصوص اند در تواریخ ماه ذی الحجه مجلسے عظیم انعقاد کرده بودند و خلوت خاص
براے راحت فقرا با تکلفات شایسته آراسته فقیر شما را متصدعه شدند چون اخوند نهایت
مصروف عقیدت اند مسئول ایشان مقبول افتاد و این مجلس از اول تا آخر بطور خواہش فقرا
صورت بست و ہیچ مکروہے واقع نشد باز در تواریخ ماه صفر با یاران بدرگاه حضرت
خواجه قطب الدین رفتیم اخوند جمعیت سرود و طعام سرانجام دادند و ہمه مسرور و محظوظ شدند
و در روز و شب انجام گذرانیدم و حالات شگرف بر یاران روداد از اول تا آخر این بار نیز
ہیچ مکروہے نبود باز نوبت سوم ہشتم ماه ربیع الاول مجلسے انعقاد یافت بر دستور مجلس
ذی الحجه لیکن قریب دو پہر نظام امجد پسر دلاور خان با چند اوباش بلے اذن در خلوت آمد
و حالت بسط یاران بانقباض انجامید بتقریب نماز ظہر از مجلس برآمده بخانه آمدیم بخیال
آنکه این بیگانه را اخوند دیده و دانسته راه داده قسم خوردم که باز درین مجلس درنیایم چون
اخوند را بر نفرت طبع فقیر اطلاع شد برہنه پاے از خانه آمده استغفار خواستند اول خود صورت
انقباض بود چون صدق عقیدت و فنا فی الشیخ در سیماے ایشان نمایان بود کفارت یمین
دادم و بمجلس درآمدم تا آخر روز یاران محظوظ و مسرور بودند در روز آخر قمیص از بر کشیدم و
باخوند بدست خود پوشانیدم اگر شما را این سرگذشت بطور دیگر رسانند اعتبار نخواہند کرد
براے ہمین تمام احوال سابقه نوشته شد والسلام بعد از چند روز نظام الدین امجد را براے
استغفار آوردند اَلْعَفْوُ عِنْدَ الرَّسُوْلِ مَبْذُوْلٌ بآن دادم و رخصت نمودم ٭

مکتوب چہارم ـ الله اکبر شیخ الاسلام والمسلمین نظام الملة والشرع والحق والدین
ادام الله فیضانه علی العلمین ـ از درویش کلیم سلام محبت انجام مطالعه نمایند مکتوب شما
که مصحوب میان محمد مقیم بود رسید نادر شاه ضیاء الدین و شاه اسد الله متوجه حرمین
شریفین شدند الحمد لله والمنة اے عزیز شما را ہمین حج است که متوجه بارشاد طالبان

باشند زنہار قصد حج نخواہند کرد ـ دیگر برادر من شما ہمیشه در ایصال فیض حقیقی بکوشید
امور دنیوی اعتبارے ندارد ـ سلسله راجبان به سلوک طریقت محکم سازند که تا قیام قیامت
براے ما و شما ہدایاے فواتح بہم برسد رعایات دنیوی سہل است و انچه مسطور بود
وقتے که ملاقات خواہد شد حرف تکیه و خانقاه و حویلی خود مذکور خواہم
کرد بلکه مقرر خواہم کرد که آنجا ہمیشه چیزے رسانیده باشد اگر مصلحت خواہم دید این حرف خواہم
گفت والاخیر ادرار را مقرر نباید ساخت که درویش بدخو میشود علی التیسر ہر چه میسر آید فرستاد
و اگر میسر نباید نفرستاد این خوب ہست وظیفه دار شدن طریقه مردم دیگر است طریقه ما
مردم آنست که ناگاه ہر چه رسد بہتر است مقرر روزمره خوب نیست ہر کارے و ہر مردے

نه ہر که سر بتراشد قلندری داند	نه ہر که آئینه سازد سکندری داند

دل این مے خواہد بیشتر تقدیر دیگر والسلام ٭

مکتوب پنجم الحمد لله تعالیٰ عَلٰی اَنْ یَّجْعَلَکَ لِلنَّاسِ اِمَامًا وَّ بَعَثَکَ لِاِرْشَادِ
السَّالِکِیْنَ ہمامًا اے برادر مکاتیب متواتره و مراسلات متکاثره از شما رسید
و حقایق و دقایق یک یک ظاہر و باہر گردید و براے ہر مکتوب جواب نوشته آمد و انچه از
بعضے اشیاء سوال رفته بود جواب ہمه نوشته شد ـ العاقل تکفیه الاشارة مصرعه دل که
روشن شد کتاب و دفترے در کار نیست ٭ اما رحمت خدا تعالےٰ بر شما باد که بے اجازت
قدم بر ندارند کسیکه بدولتے رسید ہمین ادب رسید ـ انچه از ناہلے بعضے حرفے رفته بود
در جواب نوشته مے آید درویشے ہمین جفا و خفا کشیدن از خلق ہست و برداشت و صبر
نمودن بر آن والا زنده پوشی ہر ناشسته رو ہم میتواند کرد اگر کسے غیبت شما کرد در نفس الامر
اگر شما خوب ہستید بدی آنکس سرایت بشما نخواہد کرد بلکه ہمین بدی اگرفتار خواہد بود
وَلَا یَحِیْقُ الْمَکْرُ السَّیِّئُ اِلَّا بِاَہْلِهٖ مَنْ حَفَرَ بِئْرًا لِاَخِیْهِ فَقَدْ وَقَعَ فِیْهِ مقرر ہست و اگر
در نفس الامر شما خوب نیستند پس غیبت او موافق ارشاد شما شد ٭

توکہ در نفس خود زبون باشی	عارفِ کردگار چون باشی

غرض خدمتِ خلائق برخود متحتم دانستہ موافق شریعت و طریقت و حقیقت کار بند ید
درین صورت ضرر عائد نخواہد شد وَاللّٰہُ مُتِمُّ نُوْرِہٖ وَلَوْ کَرِہَ الْمُشْرِکُوْنَ اللہ حامی
وقت شما باد دیگر معلوم باد کہ سیادت پناہ صلاح آثار میر عبد الرشید از جملہ مداحان
طورِ شما اند ظاہر آنست کہ از پدر خود سید احمد یا از عزیز دیگر شغلے یافتہ اند اما این نادرہ
طریقہ شما کہ امروز کبریت احمر و عنقائے مغرب است در روزگار خود یافتہ نمیشود مگر در سینۂ
بے کینہ شما لہذا اسہ کتابت بفقیر نوشتہ اند کہ بشیخ الاسلام والدنیا والدین نبویسند کہ
مراہل شغل را ہم از طریق خود آشنا سازند لہذا برعایت خاطر عبد الرشید نوشتہ می آید کہ
ایشان را موافق استعداد ایشان بہرہ ور سازند کہ دریافتہ ام کہ ایشان در ظاہر فانی در شما اند
اما البتہ طریکہ از جملہ اشغال ما قبل معزول شوند و از سر نو ابجد این دفتر خوانند و الا معنی ندارد کہ
سرے از اسرار این راہ بمشام ایشان دہند و اگر نوشتن ایشان سفارش سائر خلائق است
نہ برائے خود مسئول ایشان باجابت مقرون نیست شما از ہمہ بیگانہ بیگانہ باشند کہ طور ما
اینست آیۃ قُلِ اللّٰہُ ثُمَّ ذَرْہُمْ فِیْ خَوْضِہِمْ یَلْعَبُوْنَ وَالسَّلَامُ عَلٰی مَنِ اتَّبَعَ
الْھُدٰی میان محمد فضل کتابت نوشتہ اند اگر توجہ بکار ایشان مبذول دارند ہل جزاء الاحسان
الا الاحسان از حق تعالیٰ اجر خواہند یافت ؛

مکتوب ششم شیخ الاسلام والمسلمین نظام الحق والدین متع اللہ الطالبین ببقائہ
از درویش کلیم اللہ سلام مطالعہ نمایند و بہر حال مشتاق خود تصور نمایند انچہ از حقائق
و روئیداد فیما بین و حقیقتِ فرستادن اعظم شاہ قاب طعام و رد آن و باز فرستادن او
برائے صوفیان و باز رد آن و منع او از ذکر جہر در مسجد جامع باد و صد سہ صد کس وقت
مغرب ہمہ معلوم شد برادر من آنچہ شما کردید خوب کردید فقیر کہ از دولتمندان چیزے قبول
مے کند باعث تالیف ایشان میگردد و در عدمِ قبولِ وحشت مے افزاید سلف صالحین ہر دو طریق

ورزیدہ اند اَلْھَدَایَا لَا تُرَدُّ و بعضے گفتہ اند بیت

زر کہ ستانی و نیفشانیش	بہتر از آنست کہ نستانیش

حاصل ہر دو واحد است یعنی ہر چہ باشد برائے خدائے تعالیٰ باشد قبول و رد اگر برائے
خدا است محمود است و الا مذموم و انچہ مرقوم بود کہ طبیعت از صحبت دولتمندان گریز انست اگر
فرمایند از صحبت ایشان اجتناب ورزم برادرِ من ہر چہ بخاطر شما میرسد عین صواب ست
آن کنید کہ دران مرضی خدائے تعالیٰ و رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم باشد و نیا سہلست اگر نفرت
از ایشان برائے حق باشد و اگر صحبت با ایشان ہم برائے حق باشد این است معیار در ہمہ کار
نِیَّۃُ الْمُؤْمِنِ خَیْرٌ مِّنْ عَمَلِہٖ از ینجا است کہ اساس عمل بر نیت است اِنْ خَیْرًا فَخَیْرًا
وَاِنْ شَرًّا فَشَرًّا بہر حال در اعلائے کلمۃ اللہ کوشید و از مشرق تا مغرب ہمہ اسلام حقیقی
بر کنید و دیگر آنکہ تقسیم اوقات معلوم شد اگرچہ ذکر جہر برائے گرمی باطن خوب است اما مختلف
فیہ است و کذالک مسئلہ سماع پس متفق علیہ جمیع سلاسل و جمیع مذاہب ائمہ علم ذکر خفی و مراقبہ
بعیت حضور و توحید عزمیت است کہ در این احدے را خلاف نیست پس آنچہ متفق اشاعت
و ترویج آن بصواب اقرب خاصہ درین زمان بادشاہ ہندوستان کہ از اولاد امیر تیمور
اند بطریق حضرت نقشبندیہ بغایت آشنا اند زیرا کہ امیر تیمور را بحضرت خواجہ بہاء الدین نقشبند
ارادت تمام بود و بیس روزے تمام بر این کار ہم موضوع باشد خوب است و در طرفی النہار باعث
کثیر مراقبہ کردن تا یک پہر روز بر آمدہ بہتر است و کذالک در آخر روز و در میان مراقبہ کیفیت
بیخودی و بیہوشی اگر بر بعضے فرود آمد بغایت لطف دارد چنانچہ شوق و رقص در وقت سماع زیبا است
والحمد للہ والمنۃ کہ شما طریقہ نقشبندیہ نیز دارند اہمال او چرا رود امید ارید خصوصاً مردم تورانی ہا را ہمین
از سلسلہ نقشبندیہ مشرف مے ساختہ باشند در جواب بدیارام نوشتہ آمد کہ مواظبت بر درود
نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم بسیار نمایند کہ سرمایہ ہر سعادت این است دیگر مطالعہ کتب سلوک
و تواریخ چون نفحات و تذکرۃ الاولیاء و رسائل حقائق چون لمعات و شرح لمعات و لوائح و شرح

آن در مطالعه داشته باشند اما احدے از بیگانگان مطلع نشود۔ شاه ضیاء الدین را که
باشتی آورده اند خوب کردند محمد میرزا یار بیگ را خلافت دادید خوب کردید بیت

خدائے جہان را ہزاران سپاس — که گوہر سپرده بگوہر شناس

از رقعه ایشان که بفقیر نوشته بودند معنی عشق میر بخت الحمد لله والمنة علیٰ ذلک دیگر حال
رقعه میان رحمت الله داخل سلک این طرف است دیگر مقصود از دخول اہل دول نه آنست
که ایشان طے مراتب درویشی کنند و در مجلس سماع ذوق و شوق رو دہند۔ و در مجلس فکر
ہمچو درویشان ذکر نمایند بلکه مقصود آنست که بسبب دخول این مردم اکثر مردم دیگر داخل میشوند
و در نظر عوام دخول این مردم اعتبار تمام دارد و یقین بدانند که مشاہیر سلف ہمه بپادشاہان
و وزراء و وکلاء و امراء ارتباط داشتند اکثر در عرف و عادت اشتہار فقراء و رجوع خلائق
باشنائے این گروه دست داد و سفارش باین نمط مستحسن است که اگر مصلحت باشد بکنند و الّا
فلا حضرت گنج شکر قدس سره بپادشاه زمانه نوشته اند رَفَعْتُ حَاجَتِیْ اِلَی اللّٰہِ ثُمَّ اِلَیْکَ
فَاِنْ اَعْطَیْتَ فَاللّٰہُ ہُوَ الْمُعْطِیْ وَاَنْتَ مَشْکُوْرٌ وَاِنْ مَنَعْتَ فَاللّٰہُ ہُوَ الْمَانِعُ
وَاَنْتَ مَعْذُوْرٌ والسلام

مکتوب ہمفتم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الاسلام والشرع والدنیا والدین از درویش
کلیم سلام مطالعه نمایند امروز که بست و دوم ربیع الاول است مرقوم میگردد مرقوم بود که دل
از صحبت دولتمندان تنگ آمده میخواہم که بطرفے روم و نیز مرقوم بود که سماع و سرود نمے
سرود است ہر چند یاران التماس مینمایند اما دل نمیخواہد اے جان برادر معلوم باد که صحبت
دولتمندان کسے را که بالطبع خوش مے آید از فرقهٔ فقراء نیست زیرا که تفاوت تمام است
درمیان اوضاع غنی و فقیر ہیچ میدانید که شما چندین آزار از اوضاع ایشان چرا میکشید
مے خواہید که نفس پروران مانند فقراء مساکین بذوق ذکر و فکر و مراقبه و تلاوت قرآن
و اوراد و عمارت اوقات و سائر حسنات چون ذوق و شوق و سماع و وجد مشرف گردند

و این خود محال و از قوت بفعل این تلاش نمے آید و در آخر بے مزه میگردد القصه للشرب
رجال و للحرب رجال از این گروه اینہمه درخواستن محض محال و عدم امکان از این
مردم ہمین قدر بس است که ایشان از آن رعونت و فرعونیت که دارند یک مرتبه فرود آمده
بخانه ہمچو شما عاجزے مسکینے قدم نہند و شمارا آدم شمرند و در حق شما این قدر اعتقاد کنند که شاید
از دعائے این کس در مرتبه دنیاوی افزونی پیدا شود و به شما بنوعے از التجا پیش آیند اینقدر
از ایشان بینند نہایت است طالب آخرت کجا ذکر و فکر کجا۔ این قوم را خدا ہمین مال مراد است
و بس و حرف حکایت قیامت و حشر و امثال ذٰلک پیش این قوم طاماتے بیش نیست که
چندے برائے زجر و توبیخ انگیخته اند فردا که دیده است مقوله ایشان است از ایشان اوضاع
اولیاء الله جو ستن دور از امکان و بر عدم حصول این ملول گشتن نہایت بعید زینہار از این
فرعونیان توقع خصائل موسیٰ نداشته باشند غنیمت بمیدانید که ایشان بآن جرأت از مرتبه
خود افتاده گاه باشد که بشما بیعت کنند و دست زیر دست شما نہند و توبه از افعال ماضی کنند
ما در سلف و خلف معه لیشئے نشنیدیم و ندیدیم که قاطبة اہل دول بر دست ایشان و از صحبت
ایشان بفلاح فقراء رسیده باشند در لشکرے که شما ہستید اکثر شنیده میشود که معتقدات
رفض بغایت رائج است این اصلا اثبات ولایت از غیر دوازده تن نمیکنند و اہل سنت را
بد تر از کافر میشمارند چنانچه از رسائل و فتاوائے ایشان مذکور است که سنی بدتر از کافر و سگ
است پس این گروه که معتقد چنین داشته باشند اگر شمارا سنی میدانند خود معلوم و اگر بنوعے دیگر
خیال کرده اند و طور ظاہر شمارا محمول بر تقیه میدانند تا شواہد دیگر که چون سب شیخین و لعن معاویه
نعوذ بالله به بینند فرضی تقیه ہم بکنند شنیده اند که بدبخت سید غلام محمد روح الله در خلوت
چه نوشتہا که نمیخورد و از آنست که امروز در شیراز محوط است و ہمین شما ہم در این ایام ہزار روپیه
شیراز برائے او فرستاده اید چنانچه این معنی از دیار ام که قبل ازین با شیشه گلاب ملاقات
نموده بطرف جاگیر رفته و از انجا مکرر بخدمت گرامی شما کتابت نوشته و ہمین نوشته که خواہم فرستاد

دوقت ارسال کتابت او حاضر نمے باشد شنیده ام که فلان ابن فلان طالب جاه اند
بایشان تلقین ذکر و فکر بے مزه آری اسمے برائے کشایش درِ دوزخ یعنی دنیا بایشان باید
فرمود تا ابدالدهر او در درکِ اسفل السافلین هاویه قرار گیرند وگرنه همیشه بوعده وعید کج دار
مریز بسر باید برد آری انقطاعِ خلائق اگر از ایشان بوقوع در آید همین قدر برائے ایشان ذکر
وفکر است وانچه قصهٔ خواجه محی الدین مرقوم بود این چنین کارها پیش هر شیخے که باین بازیچه ها
بازی میکنند مے آید باک نیست وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ وَالْحَقُّ يَعْلُو وَلَا يُعْلٰى بیت

تو حامیِ شرع و حامیِ تو شارع | تو حافظِ قرآن و خدا حافظِ تو

وآنچه از سردیِ دماغ مرقوم بود اے برادر کثرتِ سماع هم خوب ندارم بلکه تعین هر روز
هم نیامده ـ علی الاتفاق اگر میسر آید رونقے دیگر دارد اما حلقهٔ مراقبه بکثرت واتصال با ذکر
خفی یا جلی این بردوام احسن است وخیر الاوضاع بعد از تقید بشرائع وصلوةِ خمسه ونوافل
واشراق وضحیٰ وتهجد ومراقبه بعد از نماز صبح تا اشراق وبعد از عصر تا مغرب واحیاے مغرب
تا عشاء باوابین ونوافلِ دیگر اند کے بمطالعهٔ کتب حدیث وفقه وسلوک چون احیاء وکیمیا
وامثالِ ذلک چون تواریخ مشائخِ پیشین بهتر است وگاه گاهے برائے اهل درد اگر سماع
باشد که در آن خبر محرمِ راز نباشد اقرب بصواب است وتاکید صوم فرض وصوم نفل چون
ایامِ بیض و ذی الحجه وغیره وخمسه هزاری ومانندِ این نگاه داشتن بغایت نافع وخود چله نشین
از غره آخر شعبان تا روز عید ومخلصان را این طریق نشاندن آمده است نه آنکه دولتمندان
را باین کار دلالت باید کرد این کار درویشان است که کمر بر همین بسته اند ودر چلهٔ اربعین
چند درم سنگ طعام مجوز است الزم وشوربا نفیس باشد دیگر معلوم از مکاتیبِ شما میشود
که شما را با قبیلهٔ خود ارتباطے نمانده چنانچه این معنی مکرر نوشته اند بناءً علیٰ ذلک مرقوم میگردد
که بدایت فقر مبنی بر سلوک وتجرید وتفرقه وقطع تعلقات است ونهایتِ فقر مبنی بر
ازدواج وتمکین باهل ومباشرت اسباب است این معنی بطریق اکثریت نوشته مے آید

الحمد لله رب العالمین که شما مراتب قلق واضطراب قطع نمودید اکنون نوبت تمکین است
اگر درین صورت ازدواج ومباشرت باسباب شود آن بود نیست معهذا اگر ازدواج باشد
وبا قبیلهٔ خود چنان مالوف نیستند اینجا فکرے کرده آید سخن صریح تر آنکه میان امام الدین
که برادر عمزاده فقیر اند دخترے در سن چهارده ساله فی الحال بصلاح نماز وروزه وتلاوت
قرآن آراسته دارند وخالی از صباحت ووجاهت هم نیست واز طرفین عجب اینقدر است
که داد وستد در میان نیست نمیدهند چیزے ونمیخواهند چیزے بر کاستهٔ آب انعقاد میسر
میشود واگر اشاره نمایند علی الرسم یک نشان از طرف شما داده آید من بعد بتقریب ملاقات
بیائید ودر عرصه یک هفته انصرام کار نموده متوجه آن طرف گردید واگر هنوز بے تعلقیت سر افراشته
باشند واستغنا جلوه گر پس اشاره رود که حرفے ازین باب زیاده گفته نشود خط خواجه نور الدین
از اورنگ آباد رسید بسیار باادب مرید اند بوئے که از خط این مردم بمشام مے آید از خطوط اکثر
مخلصان شما نمے آید میر شاه یار بیگ التماس نموده بود که امیدوارم که مرا محبت پیر خود سلمه الله
عنایت فرمایند که همه سعادت ثمرهٔ محبت پیر است چهار سال است که در غلامی قبول کرده اند
اما میخواهم که آنقدر محبتِ آنحضرت سلمه الله بر من استیلا کند که جان ومال ودنیا وآخرت برائے
حضرت خود بیارم ونثار کنم این خواجه نور الدین متحقق بوده است چه حرف کاملانه میزند بارک الله
فیه من بغایت مشتاق جمال این صاحب کمالم که محبت با پیر خود میخواهد این مریدان بی ارادت
بهیچ کار نیایند مرید آنست که محبت پیر سرمایه سعادت کونین سازد وشیخ فرید الدین گنج شکر
قدس سره میفرمود که روز قیامت اگر حضرت جل شانه بصورت خواجه قطب الدین که پیر من
است تجلی خواهد کرد خواهم دید والا نه معلوم شد که ضدِ سرود وسماع مردم پیر کانو در واقعهٔ بحضور
بادشاه بودند آخر بادشاه مسلم داشت پس بر این دستور خود را دست نباید داد شنیده باشند والسلام

مکتوب هشتم شیخ الاسلام شاه نظام الحق والدنیا والدین سلمه الله تعالیٰ - از فقیر خاکپائے
درویشان کلیم دهلی سلام مطالعه فرمایند - امشب هفتد هم ماه شوال یک پهر و یک گهڑی

شب مانده از نماز تہجد فارغ شدیم و علے الصباح رخصت قراول خان جیو است کہ
دران وقت فرصت نوشتن دو کلمہ نیست ہمین وقت بدو کلمۂ شوق متصدعہ وقت
آن جان جانان میگردد شوق ملاقات گرامی نہ چندانست کہ قلم و زبان شرح آن
تواند کرد سن این فقیر بنجاہ و پنج رسیدہ بلکہ ازین گذشتہ و وہن عظام و سستی و کاہلی روز
بروز افزون گردیدہ و حرارتہا بہ برودتہا مبدل گشت دل از تربیت خلائق کند گردیدہ
و انزوائے تام و قطع کلام نمایان گشتہ و داعی سفر حجاز و مجاورت در آن مقام متبرکہ کہ الیٰ
یوم الفراق والوصال ہجوم نمودہ اما چہ توان کرد کہ قید الماء اشد من قید الحدید چون ارادت العبد
متعلق شود ہمہ اسباب جمع آیند و ہمہ موانع مرتفع شوند۔ حال متعلقات بخدائے تعالیٰ
روشن است فرزند حامد سعید کہ درین پریشانی عطا شدہ دہ سالہ است چندان دل بخواندن
نمے دہد بہزار محنت کتاب منشعب در صرف میخواند اگر این را مہمل گذارم ضائع شود و اگر
ہمراہ برم وقت را تباہ کند ہمہ خود بجمعیت ماند کہ بمحبت والدہ باز بہندوستان میل نماید
دیگر دو عاجزہ دارم یکے شش سالہ دوم سہ سالہ۔ بارے آن در قرآن خواندہ باشند کہ لَہٗ
ذُرِّیَّۃٌ ضُعَفَآءُ وَاَصَابَہُ الْکِبَرُ آنچہ در تقدیر رفت تغیر نیست مصرعہ تا در میان خواستہ کردگار چیست ؁

مکتوب ۹ نہم ۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ۔ از درویش کلیم سلام
مطالعہ فرمایند۔ معلوم باشد کہ خلافت را دو قسم باید ساخت خلافت زبانی و خلافت
سلوک اول آنکہ حیثیت فقراء داشتہ باشد باید فرمود من غیر امتیاز بین ان یکون علماء او جاہلاً
اما قسم ثانی کہ مثال بنویسند و بر وے مہر بکنند این قسم مخصوصاً باہل علم دارند لا طور دیگر اختیار
نمایند خلافت را دو قسم سازند خلافت عظمیٰ و کبریٰ و خلافت صغریٰ و کبریٰ قسم اول کہ مخصوص باہل علم دارند و ثانی
عام بہر حال آزردہ کردن دلہائے راغبانِ این کار اند کے محمود نمے نماید کار خود ہم باید کرد
ہم کار طالب اے برادر اگر جاہلے باشد کہ مصطلحات را نورزیدہ باشد لیکن معنی عشق و
تقویٰ داشتہ باشد بہ از عالمے کہ معرا ازین باشد آما چون علم چراغے است شاید دیگرے را

نفع رساند۔ حاملِ رقیمہ میان محمد عاقل و میان محمد شاکر از یارانِ قدیم اند میان محمد شاکر
فاضل جیداند و میان محمد عاقل اگر از تحصیلی ندارند اما علم فقر اندک بیش گوش زدہ اند مرحمت و
لطف کہ عام العام است خاص الخاص دارند۔ والسّلام ؁

مکتوب ۱۰ دہم ۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الاسلام والمسلمین والدنیا والدین سلمہ اللہ
از درویش کلیم سلام محبت انجام مودت انتسام مطالعہ فرمایند مرقوم بود کہ قبل بعضے یاران
ناخواندہ کہ استعدادے شوق و ذوق داشتند مجاز گردیدہ اند و اکنون ہجوم علماء است ازان اجازتہا
نادم است میخواہم کہ منع کنم برادر من مصلحت و صواب وید آن نمے نماید کہ در منع آن گروہ
ہمچنان فتنہ و انبعاث شغب است بہتر ہمانست کہ از ما سلف قطع نظر کردہ و اجازتہائے
آن طائفہ را بر محل نیک توجیہ معقول فرود آوردہ مرفوع القلم وکان لم یکن شیئاً تصور
باید فرمود و من بعد بہیچ ناخواندہ اول ارشاد نباید داد اقل علم این قدر مشروط باید داشت کہ
اعراب و صیغہ و لغت عرب تواند دریافت و ظاہر را موافق شریعت تواند نگاہداشت ؁

مکتوب ۱۱ یازدہم ۔ ۔ ۔ ۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الملۃ والدین
ادام اللہ ظلالہ علے رؤس المرشدین۔ از درویش کلیم سلام محبت انجام مطالعہ نمایند
برادر من کار دنیا سہل است شما در صلاح دل محجوبان بکوشید کہ بعز وصال و قرب
رسند و بریاضت و مجاہدہ و عشق و بیخودی مریدان و طالبان را تربیت کنید کہ تا قیام قیامت
برائے ما و شما فواتح پیہم و متصل برسد رعایت این جہان سہل است مرقوم نمودہ بودند
کہ حرف تکیہ و خانقاہ و حویلی مذکور خواہم کرد کہ آنجا ہمیشہ چیزے رسانیدہ باشند اگر مصلحت
خواہم دید خواہم گفت والآخیر۔ برادر من مقرر ساختن خوب نیست کہ درویش بدخو میشود
بلکہ بدنام علے حسب الاتفاق ہر چہ میسر آید بہتر است مصرعہ بگشائے درے کہ من ندارم
خبرش ؁ دل این میخواہد باقی ہر چہ در تقدیر ہست آن را تبدیل نیست میان رحمت اللہ
قبول نکردند عدم قبول از ایشان بعید نیست مصرعہ نہ ہر کہ چہرہ برافروخت دلبری داند ؁

شاه ضیاء الدین و شاه اسد الله روانه حرمین شریفین شدند الحمد لله و المنة که خوب شد
شما هرگز این عزیمت را در دل راه ندهید هر دم شما یک حج است متوجه باطن مریدان
باشید که سیر سلوک نه عبارت از پیمودن کوه و دشت و هامون است بلکه سیر از صفات
بشریت بسوے صفات الوهیت۔ و بابد مذهبان رفضه و زندقه بکرم داری و نعم باید گذرانید
اِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا اما چنان باید نمود که این مردم پے به تحقیق مذهب خود نبرند در حدیث
است استر ذهبك وذهابك ومذهبك گفتگوے توحید کار بذکر و فکر و مراقبه باید
کرد و مجاهده بانفس شرط است و سفارش و صدارت بهر وضعے که مناسب حال خود دانید بکنید
اما ابرام بر این کار نمیکنم آرے مشاهده در مجاهده نخواهید کرد و مجلس را بذکر و عشق گرم داشته باشند
قبول مردم نوعے از قبولیت حق است و بهر سلسله کسیکه پیش شما آید مشغول کنید سلسله
نقشبندیه و سهروردیه و گازرونیه و کبرویه و شطاریه همه از شما است ٭

مکتوب دوازدهم۔ شیخ الاسلام نظام الحق والدنیا والدین از درویش کلیم سلام خوانند
و مشتاق خود خوانند الحمد لله علیٰ ذلک الله تعالیٰ شما را بقرب خاص خود زیاده ترقی دهاد که
این مدد بر وقت بود که درین بلد سه چهار سال است که قحط است و جمعی کثیر متعلق این طرف
است اگرچه وَمَا مِن دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا مقرر است اما این فتح هم از دست
وَبِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ بارے ما بهر حال از یاران خدا طلبی میخواهیم یاران
در دنیا طلبی بدروازه دولتمندان طواف مے نمایند الله الله مصرعہ فکر هر کس بقدر همت اوست
درین راه فقیری برابر شاهی باید اختیار کرد اما کجا این مذاق هر کس نمیدهند قال النبی
صلی الله علیه وسلم من کان هجرته الی الله فهجرته الی الله ومن کان هجرته الی
الدنیا او امرأة یتزوجها فهجرته الی ما هاجر الیه و طریقه مراقبه را مشق و ورزش بسیار
نمایند که مراقبه در همه سلاسل باب منتهی است ذکر که بعضے در اواخر و انتها کنند و اگر نکنند
هداه الله هدایة بینة ٭

مکتوب ۱۳ سیزدهم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الدین از درویش کلیم مطالعه نمایند
امشب که سنه ۱۱۰۹ھ شب محرم الحرام است قلمی میگردد صحبت میان اسد الله با بهادر خان
کوکلتاش میگویند محکم نشست والله اعلم میان غلام یحییٰ نوشته بودند که میان اسد الله
هزار روپیه گرفته متوجه شدند و یک اسپ به بهادر خان بخشید غرض مقصود آنست که یاران
بر وضع مشائخ قدیم باشند یعنی فقر و فاقه نگذارند و سعی در شیوع سلسله نمایند و مردم را
از ورطهٔ غیبت بمقصود حضور رسانند و بر دل بندگان خدا محبت دنیا سرد گردانند و میل
بجانب فقر دهند تا آنکه برای گدائی بخانه امیران نروند آرے این گدائی هم آمده است اگر
برای خود نباشد گدائی برای غیر عبادت است شما نوشته بودید که در عدم فتوحات سلسله
خوب جاری مے شود و در قبول فتور در جریان سلسله است اے درویش خداے تعالےٰ
شما را عقل معاش و عقل معاد هر دو داده است آن کنید که دران اجراے سلسله باشد
باگرفتن و ناگرفتن نمے دانیم اگر رونق سلسله از عدم قبول است عدم قبول بهتر از قبول
درویشان ماضی که قبول بعضے فتوحات کرده اند اغلب که براے استمالت خاطر معتقدان
کرده اند و الا بضرورت احتیاج خود کم کسے قبول کرده باشد در مراقبه کوشش نمایند که سلسله
نقشبندیه نیز جاری شود مراقبه آرام بخش است و ذکر جهر سوزنده در اول بسوزانید و خروشانید
و در آخر بیارامید و خموشانید این طریقه همیشه مرعی باید داشت۔ والسلام ٭

مکتوب ۱۴ چهاردهم۔ شیخ الاسلام نظام الدین والدنیا از درویش کلیم سلام مطالعه
نمایند۔ بخدمت نقاوه اخوان الصفا و خلان الوفا مرزا یار محمد بیگ از فقیر سلام رسانند
و بگویند که در سلسله ما پیر پرستی بهتر از جمله عبادت است هر رونقے و قبولے و تاثیرے که درین
سلک محسوس میگردد بسبب پیر پرستی است بر همه عبادت مقدم است که اصل کار انیست
باقی فروتر ازین نعوذ بالله آنکه ازین محروم است از همه دولت محروم دیگر معلوم شد که ازین
امیران و منصبداران که شما بیعت نموده اند پاے تلقین ذکر و شجره در میان میباشد یا نه

این را مفصل خواهند نگاشت والسلام۔

مکتوب ۱۵ پانزدہم۔۔۔۔ هو الملک المقتدر عالم و عارف محبت و
محبوب فقرا مولانا نظام الاسلام والدین از فقیر بحرص وهوا اسیر کلیم الله سلام محبت انجام
خوانند و مشتاق خود دانند نمیقه و ملاطفه لطیفه که از فرط اخلاص و محبت و استیلا مودت قلم گیر
صفحه اختصاص صحیفه اخلاص گردیده بود در اسعد اوقات قرة العین و شرح صدور گردید توقع
که تا رفع جلباب دوری ظاهری مخبر از احوال خیر مآل خود باشند مرقوم بود که دل از دنیا و
اهل آن کشیده شد الحمد لله والمنة شکر این نعمت بکدام زبان شرح توان داد آنکه دنیا را
نیک شناخته گرد آن نگشته و آنکه گشته نیک نشناخته شیخ ما قدس سره این دعا اکثر بزبان
دربیان خود میگذرانیدند اللهم صغر الدنیا وحقرها فی عیون عبادك وكبر جمالك
وجلالك فی عیون عبادك هر که از دنیا رست بالله که او واصل است **مصرعه** چیست
دنیا از خدا غافل بودن ٭ چون غفلت رفت واصل است آنقدر که منقطع غیر است واصل
باوست این اصل کلی است فان الوصال عندنا هو الانقطاع عما سوی الله هر چند تحریر
بیش کار بیش این ورق نه جاے شرح این سخن است۔ خوب کردید که سفر حجاز موقوف
کردید رفتن از خود چه مبارک سفریست نیکو گفت آنکه گفت **بیت**

بخود اگر سوے خود نظر نکنی ٭ بملک دل نرسی تا ز خود سفر نکنی

اما خوب معلوم نشد که اوقات گرامی بکدام توزیع مصروف است آیا برنگ طالب علمان۔
یا درویشان یا نه ایشان و نه ایشان بهر حال و بهر رنگ در ایصال خفی و جلی نزود آن بود
والا ماتاب اے الهها سخت گیر است والسلام ٭

مکتوب شانزدہم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الدین۔ از درویش
کلیم سلام مطالعه نمایند اخوی مرزا محمد یار بیگ را از فقیر سلام رسانند و بگویند که اے برادر
طریقه ما قبول همین قبول پیر است پیر پرستی شیوه باید کرد همه سعادات دارین دانسته

این قبول است اگر پیر قبول کرد مقبول عالم است والسلام علیکم و علی من لدیکم ٭

مکتوب ۱۷ هفتدهم۔ شیخ الاسلام نظام الملة والدنیا والدین از درویش کلیم سلام
مطالعه نمایند الحمد لله رب العالمین که درین سالها که از تنگی باران صورت قحط درین ملک
شده بود و با نه ده نفر سوار مهمان گذران میشد گاه بیگاهے قرضدار میشدم از جمله اقراض
خلاصی میسر شد الحمد لله رب العالمین آنچه مرقوم بود که دل از ذکر و مراقبه و سماع همه مطبوع است
و مرغوب دوام لطف دارد و معلوم شود که شما فضع آن قرار داوید که چیزے از کسے نستانید۔
اے برادر این طور بغایت نیک است درویش مجرد را قدر ما تقوم صلبه کفایت میکند طعام پخته
هر قدر که بیاید بگیرند و بخورند و بخورانند و از جنس نقد روا نیست که بگیر قرارے متاهل محتاج تر
است با وجود همه روا است قلیلا وکثیرا مگر آنکه اهل او را نیز ورزش توکل بکمال باشد که برین تقدیر
طعام اکتفا نماید محمد شفیع فوت کردند رحمة الله علیه ایشان مجرد بودند و با اینهمه هر چه مفتوح
میشد قبول میکردند ٭۔

مکتوب هیزدهم۔ شیخ الاسلام نظام الحق والدنیا والدین سلمه الله علی رؤس الطالبین
از درویش کلیم بصر الله بعیوب نفسه سلام مطالعه نمایند ملاطفه نمائق که سه عریضه از شما و یک عریضه
دیگر بود رسید مضامین مکاتیب معلوم شد آنچه گفتگوے حقائق مرقوم بود همه بموقع و صواب
نمود اے برادر از یک تخم چندین بر پیدا میشود و هر یک بنوعے و رنگے یکسان نیستند بعضے
میگویند که شغلها بما بسیار رسیده و بدیگران کم این حرف مسموع نیست چه فقیر همه معمولات
خود را نسخه ساخته بیک و تیره مانده قطع نظر ازین بر تقدیر تسلیم از آن کم شغل عالمے را روشن
کردند یاران با وجود آن همان کثرت اشغال عالمے را بدخلق کردند پس این قلت به از کثرت
است آنچه مرقوم بود که صحبت دولتمندان نمیتوانم داشت الحق صورت همین است اما مقصود
این بود رواج این سلسله و اشاعت این سلک صحیح و حق صریح بشود و عوام یا از خوارق
انقیاد پیدا میکنند یا از آمد و رفت اهل دول مقصود از آمد و رفت و ملاقات این گروه نه آنست

کہ ایشان بطور صوفیان صاحب وجد و حال یا صاحب ذکر و فکر باشند بلکہ اینہا آرے رجوع
خواص و عوام اند ہیچ دولتمندان در زمانہ سابق و لاحق نہ شنیدہ اند کہ در خدمت و ارادت
ہیچ شیخی در عین منصب و جاہ بدولت وجد و حال و ذکر و فکر مشرف شدہ باشند آرے بعضے
قطع علائق کردہ در کسوت فقر درآمدہ اند شما مغتنم نمے شمارید کہ از باعث دولت صحبت شما
بعضے دولتمندان بذکر مشغول میشوند باوجود اینہمہ اگر شما را خوش نمی آید آن کنید کہ خوشی
شما باشد تصوف و سلوک کسے بلندتر از تصوف و سلوک محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ
واصحابہ وسلم نخواہد بود وضع شریف استمالت بر خاطر بود دولتمندان را تعظیم و احترام و امتیاز
میکردند باقی اختیار دارید دیگر چون اوقات را مامور بذکر جہر و مجلس سماع دارید وقتے را مقرر
کنید کہ دران مراقبہ نمودہ باشند و نقشبندیانرا ہم در آن حاضر ساختہ باشند ذکر جہر برای مبتدی
است و مراقبہ برائے منتہی شما ہم اکثر اوقات مراقبہ و حضوری کردہ باشند ہر شخصے را کہ خلافت
بدہید بفرمائید کہ عریضہ بسوے فقیر مشتمل بر تفصیل حال ابتدا و انتہا بنویسند کہ ازان
حیثیت ہر کدام معلوم نمائیم کتاب شما رسید انچہ در باب ارسال ہدیہ مرقوم بود آنرا سعادت
خود دانستہ در روز قیامت ہمین قدر شفیع من است کہ این ہمہ لطف بر فقیر فرمودہ اید درویش
من عارف من این سخن فہمی شما مرا بغایت محظوظ کرد فی الواقع این بے تکلفی کہ این
عاصی را با آن زبدۂ اولیا و صفوۂ عرفاست با عزیزان دیگر نیست این قسم بے تکلفی کہ با شما
میرود بکسے نرفتہ باخصوصیتے خاص است خدا شاہد حال است وکفیٰ باللہ شہیدا دیگر معلوم شد
کہ از لشکر دو جوان بسیار از وضع شما محظوظ بودند و تعظیمے از مذاق شما میکردند معلوم شد
کہ بکمال رشد شناختہ اند لیکن آن قدر توفیق رفیق نبود کہ بیعت نمایند بہر حال مداح
شما بودند و اشتیاق فقیر نیز از رہگذر شما پیدا کردہ بودند و توفیق بیعت نیافتہ اند حقیقت
مجلس سرود و سماع آنست کہ ہمہ متروک شد زیرا کہ احوال نیست و بتقریب عرس
حضرت شیخ اگر قوالان مے آیند مجلس از افسردگی دل میشود حظے یابم مصرعہ

بہار عمر ملاقات دوستداران است ؎

مکتوب ۱۹ نوزدہم ۔ عارف معارف ربانی سالک مسالک سبحانی متع اللہ الطالبین
بطول بقائہ از درویش درویشان تراب اقدام الیشان کلیم اللہ بصر اللہ عیوب نفسہ
وفقہ لخیر مافات ۔ سلام محبت انتسام مودت التیام مطالعہ نمایند داعیہ زیارت حرمین
شریفین زادہما اللہ شرفا و تعظیما اکنون چہ طور است اگر سست است انجا بیائید مشیت اللہ
سبحانہ بعد فراہم آمدن اسباب باتفاق سیر آن طرف میروم اگر قوی است پس درین ایام حجاج
از طرف بہ بندر سورت رو نہادہ اند و راہ مفتوح شدہ چرا نشستہ اند و اگر محتاج خرج ہستند
از دہلی کہ برآمدہ بودید برائے این داعیہ کدام خرج برداشتہ بودید بر قدم توکل برآمدہ بودید اینجا
این حرف مشہور شدہ کہ برائے حج برآمدہ اند و داخل لشکر و مجاور شدہ اند خیر گاہ عذر عدم
فتح راہ بود اکنون باتفاق ہمہ مخبران راہ مفتوح است چہ عذر است مگر اینکہ فقیر شما را طلب
داشتہ کہ این قدر طریقت منظور است طور توکل و فقر از دست نداوید خوب کردید مے باید
کہ این وضع را بہر حال انجام تا لب گور باید کرد و این کہ فتوح شود آن فتوح لا پرد از غیب
ہرچہ رسد بے عیب است والسلام ؎

مکتوب ۲۰ بستم السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ علیکم ایہا الفائزون الی اقصے مآرب الشہود
واعلی مطالب الوجود از چگونگی احوال مدتے برآمد کہ اطلاع نیست بہر حال اقتران خیر مسئول
درگاہ صمدیت انچہ مرقوم بود کہ اہل دول بعد از داخل شدن اخفا این امر میخواہند و من
اظہار آن را موقوف بر ظہور بعضے تاثیرات میدارم ہمہ موجہ و معقول است باید اخفا کرد اما ظہور
تاثیرات بے مباشرت اذکار و افکار و مراقبات میسر کمتر است و این طایفہ را فرصت
این کار کجاست لہذا ظہور این امر جلیل القدر در سیماء این عطلان کمتر است اما بہر حال
بر استمالت خاطر این قوم باید کوشید و منتظر ظہور تاثیر ازین قوم سرداران کمتر باید بود حقائق
میان اسد اللہ و میان ضیاء الدین بتفصیل معلوم شد شما ہرگز مخالفت با ہر دو عزیز

نخواهید کرد و این افزا بکارہاے خود بگذارید و شما متوجہ کار خود باشید اگر شما را کار خوب خواہد
بود فساد یاری از قول و فعل یاران اثر در و نخواہد کرد اگر خوب نیست پس معلوم حقیقت ہیر نور علی
این است کہ ایشان تربیت بہمت میخواہند و تربیت بہمت عنایت است از اینکہ شخصے
بمجرد رسیدن بخدمت درویش نے خود و محو متلاشی شدہ بہ نہایت رسید و یقین است
کہ تربیت چنین است تربیت مامردم بسلوک است باذکار و افکار و مراقبات و امثال ذلک
و ایشان را فرصت دماغ سوزی این کار نہ اگرچہ تا حال کہ ۲۸ شوال است پیش نیامدہ
از فحوای کلام بعضے ہم صحبتان او چنین معلوم مے شود والسلام۔

مکتوب بست و یکم خلاصہ اخوان الصفا و خلان الوفا مولانا نظام الحق والدین متع اللہ
العاشقین بطول بقائہ۔ از خادم درویشان کلیم شاہجہان آبادی سلام مطالعہ فرمایند
بعد از شرح اشواق معلوم نمایند مرقوم بود کہ طالبان حق بہ بنگ و شراب و افیون آلودہ اند
باوجود آن صدق طلب میکنند چہ حکم است برادر من تلقین ذکر بعد بیعت بکنند
کہ نام حق تعالیٰ تاثیر خواہد کرد زود یا دیر دیگر مرقوم بود کہ بعضے درویشان دعوت میکنند
و بخواہش تمام بخانہ خود یا برائے عرس بزرگان مے طلبند فقیر نمے رود ہر چہ امر عالی شود
برادر من فقیر شما جاے نمے رود و درویشے را نمے طلبد اگرچہ بظاہر ترک سنت مے نماید
اما اگر بنظر تحقیق بنگرید ہمین سنت است آرے بعضے از مشائخ کہ استفادہ از شما بکنند
و معروف افادہ شما میشوند روا باشد کہ برائے استمالت خاطر و گاہے احیاناً قدمے راندہ
شود و الا امروز خیر و برکت در مجلس مشائخ نماندہ است دیگر در کتابہا مرقوم بود کہ طالب
صادق مثلاً پیر او فوت شدہ و او را از و نعمتے نرسیدہ یا مثلاً در واقع شدہ کہ این طالب
نمیتواند رفت اما از پیر خود نعمتے باو نرسیدہ اگر ہمچنین طالب طلب ذکر و شغل نماید چہ امر
است جواب این سوال مکرر نوشتہ شد و تفصیل او اینست کہ کلیہ در این امر بفقرا این است
کہ سلک چون سترشد و مرشد شود احتمال اضاعت دارد زیرا کہ اگر بگفتہ اول کند تلقین ثانی

لغو واقع میشود و اگر گفتہ ثانی بکند تلقین اول لغو واقع میشود و جمع پیر بوئے از انکار اوّل
دارد کہ بر آن قناعت نکردہ و آنرا بسیار نکردہ و ناپختہ طالب دیگر میشود بر ہان نقصان و
بوالہوسی خود اقامت میکند چون درین سوال مذکور این است کہ از پیر خود چیزے نیافتہ
پس درین صورت مانع برخاست گویا سادہ لوح است ہر چہ نقش کنند زیبا است بخلاف
تختہ منقش کہ تصرف در وخالی از بیمزگی نیست۔

دیگر در رقیمہ مکتوب بود کہ زنان را بیعت کنم یا نہ برادر من ہمہ زنان را بیعت کنید اما با زنان
جوانان خلو تہاے سطویلہ کہ موجب فتنۂ مردم بشود نکنند و در صحبت اولیٰ وقت بیعت دامنے
بر دست خود پیچیدہ دست بر دست او دارند کہ مس اجنبیہ حرام است۔ دیگر محمد قائم میگفت کہ
دو دختر نابالغہ را بگفتن ذکر امر فرمودند برادر من ذکور اناث چون مراہق شوند ذکر تلقین میتوان
کرد اما قبل ازین منع است کہ خوف ہلاک است من بعد پسر و دختر خود را تلقین نکنند کہ
ہلاک جان است۔ دیگر یارانے کہ بسیار بذکر گفتن مشغول باشند خوف جنون آنہا باشد
بفرمایند کہ موے سر نگاہدارند و آنرا چرب دارند و چرب خورند کہ از جنون در امان باشند۔
دیگر امر خلافت آسان ندانید کسے کہ فاضل یا طالب علم اقلاً عبارت عربی درست تواند خواند
براے او شان بنویسند چون میان عبد اللہ خان۔ و اگر عاری باشد و حال عالی دارد و
ریاضت شاق باو ہم جائز است و اگر عاری محض باشد فلا فان امر الخلافۃ لہ شان عظیم
وعند اعطاءِہا للجہد بستہا ان فعلیکم ان تغمضوا ہذا الامر فان الخلیفۃ تمثال
المستخلف والناس یقیسون حال المستخلف من حال الخلیفۃ۔

و دیگر مرقوم بود بہیہ دیارام و ہندو ہاے دیگر بسیار در ربقۂ اسلام درآمدہ اند۔ اما با مردم
قبیلہ پوشیدہ مے مانند برادر من اہتمام نمایند کہ آہستہ آہستہ این امر جلیل از بطون بظہور
انجامد کہ موت در عقب است مبادا احکام اسلام بعد از رحلت بجا نیارند و مسلمانان حقیقت
را بسوزانند دیارام اگر خطے مے نویسد خطے نوشتہ خواہد شد میان اسد اللہ و میان ضیاء الدین

برادران شما اند باید کہ بایک دیگر فانی باشند و اگر از یکے خلاف مرضی
امرے شد دیگرے از کرم عفو نماید و بمحبت زندگانی کنند شما را اللہ تعالیٰ صاحب ولایت
دکن ساختہ است این کار را تمام نمائید قبل ازین مے نوشتم کہ بہ لشکر بروید اکنون این امر
است ہر جا باشید در اعلاے کلمۃ الحق باشید و جان و مال خود صرف این کار کنید والسلام ؎

مکتوب بست و دوم ۲۲ - نظام الاسلام والدنیا والدین از فقیر خاکپاے درویشان
کلیم اللہ سلام کہ سنت اہل اسلام و مفتح کلام و مونس التیام و موید انضمام محبت انجام است
مطالعہ نمایند و متوجہ احوال خیر المآل خویش تصور نمایند۔ ملاطفہ گرامی رسید بے تعلقی از
دنیا عنوان مفہوم و مضمون او بود شکر حضرت واہب العطایا بجا آوردہ شد اے برادر
مفتون دنیا نیست مگر مغبون۔ شنیدہ باشند کہ اجتہاد علمایان کشیدہ کہ اگر کسے وصیت
کند وقت موت مال مرا باعقل الناس دہند کدام کسے را باید گفتہ اند بتارک دنیا باید داد
کہ زیر آسمان آنکس اعقل الناس است ہر عالم و جاہل قباحت دنیا میدانند اما ترک گفتن
آن را قدرت در خود نے یابند چہ این تفصیل دانستہ بہشت خوشا حال کسے کہ این فضل
شامل حال او شد۔ اما معلوم شد کہ تمام اوقات شب و روز در چہ میگذرد محض بمجالست
و مخالطت مردم میگذرد و یا ضبط اوقات ہم دارید ضبط اوقات آنکہ ندارد خسر الدنیا والآخرۃ
است زنہار باین کوچہ نباید رفت انچہ قدر و قیمت دارد اعراض عن الدنیا والتوجہ
الی اللہ تعالیٰ دارد اگر جزء ثانی نباشد یقین دانید کہ جزء اول ہم نیست چہ دنیا ہمیش ما
ماسوی اللہ۔ دیگر معلوم نیست کہ لباس چہ اختیار کردید بعضے سالکان بر حال میدارند و بعضے
میگردانند و ہر یکے نفعے خاص دارد انیقدر مقرر است مدار فقر بر دل است و باطن نہ کل است
و نہ ظاہر۔ دیگر واضح باشد کہ مرتبہ فقر پیشِ خدا و رسول خدا بیشتر از مراتب جمیع طوائف است
چہ ایشان را اہل اللہ میگویند و این اضافت چہ شرف بخش است فعلی ہذا توقع کہ شما خود را
متمکن بہمین طور سپارند کہ رسم طالب علمی مایۂ غرور و تکبر و خود بینی است از خود بردارند بلکہ

تغیر لباس ہم بکنند کہ مبادا طالب علمان چون لباس شما را لباس طالب علمان بینند
شما را فریب دادہ از راہ خدا براہِ دنیا برند و ارشاد از خلق دریغ ندارند و جہد بلیغ نمایند
کہ مردم در سلک شما داخل شوند و بمرتبہ فقر رسند و محبتِ دنیا از دل سرد شود و در سماع
و وجد شریک شما گردند و شیطنتِ باطنی آنہا بکلی برحمانیت مبدل شود و اذکار و افکار
شائع سازند اما باہلِ نہ بنا اہل کہ این حرام است والسلام ؎

مکتوب بست و سویم شیخ الاسلام نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ تعالیٰ از فقیر حقیر کلیم
سلام محبت انجام مطالعہ نمایند انچہ نوشتہ بودید کہ مردم در جناب حضرت شما چیزے میگویند
کہ گشتہ شدن صواب ہمی نماید لہذا اخفاے اسم شما میکنیم و گاہ اسم شما عبد اللہ و ملیک اللہ
و فلان سیاح و فلان فلان میگیریم و نام حقیقی می پوشیم اما پیش محبان حقیقی ظاہر میکنیم انتہیٰ
مضمون کلامکم اے برادر ما کہ باشیم و چہ باشیم و چہ لائق باشیم کہ کسے ما را بدشنامی ہم یاد کند
و ہر کہ ما را بد یاد میکنند ما مستحق زیادہ از آنیم کہ او لطف کردہ کم دشنام میدہد ما عفو کردیم شما ہم
عفو کنید و در انچہ جناب شما را عیب نرسد و کسر شانِ شما نشود ہمان کنید ما را ہم قبول است
لیکن پوشیدنِ اسمِ شیخ اصلاً و مطلقاً بمن ندارد و این معنی شاید بر شما گران آید اما زنہار
الف زنہار کہ و غدغہ پوشیدنِ اسم شیخ فلاح و صلاح دارین میسر و بیشتر ہر چہ مصلحت
و صوابدید شما خواہد بود شاید نیکو خواہد بود اما خیر خواہ ہستیم نمیخواہیم کہ اسم شما پوشیدہ
شود و بعضے ناہنجاران میگویند روبروے من کہ حضرت یحییٰ قدس سرہ حقائق و معارف
نداشتند زہد خشک بود کہ من ازین آزار چہ بگویم کہ من مرید فلان سیاح یا فلان مجذوب
یا فلان ارواح ہستم این معنی را طریقت مشائخ بر نمی آید باقی باختیار بدست شما است
اے برادر چون شیخیت شہور میشود براے سوختن او طائفہ توفیق آزار می یابند و این علوت الید
جاری است در زمان مشیخت حضرت سلطان جیو دشنام و طفلی سلطان جیو میکردند مریدان
بخدمت سلطان جیو نالش این معنی کردند کہ مردم حضرت را بر سر منبر دشنام میدہند

ما گشته خواهیم شد حضرت سلطان جیو میفرمودند که ما عفو کردیم شما نیز عفو کنید و این دو بیت خواندند بیت

هر که ما را رنجه دارد راحتش بسیار باد	هر که ما را یار نبود ایزد او را یار باد
هر که خارے بر نهد در راه ما از دشمنی	هر گلے کز باغ عمرش بشگفد بے خار باد

سوختن ساختن کار درویشان است والسّلام۔

مکتوب بست و چهارم شیخ الاسلام شاه نظام الدنیا والدین سلمه الله تعالیٰ من جمیع الآفات والبلیات از درویش کلیم سلام محبت انجام مطالعه فرمایند باید که در ایصال نامجات تسامح نورزند که المکتوب نصف الملاقات است مرقوم بود که مردم بجد اند که بپادشاه ملاقات کنید بلکه فلان شیخ جیو که بجد اند که من تقریب نیک میکنم ملاقات بکنید اے برادر ملاقات بادشاه هیچ نیست آخر خفیف میشود درویش۔ که بادشاه تا امروز هزار درویش را دیده باشد اما اعتقادے و اخلاصے بهیچ یکے پیدا نکرد و عاقبت صحبت بخیر نمے انجامد باقی اختیار است مجرب چنین است که گفتم دیگر مرقوم بود که بعضے امرا بترس بادشاه نمیتوانند که پیش شما آیند میخواهند که شما پیش ایشان رفته تلقین ارشادی کنند اے برادر ظاهر این هیچ نمے نماید اگر مرید را این قدر هم گرمی این کار باشد که بمخالفت نفس کرده یک روز بخانهٔ شما بیاید پس بیشتر خواهد شد اما اگر دانید که صاحب خیر است روا باشد که برائے رواشدن حاجت دیگرے دل کشیده بخانه او بروید شاید روے نیک بختی پیدا کند دیگر مرقوم بود آزارها هم دارم ظاهر و باطن الله یشفیکم جمیعکم اما هیچ وسواس نکنند کدام شخص که خالی از بلا خواهد بود۔ دیگر مرقوم بود که مردم بجد اند که تاهل بکنند اے برادر تاهل چه جا ایست بے ضرورت نباید کرد و الضرورة یقدر بقدرها اگر داهی گرفته قضاے حاجت نموده آزاد کنید شاید اقرب باشد از آنکه همیشه درین بند گرفتار گردید۔ دیگر مرقوم بود که سید عبدالرحیم اکل و شرب نمیکند اے برادر چه باک اگر دل مشغول بحق است ترک دارد

انشاء الله تعالیٰ این فاقه آسیب نخواهد رساند والسلام۔

مکتوب بست و پنجم شیخ الاسلام شاه نظام الحق والدنیا والدین ادام الله شوقه و ذوقه و افاض علی العالمین بره و احسانه از درویش مجهول زاویه ذهول کلیم الله بصره الله بعیوب نفسه کما هی وفق بمعالجتها۔ از درویش کلیم الله آنکه سلام مودت انتسام مطالعه نمایند ذکر و تاهل که شان فقیر و سابق بالخیر است از آن مبرا است نگردید این علاقه آخر درویش را از وضع استغناے اندازد و اگر خواه نخواهی از دواج باشد انهم بعد انقضاے طریق سیر و انزوا در شهرے میسر خواهد آمد و برائے انزوا که مسئلت از ین فقیر نموده بودند مصلحت وید من آنست که الله الله درین روزها در برهانپور خوبها ست وطن اختیار بکنید اما بر لب آب اگرچه صحرا باشد انشاء الله تعالیٰ آبادی هم آنجا خواهد رفت و انچه ایما رفته بود که بخانه بعضے دولتمندان باید رفت تا داخل سلک شوند اے برادر نیت مقدم است بر عمل صحت و فساد عمل مبنی بر فساد نیت است اگر نیت شما صالح است انشاء الله تعالیٰ اعمال باصلاح راجع اند غم مخورید۔ و انچه ایما رفته بود که ملاقات خلیفه را امروز باعث انداے برادر ما را بتجربه معلوم شده صحبت هیچ درویش تا آخر کار با خلیفه برابر نشده زیرا چه محال طلبهاے خلیفه بر درویشان شاق مے نماید و مدارات خود با عباد الله از درویشان بر خلیفه دشوار مے نماید انجام بقبح صحبت میگردد مگر با شیخ محمد وارث مرحوم که ایشان برائے کسے خلیفه را تنگ نکردند خلیفه هم فرصت محال طلبها نیافت که از دهلی بدر رفت۔ ملاقات خود آسان است اما برائے آمدن صحبت مشکل والله الموفق بهر طور اگر درین ملاقات کار عاجزی از شما بر آید سعادت خود خواهند دانست حافظ شیراز علیه الرحمة میفرمایند بیت

چو قصد باده کنی جرعهٔ فشان بر خاک	از آن گناه که نفعے رسد بغیر چه باک

بارے ایصال فیض بغیر عبادت متعدی ست شاید اقرب الی القبول باشد والسلام

مکتوب بست و ششم شیخ الاسلام شاه نظام الدنیا والدین سلمه از فقیر کلیم الله

سلام محبت انتسام مطالعه فرمایند مکتوب محبت اسلوب مدتہاست که رسیده چشم
نگران است اے برادر یک کلمة الله که از زبان بنده از بندگان بر مے آید از ثواب آن از مرکز
خاک تا محدب فلک اعظم پر میشود پس طوبی لمن قال وطوبی لمن قال من قال وطوبی لمن
قال من قال من قال ولهم اجر الی اول من قال بس والسلام

مکتوب بست و ہفتم۔ شیخ الاسلام والمسلمین نظام الدنیا والدین سلمه الله تعالے۔
از درویش کلیم سلام مطالعه فرمایند امروز که چهارم ربیع الثانی سنه ۲۱ جلوسی است محرر میگردد
پسر حافظ اسحٰق تنها متوجه لشکر شده بدست او کتابت مطول مشتمل حقائق دیگر نوشته
خواهد رسید انشاء الله۔ از جمله آن حقایق این حقیقت است که اگر شما را قصد از دواج باشد
بخانه این عم فقیر صبیه است اشاره کنید که چیزے بطریق رسم برسانم واگر داعیه این
کار نیست فهو المراد که درویش در تامل از عادت باطن تفاوت میکند دیگر معلوم شد که انچه
از ہجوم دولتمندان وقضیه خواجه محی الدین وسرائے مجلس سرود ہمه معلوم شد اے برادر
اینچنین واقعات باختلاف دولتمندان میشود باک نیست فالله خیر حافظا وهو ارحم الراحمین
وبیقین شناسید که دولتمندان ہرگز در ہیچ عصرے مرید ہیچ شیخے نشده اند اگر شده دولتمند
نمانده ہمه را گذاشته لنگ بسته اند واما دولتمندان که ہنوز بر رسم خود باشند ومرید خود را
گیرند مرید نیستند اے برادر مریدی ایشان ہمین است که باوجود فرعونیت از جاه خود فرود
آمده بتواضع شما صحبت داشتند اینقدر سلوک تمام است که ایشان بولایت رسیدند
از ایشان ذکر وفکر واوضاع درویشان چشم داشتن نہایت غلط است ایشان که بیعت
کردند در ولایت ایشان چه ماند از ایشان ہمین قدر مطلوب است که بمحتاجے چیزے
برسانند والا ہیچ اذا خلوا الی شیٰطینهم قالوا انا معکم انما نحن مستهزءون صفت
ایشان است در مجلسے که بگویند که شما مرید فلان شیخ اید روے ایشان سیاه میگردد وعیب
خود میدانند ذکر وفکر از مردمی طلب است که دلق درویشان پوشند۔ واز کار دنیا معطل شده

بکار عقبیٰ بکوشند۔ ومجلس سرود با احتیاط گاه گاه بکلیه ترک ندہند ومقرر ہمیشه نکنند والسلام

مکتوب بست و ہشتم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الاسلام والمسلمین والدنیا والدین
سلمه الله تعالیٰ از درویش کلیم سلام مطالعه نمایند امروز که بست و ہشتم ذی الحجه سنه ہزار وصد و نه
است الحمد لله والمنة که بہمه وجوه عافیت است زمین تکیه وسیع تر مے باید اکنون دو صد وچہار دگز
وارم بلکه دو منزله کرده ام ہنوز تنگ ودقت است که آن را بر اسلوب حویلی ساخته ایم اگر
بر اسلوب تکیه بکنیم بغایت دق مے نماید آرے ہزار گز زمین تکیه میتواند شد واز مرسول تکیه
اگر نزدیک قدم مبارک با روضه شاه بایزید بالا به فیروز شاہی یعنی دور از آبادی بگیریم ہم
سرانجام میشود اما اقول که کسے را مطلوب ایصال فیضے باشد این قدر دور دست چرا رود گاه
بخاطر میرسد که اکثر عمر در ہمین تنگی گذشت اکنون معلوم چه قدر باقی ماند که گشایش درخواست
چه توان کرد اما چون این کل نعمت متعدیست شاید عزیزان دیگر نیز ازین نعمت فیضمند شوند
من نمیخواہم زیرا که شما را کار بزرگ ایصال فیض واعلاء کلمة الله فرموده ام وشما ہم درین کار
گرم آمدید می ترسم که مباد از اینچنین فرمایش که از آن جہت است تعطل وانہمال راه یابد
ودر وضع بے نیازی نیازمندی پیدا گردد وانچه از امور دنیاوی بشما نوشته می آید وگذشته
خواہد شد کلیه آنست که اگر در خود تاب وطاقت آن به بینید ودانند که بآسانی ویسر وبے
لجاج کثیر میسر مے آید کرده باشید واگر دانید که دران ہتک حرمت طور درویشی وخروج
از وضع مختار آن را بر ذمه شما گذاشتیم اگر خواہید بکنید واگر خواہید ترک دہید که چنین کرده اند والسلام

مکتوب بست و نہم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الاسلام والدنیا والدین از درویش
کلیم سلام مطالعه نمایند خطیکه بمعرفت میان عزت علی چرمینه فروش مرسول بود رسید مرقوم بود
که آزار نزله وزکام وسوزاک غالب مے آید حلاوت نمے یابم وہجوم خلائق سبب پریشانی
خاطر میشود اے درویش الله حافظکم وناصرکم از شنیدن آزار خاطر این عاجز کوفتمند شد
شفاء عاجلا از زکام ونزله شما را انجام ہم بود انچه درباب سوزاک حکما میگویند بمشورت محب الفقراء

محمد علی خوشنویش کہ عقیدت تمام در محدب شما دارند و من درین باب مکرر بشما نوشتہ ام بتفاصیل و درین ورقہ باجمال نیز مے نویسم کہ تا ممکن باشد گرد زن نباید گشت **بیت**

در راہ خدا کہ رہ زنان اند — آن راہ زنان ہمین زنانند

و بر تقدیر ضرورت والضرورات تبیح المحظورات باید کرد امّا بقدر ضرورت اگر کنیزکے بخرند تا دفع مضرت کہ سوزاک نمودہ فارغ شوند اقرب بصواب مے نماید و اگر کد خدا ہم شوید باید کہ دختر محتاجے کہ دنبالہ گران نداشتہ باشد باید خواست اینجا در قبیلہ ما دو سہ دختر بودند میخواستم کہ یکے نامزد شما بکنم امّا بعضے موانع کہ موجب تشویش ما و شما بود اندیشیدہ ازین داعیہ فارغ گشتیم اگر ہمانجا صورتے پیدا شود جائز ہست و انچہ از کثرت ہجوم خلائق مے نویسید اے برادر عالمے در امید قبول سر گردانست شما سر از قبول میگردانید ہمچون میت بین یدی الغسّال باید بود اگر قبول دہند قبول باید کرد و اگر خمول دہند خمول باید کرد و عمدہ درین کار فنا ازبایست خوش است **بیت**

دف گفت کہ ماز پوست پوشان توئیم — در ناتوانی ہم خموشان توئیم

رد و قبول عنایتِ اوست ہر چہ عنایت شود بہمان باید ساخت و شکوۂ این نباید کرد والسلام ؎

مکتوب ۳۰ سیم شیخ الاسلام شاہ نظام الدین سلمہ اللہ تعالیٰ - از درویش کلیم اللہ سلام مطالعہ نمایند مکتوب شما رسید کہ مرقوم ماہ صفر بود مرقوم بود کہ عجب صورت روے دادہ است کہ اصلاً و مطلقاً دل را جمعیت ذکر و فکر نمے شود بلکہ پریشانی طور دیوانہ وار جمعیت ذکر و فکر نمیشود سابق روز و شب سواے ذکر الٰہی و ذوق و شوق و ذکر و احوال بزرگان چیزے دیگر نبود معلوم نیست کہ چہ سبب است مگر آنکہ حضرت شاید بفقیر کم توجہ باشند بہر حال امید توجہ است انتہیٰ کلامکم معلوم شد کہ بحکم من استوی یوماہ فھو مغبون ترقی لازم حال صوفی باید پس آنکہ در ترقی ہست سالک است و آنکہ در یک حال ماندہ واقف و آنکہ نعوذ باللہ عود

بآنچہ ازان بر آمدہ بود کردہ راجع است انچہ شما نوشتہ آید در ظاہر بقسم ثالث مشابہ است اما نہ چنین است بلکہ چون صوفی را ترقی نمی نماید و را دران کہ بود منحط مے نماید و ہر مرتبہ تحتانی ذکر مرتبہ فوقانی است جائیکہ ہنوز مع اللہ باشد ذکر و فکر آمیزش ندارد و اما اگر فی الواقع حضور نیست و ذکر و فکر ہم نیست پس درین صورت جاے ماتم داشتن است و این بر جوع پہلو بزند در علاج آن باید کوشید کہ ہر شغلے مانع ذکر و فکر است چون توجہ بخلائق و دنیاے سہ ہمہ گذشتنی و گذاشتنی است و دل بستنی و ہمت آویختنی است پس حیف باشد کہ توجہ الی اللہ را کہ باقی است و را تبجہ الی الخلائق کہ فانی است باید فروخت اتستبدلون الذی ہو ادنی بالذی ہو خیر ڈمرگ خود باید حاضر داشت و کار مولا افتادہ نصب العین باید نمود **بیت**

مجلس وعظ گر ترا ہوس است — مرگ ہر دم زواعظِ تو بس است

فرمودہ اند کہ چون صوفی در کار خود ترقی نہ بیند باضداد حال بپرداند یعنی اگر مقیم است مسافر شود و اگر سیر میخورد گرسنہ باشد و اگر خوب میپوشد درشت پوشد و اگر متوجہ خلائق شود معتکف شود بہر حال بہ تہذیب نفس و بسیاست آن کوشیدن از جملہ مقامات وقت سالک است دیگر مقدمہ کد خدائی نوشتہ بودند یارے از یاران شما اینجا رسیدہ بود میگفت کہ میان محمد علی جاے منسوب شدہ اند میخواہند شاہ نظام الدین جیو در میان قبیلہ منسوب شوند فتواے ما در آن کار است کہ اگر احتیاج نباشد ہرگز کد خدا نباشد براے یک دم شہوت کہ خاک بر سر اوست اسیر زن نتوان شد بعمر ہاے دراز الضرورۃ تقدر بقدرہا داماے درم خریدہ پیدا باید کرد یا خاتونے کہ مہر آن زیادہ از دہ درم شرعی کہ مقدار سہ روپیہ باشد تخمیناً نباشد در ہاے و ہوی زنان نباید افتاد کہ این قوم رہزنان دین اند عیاذاً باللہ واباء عن ھذا المہالک والسلام ؎

مکتوب ۳۱ سی و یکم شیخ الاسلام شاہ نظام الحق والدنیا والدین - از درویش کلیم سلام بہجت انجام مطالعہ فرمایند کہ مکاتبات شما متواتر رسیدند و بعضے یاران را احوال گرم

والا چه لائق شما نیز در اعلاء کلمة الله حق سعی بجا نمے آرید و خواهند بجا آورد شاه ضیاء الدین
محمد مذبذب میگردند اگر جاے را گرم سازند و یار اشکسته جاے بنشینند خوب باشد اما چه علاج
که تقدیر چنین رفته ما و شما را کار فراهم آوردن تنگه و نقد و جنس نیست فراهم آوردن دلها
مطلوب است تا دلهاے عاشقان صادقان از اطراف و اکناف عالم جمع آریم و آنچه در نظر ما
جلوه دارو نبذی در کام جان ایشان بریزیم شاید کسے که افتد هزار در هزار فراهم مے آریم
شاید از هزار یکے بر عنائی و زیبائی عالمگیر شود مصرعه بهر یک گل منت صد خار میباید کشید ؛

مکتوب سی و پنجم - الحمد لله و المنة که مکاتیب شما پیوسته از شهر کانور رسیدند - اما
مدتے است که در پرده توقف اند تقسیم اوقات و توزیع مجالس که مرقوم بود همه بر نهج صواب
دارند این قدر یقین دانید که نیت نیک لازم است در همه حرکات باید داشت و آنچه قیمت
دارد از اعمال آن عمل است که دایم است اگر قائل باشد و گاه عملے کردن و گاه ترک آن
کردن از نهج صواب بعید است تلون از آثار بدایت است و یکرنگی از آثار نهایت و
بیرنگی تمام مقصود این سفر تا ممکن باشد بیرنگ باید بود تزئین مجلس و ترتیب خلقها از
عالم ارشاد است و بیخود بودن در همه اوقات از عالم دیگر رزقنا الله و ایاکم هذا المقام علی الدوام
مرقوم بود که میان عبد الرشید مشغول اند - الحمد لله علیٰ ذالک اگر مشغولی ایشان محسوس
باشد اذن بخواهند داد و اگر طمع اختلاط بدنیا از ایشان محسوس باشد اذن نخواهند داد
و اگر انقطاع از دنیا دریابید اذن خواهید داد هیچ آفت بالاتر از اختلاط بدنیا نیست ما و شما
هم اختلاط بدنیا و ابناء دنیا میکنیم اما الحمد لله همچون سوزن در آب مے باشیم مرقوم بود که
غازی الدین خان طلب ملاقات کرد نرفتم خوب کردید که نرفتید اگر او را فنا در خدمت فقرا
بودے خود می آمد و خود آرائی نمے کرد **بیت**

از سادگی و سلیمی و مسکینی — و ز سرکشی و تکبر و خود بینی
بر آتش اگر نشاندت بنشینی — بر دیده اگر نشاندت ننشینی

اما نوشته بود که او خطے باین طرف در باب اذن ملاقات با صلی خواهند نوشت بلکه نوشته
است خواهد رسید تا حال ۲۰ ذی الحجه است اثرے ازان پیدا نیست و بر تقدیر که بنویسند
اذن علی العموم نخواهم داد آرے بر طور فنا در خدمت فقرا اذن است که فقراء نیز متوجه
این قوم باشند و الا فلا - دیگر رقم حویلی از جانب محل اندرون قریب نهصد و هزار خرچ شد
الحمد لله اکنون یک درم ذمه نمانده ذالک فضل الله یؤتیه من یشآء والله ذو الفضل
العظیم اگر ملا ابو الفیض درین باب تصدیع میکشید تصدیع او را روا اندارند و اگر بلا کلفت
است والله غنی عن العالمین ولکن یقبل التوبة عن عباده شما در بیعت کردن با
عورات چرا اهمال مے ورزید اگر جوان اند و اگر پیر اگر حسین اند و اگر قبیح همه را بجاے محرمات
پنداشته کلمه حق بگوش ایشان باید رسانید دیگر شنیده شد که شما چون سفارش پیش
دولتمندان میکنید اگر او کار شما کرد خوش شدید و اگر کار شما نکرد آزرده قطع رشته خلاص
میکنید اگر این معنی حق است خود چیزے نیست طریق سفارش این نیست کار شما همین
سفارش است اگر او کار شما میکند کار خود میکند و اگر نمیکند کار خود نمیکند شما چرا آزرده میشوید
اگر سفارش صد بار میکنید و او صد بار نمیکند باز سفارش باید کرد و آزرده نباید شد این طریق
مستقیم است که بزرگان بے نفس برین طریق بوده اند و در آنچه معمول شما است بوے از
نفس باقی است - والسلام ؛

مکتوب سی و ششم شاه نظام الدنیا والدین از درویش کلیم سلام مطالعه نمایند - از
اورنگ آباد شاه نور الدین شما عریضه نوشته اند که مشتمل بر طلب فنا فی الشیخ وارد
با محبت پیر دستگیر درین معنی دلیل واضح است و محبت ساطع است بر بلندی استعداد
ایشان که هر که دریافت از حسن اعتقاد یافت پیر من خس است اعتقاد من بس است
همین معنی دارد و ارادت بسیار و سعادت بگیر همین معنی دارد سلف که بسیار کرامات
پیران میگفتند از صفائی اعتقاد بود و اگر در بزرگی پیر متردد باشد که شاید ولی باشد یا نباشد

واین راهرگز مرتبهٔ ولایت ندانند. بنابرآن نوشته می آید که شما توجه و حسن تربیت
از خواجه نورالدین مذکور دریغ ندارند و بمراقبه تصور صورت خود تاکید ابلغ نمایند که انشاءالله
تعالیٰ مقصود حاصل خواهد شد الدنیا مزرعة الآخرة همین است معلوم شما باشد که در زمان
نبوت علیه السلام نفاق پیشه نماز روزه میکردند و در احکام مسلمانان حقیقی و در ایشان
تفرقه یافته نمی شد حقتعالیٰ زکوٰة را فرض کرد که دادن مال بسیار مشکل است چون
زکوٰة واجب شد مسلمانان قبول کردند و منافقان این حکم را قبول ننمودند و ممتاز گشتند
از مسلمانان همچنین امروز در راه خدا از دست زر را اول جدا کردن دلیل قوی است
بر رسوخ اعتقاد البته متوجه ایشان خواهند بود ایشان سفارش از فقیر شما خواسته بودند
بنابرآن مزید تاکید نوشته آمد والسلام ۞

مکتوب سی و هفتم - شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین از فقیر فقیران
کلیم الله ستر الله عیوبه وغفر ذنوبه سلام خوانند واضح باد که یاران چون قراول خان
و میر محمد سعید همه بخیر هستند و آنچه نوشته بودند که مرد عامی ناخوانده طلب اجازت نامه
میکند درین باب چه مصلحت است حق این است که اجازت باهل علم باید داد اما برای
رعایت دل این مردم هم گونه اجازت خاص مقید باید داد بسا ناخوانده که این از ایشان
خوب سرانجام شده وآنچه نوشته بود که فلان شخص کسب فقیری پیش شما کرد و رخصت
ارشاد از شیخ عبدالحمید گرفت این معنی خوب نیست چرا خود ندادید اگر خلافت کبریٰ
و رخصت عظمیٰ نمیدادید بارے خلافت صغریٰ میدادند شاید در سلک او چراغی روشن
گردد که ما همه را روشنی او کفایت کند والسلام -

مکتوب سی و هشتم - شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین سلمه الله از
درویش درویشان و خاک راه ایشان کلیم سلام مطالعه فرمایند مکتوبے که بدست
شوق فقیر مرسول بود رسید مسطور بود که عبدالکریم نامی در موضع فلان خانقاه عظیم ترتیب داده

و از جهت علم غیر از قرآن مجید شاید سواد ے نداشته باشد مردم آنجا قاطبة بر بیعت آن بهمت
کمر بسته در معرض قبول استاده اند درین باب چه حکم است رخصت ارشاد باید نوشت یا نه
بدانکه اقسام فقر مختلف اند چنانچه در دیباچه و مقدمه نفحات الانس و حضرت القدس بنظر
آمده باشد که بعضے ازین طائفه خدام طائفه الیت که خدمت مخلوقات را اختیار نموده پیوسته
حظ نفس دیگر بر حظ نفس خود ایثار کرده اند پس درین مرتبه ایصال سالکان از وادی غفلت
و غیبت بسواد عظیم انتباه و حضور در کار نیست بلکه همت این قدر داشته باشد که از سر حظ
خود برخاسته در خدمت دیگرے ایستد و خدمت مالی و جانی صرف او نماید پس آنچه درین
باب ظاهر میرسد که مردم ناخوانده اگر صوفی مرشد مکمل نمیتوانند شد بارے از خدام باشند
اینهمه رتبه دارد پس اجازت بکنایت خدامت باید نوشت والسلام ۞

مکتوب سی و نهم شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین از درویش کلیم سلام
مطالعه فرمایند مرقوم بود که میان بهاؤالدین بهمه وجوه لائق خلافت است برادر من از
حکم شما چاره نیست و بجز خلافت بچه کارے آید تا کمر همت باعلاء کلمة الله نه بسته شود
و کمر همت بے اختیار درویشی مستحسن نیست و مرضی والده ایشان همین است که چیزے
از دنیاوی پیدا کرده صرف وابسته هاے خود کند که خبر گرفتن مراحل فروض را به از درویشی
است دیگر مرقوم بود که بعضے مردم را خلافت ما قبل داده بودم اکنون معلوم شد که لیاقت
آن ندارند منع بکنم یا بگذارم بهتر آنست که منع نباید کرد که در منع فتنه انگیخته میشود باقی ماند
علاج آن کنند که خلافت دو قسم کنند خلافت مطلق و خلافت کبریٰ آنانکه در و لیاقت
و استحقاق خلافت است لفظ خلافتِ کبریٰ یا عظمیٰ زیاده کنید و مردم سابق را خلیفه عام
بگذارید که قید کبریٰ و عظمیٰ آن داشته باشید امّا تفادت پیدا خواهد شد والسلام ۞

مکتوب چهلم - شیخ الاسلام شاه نظام الحق والحقیقة والدنیا والدین سلمه الله تعالیٰ
سلام منسوب باین درویش خوانند مدت مدید و عهد بعید بر آمد که مکاتیب شما نمیرسد

ازین طرف ہر کتابت کہ نوشتہ می آید جواب نمی فرستند ظاہر مکاتیب ما بشما نمیرسد المکتوب نصف الملاقات واقع است و اینجا خود در حکم تمام ملاقات است باید کہ در رفع جلباب مفارقت مقصر نباشند والسلام ؛

مکتوب چہل و یکم ۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الحق والدین سلمہ اللہ تعالیٰ سلام مطالعہ فرمایند مکتوب مخبر از وصول مکاتیب رسید الحمد للہ علی ذلک اما چون جواب شما را کہ بطرف ابوطالب خان بود نخواندم ازینجا معلوم کردم کہ شاید این مرد بشما نوشتہ کہ مرا اجازت سہ سلسلہ شدہ بر تقدیرے کہ این مرد کذب صریح نوشتہ باشد شما اعتبار و اعتماد نخواہید کرد کہ من اجازت بے علم را نمیدہم الا ما قد سلف آرے بعضے اشغال قادریہ نقشبندیہ تقریباً گفتہ شدہ واگر ہمین قدر را اجازت میگویند فلا مشاحۃ فی الاصطلاح دم دم این طرف را از آمدن خود امیدوار ساختہ باید کہ البتہ بلکہ الف البتہ خود را برسانند والسلام ؛

مکتوب چہل و دوم ۔ انا للہ وانا الیہ راجعون ۔ کل نفس ذائقۃ الموت واستعینوا بالصبر والصلوۃ مخفی نماند کہ بتاریخ بست و چہارم شہر ربیع الثانی فرزند عزیز خواجہ محمد از دار الفنا بدار البقا رحلت نمود داغ جدائی بر سینہ دوستان گذاشت انا للہ وانا الیہ راجعون ما ہمہ صبر نمودیم و شکیبائی ورزیدیم شما ہم مصابرت نمائید و درازی عمر و کمالیت فرزند عزیز حامد سعید از حضرت واہب العطایا خواہید و این مقدمہ را بلشکر میان اسد اللہ و ضیاء اللہ ہم بنویسید کہ مبادا ایشان سلام بآن متوفی بنویسند و معصیت گرنگی سامعین گردند حضرت حق قادر مطلق بنعم البدل ما را مشرف سازد و متوفی را ذخیرۂ آخرت و فرط ما گرداند دیگر معلوم باشد کہ طریقہ پیغمبر علیہ الصلوۃ والسلام مواسات با ہمہ بود تا این کس باین مرتبہ نرسیدہ ناقص است باید کہ با ہر آشنا و بیگانہ باید نشست و در مشغولی و در حضوری فتور واقع نشود و گرنختن از آمدن دولتمندان چیزے نیست با ایشان صحبت باید داشت و کشش این طرف باید کرد اگر میسر آید فہو المراد والا نیت خیر مثمر ثواب است

لیکن تلقین ذکر بہمہ نیک و بد کہ اعتقاد داشتہ باشد باید اسم اللہ بخاصیت خود از باب منہیات تارک خواہد ساخت دیگر عورات را تلقین باید کرد و از مکر آنہا در امان باید بود مبادا ابر بایند دیگر این فقیر در دعوت درویشان نمیرود شما ہم نروید کہ دعوت ایشان بر طریق سنت نیست کہ از ترک آن ترک سنت لازم آید دیگر اجازت ارشاد را اند کے علم باید بے علم راند ہند اقلاً عبارت عربی تواند خواند تا حال نافع داشتہ باشد بہ دیارام یعنی شیخ فیض اللہ اگر کتابت می نویسد جواب مینویسم ۔ والسلام ؛

مکتوب چہل و سوم ۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از درویش کلیم سلام مطالعہ نمایند امروز کہ ۲۳ شوال است مرقوم میگردد کہ حقیقت مجلس گذشتہ ملا ابو الفیض آنست کہ این مرد فقیر با یاران بابرام دعوت کرد قبول کردیم بشرط خلوت این مرد چون با نظام الدین امجد آشنائی از دیر داشت بسبب بعضے مردم دیگر نظام الدین امجد با یک مرزا و دیگر با چندی او بے تکلف داخل مجلس بے اذن شد از مجلس برخاستہ در حجرہ رفتم و ملا را گفتم کہ اینہا را شما طلبیدہ اید ملا قسم خورد کہ ما نطلبیدہ ایم بلکہ از جاے سراغ یافتہ آمدہ گفتم بہر تقدیر با ایشان را رخصت کنید با ما گفت حالا چہ طور رخصت کنم علی الفور توانم کرد درین باب متامل شدہ ماندم مرا این معنی بمذاق موافق نیفتادہ گفتم براے نماز بمسجد خواہم رفت ہنوز وقت ظہر نرسیدہ بود کہ بتقریب مسجد بے ہمراہی عزیزی تن تنہا از خانہ او بدر آمدم القصہ ہمہ مجلس پریشان شد و نظام الدین امجد و او باش ہمہ پراگندہ شدند من بخانہ خود آمدم از عقب از خانہ عابد خان تا خانہ فقیر ملا ابو الفیض گریہ کنان پا برہنہ و بحال مرگ رسیدہ آمد و گر یہاے سرشار کرد و تمام مجلس شفیع او گشتند و فقیر قسم خوردہ کہ بخانہ او نروم و آنقدر زاری و بیقراری کرد کہ دل یاران و عزیزان بر و سوخت آخر ہمہ یاران از طرف او بر پاے فقیر افتادہ والتماس باز بمجلس او رفتن خواستند گفتم قسم خوردہ ام ملا گفت کہ من دو کنیزک خریدہ ام آن را در کفارہ آزاد میکنم با آنکہ آنہا موطوءہ او بودند چون اینہمہ خاکساری کرد از طرف خود طعام

دہ مسکین دادہ عمل بر قول سعدی قدس سرہ کہ کفارت یمین سہل و آزردن دل دوستان
جہل سوار شدہ بخانہ او رفتم چون او درین روز خیلے لت خوردہ و رسواے او بجاے رسیدہ
در آخر مجلس براے استمالتِ خاطر او پیراہن تبرکاً باو عطا کردیم این پیراہن تبرک است پیراہن
خلافت نے ارشاد نامہ کہ او را در اصلاح قوم مثال گویند نمے باشد اکنون کہ فدویت بکمال
بہم رسانیدہ واند کے در حفظ جان کوشش نمودہ میخواہم کہ شما او را دستار خلافت بارشاد
نامہ در سلک چشتیہ لفر بسندد ما خرقہ تبرک بہ بسیاری از مردم معتقد میدہیم اما خرقہ خلافت
مخصوص بچندے مخصوص است چنانچہ در خانہ معتقدان فرزندے متولد میشود خرقہ تبرک
میبرند و ہمچنین اگر کسے کہ دل را باو لطف و رحمت پیدا میشود خرقہ تبرک دادہ مے آید
از انجملہ است کہ در ماہ شوال حال بتاریخ ۵ شخصے متوجہ لشکر بود شیخ محمود نام بدست او
براے خلاصہ اخوان الصفا و خلان الوفا خواجہ نور الدین یک نیمہ آستین کہ مکرر پوشیدہ بودم
فرستادم و براے شما خرقہ خلافتہاے دیگر با شجرات متعاقب میفرستیم بحسب طلب شما
کہ شجرہ سابق اند کے محسوس از آب شدہ بود خرقہ تبرک توان داد و خرقہ خلافت مخصوص است
درو احتیاط است بہر کس نباید داد و در حق بہاؤ الدین لطف خواہید کرد او را منع کنید کہ نااہلی
با اہل خود نکند کہ موجب رضاے ما نیست و آن نااہلے برو شاید کہ واضح تر باشد اگر چہ از ما مخفی
است این سخن نگفتہ بہ بوالدالیشان نوشتہ شدہ والسّلام ؛

مکتوب چہل و چہارم ۔ زبدۃ العاشقین و عمدۃ الواصلین نظام الاسلام والمسلمین
ادام اللہ برکاتہ و ضاعف اللہ درجاتہ و کثر اللہ تجریدہ و اَفر تفریدہ از عاجز درویشان
گرو راہ الیشان کلیم شاہجہان آبادی سلام مطالعہ نمایند و پیوستہ متوجہ حال خود تصور
فرمایند اخوی محمد ضیاء الدین در ہر رقیمہ سلامتی احوال شما و رونق و گرمی یاران شما بہم در
مکاتیب مے نویسد و موجب شکر میگردد امید کہ بر خلاف سابق لاحق دارند میان اسد اللہ
بقصد حرمین شریفین عازم برہانپور شدہ بودند اکنون شنیدہ شد کہ ایشان بسبب تراخی

فرصت حج قصد لشکر دارند بلکہ در لشکر داخل شدہ معاملہ را بجاے رسانیدہ اند کہ بادشاہ
وقت فتح محمد چیلہ را بخدمت ایشان فرستاد طلب ملاقات نمود اگر نہ از طرف ایشان
اباے ماموں بادشاہ میبود جاے مواخذہ بود اے برادر اصل درویشی فانی بودن است
از خود و باقی بودن است بحق آنانکہ در شہرت خود کوشیدند نام آنہا بر صفحہ اعتبار باقی نماندہ
این شر عظیم است کہ کسے این سخن را بکار مے برد بارے رحمت خدا بر ہمت شاہ اسد اللہ
کہ در مقابل طلب بادشاہ فی الجملہ بے نیازی کرد اما اگر الحال از لشکر بدر زنند بہتر است
کہ ما ابری نفسی ان النفس لامارۃ بالسوء عذر خواہ است دیگر واضح باد کہ نسخہ کشکول
بدست میان غلام یحییٰ بشما فرستادہ شد و معلوم شد کہ ایشان بشما رسانیدند منع از ذکر
نباید کرد تدہین موے سر و چرب خوردن نافع جنون است انشاء اللہ تعالیٰ دو عرس مقرر
دارند عرس حضرتِ سرور کائنات و عرس حضرت شیخ یحییٰ مدنی ۔ اما عرسہا کہ بکنند یعنی
مر ہر صنف را طعام باید کرد و عورات کہ اخلاص صادق آرند مرید کنید اما در خلوتہا صحبت ندارید
کہ جاے بدنامی است و جاے قرب شیطان و اگر بالجزم امن باشد تو دانی و کار تو دیگر بہر کس
خلافت ندہید کہ بے اعتبار میگردد و اعلا شرط علم داشتہ باشد کہ بے علم رونق ارشاد نیست
و اگر در حال غلبہ داشتہ باشید ہمہ براے خلافت جواز دارد اما درین باب علم بہ از حال است
براے میان عنایت اللہ کہ در حویلی خواجہ محمد سعید مانند در چاندنی چوک عقب حمام بیگم
مثال نوشتہ شد واللہ الموفق دیگر ملاقات سلاطین کہ بر در درویش آیند روا باشد
اما بر درِ آنہا نباید رفت مگر آنکہ مرید شوند آن زمان ہم گاہ گاہے احوال میان اسد اللہ
و میان ضیاء الدین انچہ شما شنیدہ باشید بتفصیل بنویسید کہ نوشتن شما سند است
و موجب اطمینان خاطر و باید کہ برادران در یکدیگر فانی باشند و مناکرہ و مناظرہ در میان
نباشد و محبت و مودت باشد کہ یکے تعریف دیگرے کند نہ آن کار رود و روز عرس اگر
خواہید مجلس براگ عام کنید اما بہتر آنست کہ شب مجلس براگ باشد و روز طعام و ختم مصحف

وذکر تسبیح وتهلیل۔ والسلام علی من اتبع الهدیٰ

مکتوب چهل و پنجم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الملة والدنیا والدین از درویش کلیم سلام محبت انتسام مطالعه نمایند خطے که بعد از سیر بیجاپور ۲۔ شوال مرقوم بود رسید بعضے حقائق مکتوب بوضوح انجامید بعضے حقائق معلق ماند انچه از کیفیت حالات معمور خان مرقوم بود بوضوح پیوست این مرد موضوع برائے همین کارها هستند از ایشان طور عدالت و صلاح از جمله محالات از ایشان همین قدر که دست بیعت بدرویشے دهند بنهایت صلاح آنست که درین بغایت قهر نفس کرده باشد که بالفرض بکسے بیعت کرده باشد تدبیر همچو مردوم عدم صحبت بالمشافهه بلکه صحبت بمکاتیب وبس ومیر جعفر خویش او را چرا بسیار بخود جذب کردید که درین آرزوگی خان و دختر خان باشد نعم الخیر فیما وقع و یقین دانید که دولتمندان ذکر و اشغال را عبث کاری و هرزه کاری میشمارند دولتمندان را تعویذے برائے منصب وجاه یا اسمے برائے زیادتی دولت و مکنت از جفر و جامع امام جعفر صادق رض باید گفت که ایشان بغایت رضامند ازین هستند۔

مکتوب چهل و ششم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الحق والدین والدنیا از فقیر کلیم الله سلام خوانند عجب حال است که از بعضے مکاتیب شما بوئے آنکه شاید عزیزان چیزے نگاشته باشند می آید و حالانکه من مکرر سه کرّه نوشته ام و اکنون باز مینویسم بالله والله که درحق شما کسے چیزے اکنون نمے نویسد و بر تقدیرے اگر نویسد بالله والله که اثر ندارد و نخواهد داشت آرے قبل ازین برادر خورد و بار دویم کلمه چند که از راه حسد و ضیق النفس میباشد نوشته بودند و من آنرا العینه بشما نوشته بودم و چون شیخ سوندها از پیش شما آمد کتابت طویل الذیل از من درین باب نویسانیده و بشما فرستاده حالا شما هرگز در خاطر این قسم دغدغه ها را راه ندهید بعضے یاران خلیفه وقت را دریافته اند و ماجرائے بین ما و شما نزدیک هستند شنیده باشند للخاتمة والسلام۔

مکتوب چهل و هفتم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الملة والشرع والدنیا والدین سلمه الله از درویش کلیم الله سلام مطالعه نمایند مفاوضه شما که در و برخے از ذکر مراودت متعلقان سلطان وقت و طلب ملاقات سلطان بود رسید خوب کردید که قبول این معنی نکردید که همین طلب سلاطین دلیل رعونیت و جباری است اگر طبیعت ایشان شکستگی و فدویت فقرا باشد ابرام بسلطانیت نکنند بلکه خود از سر قدم ساخته بخدمت شتابند تا ممدوح جناب صمدیت که نعم الامیر علیٰ باب الفقیر باشند و مصلحت آن مے نماید که چندگاه از لشکر بادشاهی بطور سیر متوجه سمت دیگر شوید که این مطالبه سر دشود این سلطان اگرچه بحسب ظاهر تعلم شرائع بسیار میکند اما چون کار طریقت موقوف بر مربی است که قاهر حالت مرید باشد و آن مقصود هزاران طوفان گیر د عُجب و خودبینی خصوص بعلاقه سلطنت پیدا می آید منصب فقیری و سلطنت منحصر در ذات خود میداند و الفقرا باستحقار پیش می آید بهتر آنست که برائے سیر بسمت شهرے بشتابید و نزاع با این مردوم موجب تشتت خاطر فقرا میباشد تغافل بهتر است و دیگر آنچه درباب طلب شجرات سلاسل و خرقات و تبرکات و احکام دیگر نوشته بودند جواب آنها علی التفصیل بدست اعتمادی خواهم فرستاد جمله آنکه مردمے که محض سواد قرآن دارند و بعلوم نحو هیچ بهره ندارند باید دید که صورت درویشی درین مردوم چه قدر جلوه نموده است اگر بریاضاتِ شاقه بقهر نفس اشتغال دارند که میتواند طالبے فریفته ریاضت و غلبهٔ حال و وجه سخاوتِ ایشان باشد چه مضائقه میتوان اذن دادنے نوشتن مثال و اگر طریقه ریاضت ندارند و چندان سخاوت ندارد هم باو اذن نباید داد که او بطال است دیگرے هم در صحبتِ او خراب میشود و خواهد شد اما آنکه عالم باشد بمجرد فقیر شدن او میتوان اذن داد بلکه مثال هم نوشته باید داد که چون عالم است در صحبت او ضلالت رواج نخواهد گرفت و در درویش سخاوت عجیب جوهر است همه زیور حال اوست بارے اگر خوانده نیست ضیافت روح نمیتواند کرد ضیافت جسم خود خواهد کرد و اگر منصب مشیخت

نخواہد رسید بمنصب خدمت خود سرفراز خواہد شد انہم بخلائق نفع خواہد رسانید چون
بر قاصدان جرم نمیباشد که ملاطفه خواہند رسانید شجرات سلاسل نوشته نشد انشاءالله
تعالیٰ بوقت نوشته خواہد شد باید دانست که سلک قادریه که از جانب شیخ یحییٰ المدنی
قدس سره دارم این سلک مشتمل است بر سلسلهٔ قادریه و سهروردیه و ہمدانیه و کرویه و نوربخشیه
و سلک نقشبندیه جدا خواہم نوشت اولاً و آخراً ابوالفیض لائق خلافت است برائے او تبرکے
بفرستند که از طرف شما باو خلافت چشتیه و قادریه داده آید والسلام۔

مکتوب چہل و ہشتم شیخ الاسلام شاه نظام الدنیا والدین سلمه الله تعالیٰ از درویش
کلیم سلام محبت انجام مودت انتسام مطالعه فرمایند امروز که ۶ محرم الحرام ۱۱۴۳ ہجری
مرقوم میگردد که میان شیخ نور محمد خادم شما از اولاد حضرت مخدوم بهاء الدین ذکریا کتابت شما
آورده اند و حقائق فحوی نمیقه حقائق باشره از کتابت ہمه معلوم شد چون این مرد مدتہا
بخدمتگاری شما سر بلند بود احوال بسیار نقل کرد موجب شکر الٰہی گردید الحمد لله که حال
درویشانه شما در اکثر امور اسلف میماند الحمد لله والمنة که در اعلاء کلمة الله سعی موفور مبذول
است مرقوم بود که در حین وضع اعلاء بیشتر است به نسبت آن وضع اے برادر بہر حال مقصود
ایصال فیض فقر محمدی است بعالمیان بہر وضع که بیشتر این کار سرانجام یابد باید کرد و دیگر
خوب کردید که چندگاه در خجسته بنیاد توقف کردید خصوصاً رعایت خاطر عاطر خواجه نور الدین
از جمله فرض است که در قباپوشان این قسم فنافی الشیخ شاید کم بہم رسد سلام فقیر ہم خواہند
رسانید الله تعالیٰ ایشان را بفناء اتم رساننده باقی بخود دارد و دیگر بخدمت عاشق صادق
فانی از خود بحق محقق شاه محمد جعفر و شاه یار بیگ سلام رسانند مشیخت پناه سوندها آنقدر
طلب ایشان توجہات شما است که در شرح نیاید اگر لطف شما مددگار ایشان است
بسے کارہائے مشکل آسان خواہد شد چه جائے سفارش است مصرعه که خواجه خود
روش بنده پروری داند۔ والسلام۔

مکتوب چہل و نہم ۔ شیخ الاسلام شاه نظام الاسلام والمسلمین والدین از درویش
کلیم سلام مطالعه نمایند ۔ امروز که ۲۶ شهر شوال است مرقوم میگردد که نوامیق مکرره قبل
ازین نوشتن در جواب مکاتبے که در آن مذکور اشتیاق خلیفه وقت بود رسید ۔ مکرر آنکه
خوب کردید که نرفتید که صحبت ایشان با ہیچ درویش آنقدر گران فتاد مشہور است که شیخ
عبداللطیف القیاد داشته اند در باب ادمیفر موند که ما حسن ظنی پیش الشیخ عبداللطیف
ندایم پس عزیزان دیگر معلوم که حسن ظن ہم آنجا تکلیف است باقی چون سخن سرود و سماع شما
بایشان رسانیده اند و خلیفه بشرع دارد و مشائخ سرہند ہم در لشکر از حج رسیده اند بہتر آنست
که مجلس سرود و سماع موقوف دارند تا ہیجان مخالفان نشود ملا ابوالفیض راسخ الاعتقاد
در خدمت شما است لیاقت آن دارد که اگر اجازت نامه در سلسلهٔ چشت باو نوشته آید بایک
دستار سرگز فقیر چون در مجلسے از مجالس سابقه از و آزرده شد واو حق بے نفسی بجا آورد برائے
استمالت خاطر و سرخروئی او در جمله پیراہنے تبرکاً پوشانیدم امّا این پیراہن تبرکاً
بود نه پیراہن اجازت که بے اجازت نامه نمیباشد و این موقوف بر شما است چنانچه امثال
خواجه نور الدین که مکرر اخلاص مزید نیمه آستین تبرکاً بدست شیخ محمود بایشان فرستادم
شاید برسد والسلام ۔

مکتوب پنجاہم ۔ شیخ الاسلام شاه نظام الاسلام والمسلمین شاه اہل الدنیا والدین
از درویش کلیم سلام مطالعه نمایند امروز که ۱۳ محرم الحرام است مکتوب میگردد تا ممکن باشد
اذن سوائے اہل علم بدیگرے نباید داد اگر قابل این باید دید یک نوع اذن باید داد که دل
شکسته نگردد و کجدار و مریز نباید رفت شما مثال خبر بعلماء نباید داد و ما مراد نمیداریم از علماء
مگر آنکسے که قادر بر کتابت عربی باشد و صرف و نحو را درست تواند خواند اینقدر بس است والسلام

مکتوب پنجاه و یکم ۔ شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدولة والدنیا والدین سلمه الله
تعالیٰ از درویش درویشان خاکراه ایشان کلیم سلام محبت انجام مطالعه فرمایند الحمد لله

والمنة که حالات مستوجب شکر است شنیده شد که شما از بنگاه به خجسته آمدید اهلاً و سهلاً
و مرحبا بکم خوب کردید حالات اینجا مفصل خواهید نگاشت اما باحتیاط خواهد نوشت که بعضے
میگفتند که بزمانے قاضی محمد اکرم قاضی این شهر بود شاه نور محمد درویشے توغل در اشاعت
راگ داشته آخر الامر رجوع او بمعونت مرید الله نام شخصے بدار العدالت شد و آنجا بعد هتک
حرمت بتوبه گرائید زنهار صد زنهار که کار ناهنجار پیش نیاید والسلام

مکتوب پنجاه و دوم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین سلمه الله تعالیٰ
از خاکپاے درویشان کلیم سلام محبت انجام مطالعه نمایند و بهمه حال داعی ترقیات
ظاهری و باطنی خود دانند خواجه عبد اللطیف بر سر نامه کتابتے نوشته بودند که شاه
نظام الدین جیو باورنگ آباد تشریف بروند اما از نرسیدن کتابت از جانب شما دل نگران
بود معلوم شد که هنوز جاے مقرر نشده براے مجلس انشاء الله تعالیٰ باحسن وجوه مقرر خواهد شد
چندروز اقامت شما در اورنگ آباد مصلحت است اقامت بکنید در زمان قضاے محمد اکرم
شاید مرید الله نام مردے مرد درویشے که راگ بسیار مے شنید اعلاء میکرده بود و کار بناخوشی
درویشی کشید بارے ازین مردم خداے تعالیٰ در حفظ و حسن خویش نگاهدارد که راگ را در خلوت
باید شنید که این فتنه از هجوم عام مبنی گردد شنیده باشید که در زمانِ دولت مشیخت حضرت
نظام الدین سلطان المشائخ ایشان را نیز اعلامیکرده در محکمه قاضی حاضر ساختند و رفت
انچه رفت کل ذلک انما یبعث من مداخلة الاجانب فعلیکم الاحتراز عنها و انتم اعلم منافی
رعایة هذا الامور والسّلام۔

مکتوب پنجاه و سوم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الحق والدنیا والدین۔ از فقیر کلیم
سلام محبت انجام مطالعه فرمایند امروز که ۱۴ ماه شهر ذیقعده ۱۱۴۲ھ است برادری عبد الله خان
در شولاپور مرد طالب علمے را میفرستند اگرچه رو بگمنامی و بے تعلقی و توکل مزه خاص دارد
مَنْ ذَاقَ ذَاقَ وَمَنْ لَمْ یَذُقْ لَمْ یَدْرِ شما را با مردم دکهن ارتباطاتی است استمالت

این قوم خدمت خود دانید بکنید که آن رهیدگی چه بود و این خانه روی چیست مردم چه
سخن میگویند اما شنیده ام که میخواهند فیروز آباد را مصرف فقر کنانند قبول بکنید و
مرسلف مشائخ را ملک دادند و قبول کردند۔

مکتوب پنجاه و چهارم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین۔ از درویش
درویشان خاک راه ایشان سلام محبت انجام مطالعه فرمایند دو قطعه کتابت مرسول بودند
در عین انتظار رسیدند حقیقتها معلوم شد آرے در سیر نفع بسیار است هر چه درین باب
بخاطر شما خواهد رسید عین صواب خواهد شد هُوَ هُوَ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ شاه ضیاء الدین متوجه لشکر
بادشاهی شدند و شنیده باشند که میان بهاء الدین را صد و پنجاهی منصب مقرر شده
اے برادر منصب ما و شما فقر است کوشش کنید در اعلاء کلمة الله و جهد کنید که مردم از حضیض
غفلت بر آمده بر فرد حضور رسند والسلام علیکم و علی من لدیکم۔

مکتوب پنجاه و پنجم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین از فقیر سلام خوانند میان
محمد شاه با افغانان جهجهر در قافله شیخ سوندها ملقب به سید کمال الدین وغیره رسید میان محمد شاه
بزرگ زاده جهجر اند همه لیاقت دارند خوب کردید که ایشان را اجازت هم دادید اگر مستقر بماے
این کار شنید اعلاء کلمة الله خواهد شد دیگر میر ابو طالب نیز رسیدند یک آثار نبات و خوانچه
گل گلاب و نان هدیه آورده‌اند جوان گرم معلوم میشود این قوم اینقدر که بدروازه فقرا بشوق
روند نهایت شوق است و عشق که مهیا کرده شد از درویشے سکنه غریب خانه مے پرسیدند
که آنجا حلقه ذکر میشود او گفت نه باری پرسیدند که روز جمعه مجلس انجا میشود یا نه او گفت نه عزیزان
که در خدمت شما تربیت می یابند همان طریقه انجا می خواهند نمیدانند اکنون دماغ کم مانده است

مکتوب پنجاه و ششم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الاسلام والمسلمین والدنیا والدین والسلام
از درویش کلیم سلام مطالعه فرمایند نوشته اند که حکما متفق اند بر اینکه یک دو راه نگاهدارند
برادر من اعتماد بر گفته حکما نخواهند کرد اگر در خود جوش این کار دریابند می توان قیاس کرد

که از غلبه شهوت است خون در جوش می آید و فاسد میگردد و اگر در خود مطا... نقا اثری از غلبه
شهوت نیابند معلوم میشود که منشا آن غیر غلبه شهوت است اگر فی الواق... ح از شهوت باشد
پس کساله زوجه اختیار باید کرد والا فلا من چندین بار بشما نوشته ام... و شما متوقف مانده اید
قیاس کردیم که شاید محتاج نخواهید بود و دیگر مخفی نماند که درین روزها داعیه زیار... شد رت حضرت مدینه
در دل جوش میزند اگرچه اسباب آن موجود نیست اما قبل ازین هم بے اسبا... ب این دولت
میسر آمده بود اکنون هم دل میکشد که سر و پا برهنه شده جانب مدینه روان... بلمدم باز و الله علم
عمر مساعد نماید یا نه اگر براه برهان پور آیم و شما را به بنیم معنی ندارد باید که شما خود را... اعی بده به برهانپور
رسانید و اگر براه احمدآباد و روم خود وقت رجوع باید که شما به برهانپور رسید بهر ط... وند که به سبب
کثرت سکون بحرکت دل میکشد و اگر شما هم باتفاق متوجه حرمین شریفین شوید... هاشم بهر عاشقانه
کرده آید اما ارتباط دلها بسر تم آنقدر هست که شاید این معنی کمتر میسر آید و المقصو... د بجوه دوم التعلقات
و الرزایل لاقطع المفازات و المنازل و الوصول الی الله لاالی المکة لیکن زیارت... ... و زیارت
قبر شیخ رحمة الله علیه لطفی دارد - والسلام -

مکتوب پنجاه و هفتم - شیخ الاسلام شاه نظام الحق و الملة و الدین سلمه الله... از... سلام
مسنون مطالعه فرمایند الیوم ۲۱ - ربیع الثانی است مرقوم میگردد که احوال بحمد مقرو... ...ن آیت
شنیده شد که حق تعالی عز شانه شما را ولایت و مصرے عنایت فرموده که نام او مظ... ...هر الدین
کردید عجب است که ما این چنین اخبار رحت افزا از خارج بشنویم و شما در ایصال ا... اخبار
ستر و کتمان بکار برید من بعد چنین نخواهید کرد حالا نام فرزندش و نام مادر او بنویسی... عجب تر
آنکه اکنون شنیده باشد که فرزند دیگر تولد شده باید اگر این معنی تحقیق شد تفصیل بنو... ...یند دیگر هم
بی بی شرف النسا که دختر کلان فقیر است شادی ایشان کردیم فضیلت و کمالیت ... دستگاه
شاه محمد هاشم که اکنون در سلسله عالیه چشتیه داخل شده اند این نسبت مقرر کردیم و تفصیل... حال
مومی الیه آنست که بزرگان ایشان از شهرها اند که شهر بیست در دکن شاه حسن پدر ا... ...نیان

مرید شیخ عبداللطیف دولتمندانی که بادشاه بایشان اخلاص داشت شدند ایشان را اذن و
اجازت اله آباد داده رخصت اله آباد نمودند اینجا محمد هاشم هم رسید چون بهفت سالگی رسید
در گذشتند حالا خانقاه و روضه پدر آنجا است مزار متبرک - این فرزند به تحصیل علم مشغول شده
بدهلی آمده هفت هشت سال در مدرسه دهلی مشغول شد تا بعضے مردم از ایشان فارغ شدند
چون بسیار صالح و فقیر و فقیرزاده بود این عقد منعقد شد بالفعل خود بدرس شوق دارند
اما قصد اربعین و صلوٰة دارند و هو المراد -

مکتوب پنجاه و هشتم - شیخ الاسلام شاه نظام الملة و الدنیا و الدین از فقیر کلیم سلام
مطالعه فرمایند در هر کتاب شما رمزے و ایماے بدین معنی میباشد که عزیزان حقیقت آنجا
چه قسم نوشته باشند و حضرت متغیر گشته باشند اے برادر اے جان جهان اے تمام ایمان
و جان من مکرر نوشته ام که هرگز این خیال را در درون خود راه ندهند اول آنکه هرگز کسے
ننوشته و احیاناً اگر احمقے موافق و مخالف بنویسد دل من در حق شما آنقدر مطمئن است
که نوشته آن مجهول هرگز تصرف در مزاج فقیر نتواند نمود خاطر جمع دارند و این یکبار نوشتن
را هزار بار تصور نمایند این چنین شیخ سوندها از زبانی شما اظهار نموده بود و بنا بر آن طومار طویل
الذیل در دفع این خطره نگارش یافته بود و مصحف شیخ سوندها ارسال یافته متضمن آنکه
من بعد این چنین خطره را در دل راه ندهید نه نوشته باشید که کسے چنین و چنان نوشته
باشد این قدر یقین تصور نمائید که نوشته هیچکس در حق شما موجب تغیر مزاج این عاجز نخواهد
بود الله الله بخدمت سلالة الاحباب دوست بلاسین شاه نورالدین محمد خواجه سلام برسانند
سردار خان و سید خان در طور ذکر خوب هستند و اخلاص نیکو دارند از آمد و رفت مقصر
نیستند سید محمد شاه یعنی کمال محمد در ملاقات کامل هست اما اخلاص دارد در باطن مقصر
نیستند والسلام

مکتوب پنجاه و نهم - شیخ الاسلام شاه نظام الاسلام و الملة و الدنیا و الدین از درویش

کلیم خدام فقرا سلام مطالعه نمایند امروز که ۱۸ شهر شعبان المعظم است قلمی میگردد قبل ازین
نوشته بودید که یاران ملاقات بادشاه میخواهند اما این معنی قبول خاطر نیست بناءً علی ذلک
مرقوم میگردد که هر چه آنجا بخاطر شما رسیده عین صواب است که محض عنایت ذوالمنن است
زنهار قصد این امور که موجب اهانت خرقه درویشان است نکنند که این صحبت پاینده نیست
ایشان طور شاه عبد اللطیف برهانپوری را اند کے معتقد اند طور دیگر است وشتان بینهما
اگر بهر طریق آئنده آید منع نباید کرد اما خود نباید رفت و اگر صحرا یا مسجدے یا جائے متبرکے
قرار یابد آنهم چیزے نیست تسمع بالمعیدی خیر من ان تراه وانچه بخاطر ما میرسد این است
و شما المقتضی وقت هر آنچه خواهید کرد نیکو خواهد بود سلام ما بهمه یاران خود جدا جدا رسانند ؛

مکتوب شصتم ۔ نظام الاسلام والمسلمین والملة والدین از فقیر درویش کلیم الله سلام
مطالعه نمایند ۔ و اشتیاق ترقی مدارج و مراتب خویش تصور نمایند درین روزها شوق آنست
که کلمه چند بتفصیل نوشته آید اما نا محرم است قلم عذر خواه این داعیه است که تا پرده مفارقت
از پیش صورت برداشته شود و این سر مکنون در معرض اظهار آید اگر چه ارواح را از
یک دیگر حجاب نیست اما غبار ناسوتی خیرگی دیده بصارت می آرد چه توان کرد که ازین
چاره نیست انشاء الله در مواجهه حرفے چند مذکور خواهد شد مرزا عبد الرحیم و مرزا احمد بیگ
برین بے هیچ لطفے ننموده مرزا احمد بیگ را در کار خود گرم تر از مرزا عبد الرحیم یافتیم ۔ اما
هر دو محبت ذاتی بشما دارند دیگر معروض آنکه شما زنهار الف زنهار قصد این طرف ننمائید
که از دولت عظیم محروم خواهید ماند حکم آنست که در لشکر خدمتگاری طالبعلمان حق نمائید
و این سعادت خود شمارید و جهد کنید تا مردم بسیار از حضیض غفلت بزاویه معرفت بطفیل
شما رسند و این طریق نادر را شائع کنید که فیض یابند و گرمی باطن شما در فوج فوج
طالبان سرایت کند والسلام ؛

مکتوب شصت و یکم ۔ شیخ الاسلام شاه نظام الحق والدنیا والدین از درویش کلیم

سلام مطالعه نمایند امروز که ۱۲ شهر ربیع الثانی است مرقوم میگردد مصلحت آنست که
چندگاه جائے را مستقر خود سازند و توطن اختیار کنند و مجرد و منفرد بگذرانند و برائے توطن
شهر برهانپور در جمیع خوبیها است خوب است هم گذر مردم هندوستان و هم گذر مردم دکهن
و هم گذر حجاج بیت الحرام و اکثر درویشان درین شهر بوده اند اما تکیه بر لب آب اختیار کنند
و از نظام پوره نام نهند و دیدن امرا و سلاطین چون نیست چراست چه باک اکنون رخصت
است با هر که خواهید ملاقات کنید و مجلس را اگر خواهید بر ملا سیر کنید اما در هر کار نیت خیر پیش
دارند مصرعه از آن گناه که نفعے رسد بغیر چه باک ؛ و قصد کنید که مخلصان شما از سیر دنیا پرستی
برخیزند و کسے را که داعیه ترک دنیا و انزوا و خلوت نشستن پیش آید غنیمت شمارید و درین امر
خیر از هر وجه مدد فرمایند و یاران را ترغیب بترک دنیا و احتراز عما سوا بسیار بکنید والسلام

مکتوب شصت و دوم ۔ شیخ الاسلام شاه نظام الدنیا والملة والدین سلمه الله تعالیٰ
از درویش کلیم سلام مطالعه نمایند ۲۷ ذی الحجه است پیش شما میان بهاؤ الدین شرح ملا خوانده
بهر طریق ارتباط وافر دارند اگر همت باین کار بسته شود که این بیچاره بوجهه من الوجوه بآب و نان
برسد و این عبادت متعدی است نه لازم حافظ شیراز میفرماید ۔ **بیت**

چو قصد باده کنی جرعه فشان بر خاک   از آن گناه که نفعے رسد بغیر چه باک

اگر چه رجوع بخلق بامر دنیاوی پیش محققان گناه است اما چون برائے غیر باشد جواز دارد والسلام

مکتوب شصت و سوم ۔ شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین سلمه الله از درویش
کلیم سلام مطالعه نمایند امروز که جمعه ۶ رمضان المبارک است مرقوم میگردد که کتابت رسید
مشعر بر خیر امور و صلاح کار بود شکر ایزدی بجا آورده شد مرقوم بود که دو سه روز بر توکل نشسته
شد و در خانه هیچ پخته نشد آخر قرار بر پختن افتاد اے برادر خوب کردید که در خانه پختید مقصود فقیر
این نبود که در خانه هیچ نه پخته باشید بلکه مقصد این بود که بعضے فقرا چنین وضع اختیار کرده اند
که از فتوحات بر طعام پخته اکتفا کرده جنس دیگر را قبول نکرده اند و این وضع برائے یک تن

خوب است که بر نفس خود هر قدرے که اجبار تواند کرد رواست اما در صورتیکه نفس
چندے وابستۂ این کس باشد قهر نفوس مختلفه باهوائے مُتَشَتِّتَه مشکل درین صورت
هم وضع خود نگاهدارند در دائره قسمت اوضاع چنین باشد والسّلام ؁

مکتوب شصت وچهارم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الدنیا والدین سلمه اللہ از فقیر
کلیم اللہ عافاه اللہ سلام محبت التسام مطالعه نمایند مکتوب محبت اسلوب مدتها است که
نرسید چشم نگرانست اے برادر یک کلمة اللہ که از زبان بنده از بندگان برمی آید ثواب آن
از مرکبِ خاک تا محدب فلکِ اعظم برمیشود پس طوبیٰ لمن قال وطوبیٰ لمن قال قال لهم
جزاءً اوفیٰ اول من قال پس اینهمه صواب برائے خود و برائے تمام سلسله مشائخ خود که
جمع کند بپادشاهی سلیمان برابر نیست پس رحمت خدا تعالیٰ بر شما باد که این سلسله را
جاری کردید شکر اللہ سعیکم واین همه افتادگان حضیض غفلت را باوج حضور رسانید
وارواح مشائخ باخود خوشنود کردید بالفرض اگر کسے گنجے باولاد شیخ به بخشد آنقدر رضامندی
جناب ایشان در آن نباشد که در احیاءِ سلسله ایشان باشد فقد بروکن من الشّاکرین
شما در کار خود سرگرم تر باشید که هیچکس بر شما شائق نتواند بود مگر آنکه کار شما بکند والسلام

مکتوب شصت وپنجم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الحق والدنیا والدین سلمه اللہ۔
از درویشِ کلیم سلام خوانند اے برادر احیاءِ سلسله عجب کاریست خیر جاری است که
تا ابد الآباد خواهد ماند واین مزخرفات دنیا جمع آوردن اسباب فانیه آخر معلوم که با که وفا
کرد که با ما کند طریقۂ خود را انتشار باید کرد اما بنا اهلان نباید آموخت که نعمتِ شما خورند و شکر
دیگران گذارند شنیدم که میر عبد الرشید از ملاقات خلیفه پیرے پیدا کرد و آنگاه صاحب
نعمتان میکند عجب است آرے این قسم در دنیا می باشد۔ والسلام۔

مکتوب شصت وششم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الدین والدنیا۔ از درویش کلیم اللہ
سلام خوانند مشهور آنکه محبّ صادق ویار موافق خواجه نور الدین محمد که تمام محبت شما

میخواهند از خجسته بنیاد عریضه باین درویش نوشته بودند و درخواستِ محبت شما
نموده اند از نیجا نوشته می آید که همچون این عزیز را باید که امتیاز داده در تربیتِ باطن ایشان
کوششِ بسیار نموده بمراتب تصور برزخ وبرزخ البرازخ بایشان بوجهِ احسن نشان
باید داد وهمیشه متوجه باطن ایشان باید بود و در جذب واعطاءِ جمعیت سعی باید کرد که تا ترقی
نموده باقصیٰ درجات فائز شود من بعد کرم ولطف خود را از همچو مقبلان دریغ نخواهد داشت
وبه پیراهن مقبولان این دوست را باید ساخت وبمحبت خود باید پرداخت و باحوال ظاهر
وباطن او باید پرداخت والسلام علیک وعلیٰ من لدیک

مکتوب شصت وهفتم۔ شاه نظام الملة والدین سلمه اللہ تعالیٰ از درویش کلیم سلام
مطالعه نمایند درویش را باید که اختلاط بپادشاهان ننماید وبخانه اهل دول طواف ننماید
که اختلاط ملوک رونق ایمان میبرد بر تقدیرے که ملوک باعث برین امر گردند باختیار خود نزد
آرے اگر بزور وتعدی برند بروند که عند اللہ ماخوذ نخواهد بود و اگر بادشاهے را توفیق الٰہی که طغرائے
نامه اعمال خود نعم الامیر علیٰ باب الفقیر سازد بگذرد تا آن سعادتمند ازلی باین دولت مشرف
گردد چنانچه رفتن بخانه اینها یمن ندارد همچنان گریختن ازین طائفه یمنے ندارد لاردّ ولا کدّ
اگر کسے ازین طائفه نیاید گو نیاید و اگر بیاید فهو احری بحال الفقراء درویش صاحب تمکین که بمرتبۂ
ارشاد رسیده باشد تنفر وگریز آن خوش آینده نیست و اگر تکرار آمد ورفت آن موجب ضرر بگے
گوناگون باشد بطریق سیر بطرفے رحلت نماید اما اگر الفرار مالا یطاق من سید المرسلین والسلام

مکتوب شصت وهشتم شاه نظام الدنیا والدین سلمه اللہ۔ از درویش کلیم سلام مطالعه
نمایند سرود وسماع بحسب اقتضائے وقت اگر موقوف دارند جائز باشد یا برائے سیر هر
طرفے روانه شوید بادشاه فدویت که برائے درویشان می نماید با هیچ درویشے نکرده ونخواهد
کرد بیچاره معذور است منصب سلطنت وفنا باهم کم جمع شوند دیگر از ملبوسات خود نیمه آستین
برائے خواجه نور الدین فرستاده شد وشما برائے ملا ابو الفیض ارشاد نامه چشتیه با یک دستار

اگر بفرلیسند بشرف کونین مشرف خواہد گشت کہ خرقہ خرقہ خلافت خواہد بود ما اور البسبب
استمالت خاطر او کہ شکستہ بودیم یک پیرہن تبرکاً لا خلافۃً دادہ بودیم اما از خرقۂ خلافت
تا خرقۂ تبرک از زمین تا آسمان تفاوت است والسلام

مکتوب شصت ونہم شیخ الاسلام شاہ نظام الاسلام والمسلمین از فقیر کلیم سلام
مطالعہ نمایند مکتوبات رسید چند گاہ اورنگ آباد را گرم دارید کہ امروز جمعیتے دارد کہ شہرہاے
دیگر ندارند وعلیکم بالسواد الاعظم نیز مقتضے ہمین است وطریقہ سفارش وصدارت خوب است
کہ البتہ نفعے بخلق میرسد درین باب مزید تاکید دانند وخلافت عظمیٰ کہ مکتوب مسجل باشد
خبر باہل علم کہ قادر بر عبارت عربی باشند ندہند وخلافت صغریٰ کہ زبانی باشد علے اقتضاء
الاحوال باصحاب شوق وارباب سخاوت بدہند بقوت شوق وسخاوت میتواند آدمی را
کار پیش برد وعورات را چرا دست بیعت نمیدہید این راہم معمور دارند وشخصے از اہل حال چند
اگر مصلحت باشد در لشکر شاہ عالم بفرلیسند کہ مردم آنجا بشما تعلق دارند طریقہ مجلس درپیش
بدارند وطریقہ ذکر بالکلیہ از دست دادہ اند بجز یاد حق سبحانہ تعالیٰ والخیر استغراق ودر مراقبہ
وامرے دیگر مباد والسلام

مکتوب ہفتادم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الحق والحقیقۃ والدین سلام خوانند امروز
کہ ہم شہر صفر ختم اللہ بالخیر والظفر است کتابت شما وکتابت خواجہ کامگار خان وخواجہ
نور الدین رسید مکتوب شما مضمون این داشت کہ حقیقت چشم معالجہ واستصواب اجازت
مؤنثات ومضمون مکتوب خواجہ نور الدین آنکہ چشم من فداے چشم حق بین حضرت پیر دستگیر باد
ازین سخن این کہ این حروف را نوشت گریہ سرشار مستولی شد کہ در شرح راست نیاید و
مضمون کتابت کامگار خان تاکید بیع حویلی بود والسلام فقیر شما از ینجا با ہیچ یک از قبیلہ
راہ محبت ندارم واگر راست پرسید قبیلہ ہم ندارم بہر حال محفوظ ام کہ قبیلہ ندارم کہ الاقارب
کالعقارب والسلام۔

مکتوب ہفتاد ویکم۔ لسان الذاکرین خیال العارفین نظام الاسلام والدنیا والدین
متع اللہ الاسلام والمسلمین بطول بقائہ از احقر خادم فقراء غریق بحور گناہ کلیم اللہ سلام
محبت التیام مطالعہ فرمایند بعد ہذا المکشوف آنکہ ۱۱ شہر ربیع الثانی سنہ ۱۱۱۶ھ محب الفقراء
محمد قائم بانمیقہ شریفہ وملاطفہ لطیفہ رسید چون مخبر از احوال خیر مآل شما بود راحتہا انجامید
نوشتہ بودند کہ بعضے طالبان راہ حق بنگ وشراب میخورند ومی آیند داخل کنیم یا نہ مکرر نوشتہ
شدہ است کہ داخل بکنید کلیہ آنست کہ غیر معتقد را داخل نباید کرد اگرچہ سیدزادہ باشد
وسواے آن ہر کس کہ باعتقاد باشد آنرا داخل کردہ آید ودر کتابت محمد مراد خطیب عیدگاہ
مسطور بود کہ شخصے جاے مرید شدہ است وذکر وفکر از شیخ نیافتہ وطالب اینجا شدہ تلقین
ذکر بکنم یا نہ اے برادر چون از شیخ خود خالی است ہر چہ در ونقش کنید بر جائیست واگر از
شیخ خود مشغولی دارد و درین صورت اگر شما بطور خود تربیت میکنید تربیت شیخ او ضائع
ولغو مے افتد مریض دو حکیم مخالف کشتہ میشود در کتابت محمد قائم مرقوم بود کہ درویشان
دعوت میکنند فقیر ہرگز نمیرود وبرادر من فقیر شما نیز ہرگز بخانۂ ہیچ فقیر نمیرود ومے طلبد
نحن نرث ولا نورث اگر ترک سنت است اما در حقیقت عین سنت است کہ دعوت
مسنون آنست کہ براے خداتعالیٰ باشد نہ براے گفتن آنکہ بخانہ من فلان درویش
مشہور ہم آمدہ بود دعوت این مردم از قبیل ثانی است واللہ اعلم بالضمائر والسرائر والسلام

مکتوب ہفتاد ودوم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الاسلام والمسلمین والدنیا والدین
سلمہ اللہ تعالیٰ از درویش کلیم سلام مطالعہ نمایند نمیقہ گرامی رسید مرقوم بود کہ حافظ فتح محمد
کتابت رسانید واز عید شروع در مراقبہ شد جزاکم اللہ تعالیٰ اے برادر مردم توران قاطبۃ بر مشرب
حضرات نقشبندیہ وطور ایشان طور مراقبہ بود اگرچہ قبل ازین در توران مشرب کبرویہ وگاذرونیہ
بسیار بود ودرین دو سلسلہ ذکر بغایت کنند اما امروز طریقہ نقشبندیہ بسبب آنکہ انقیاد دارند بسیار شائع
است شما را چون ہمہ طریقہ موجود است از طور مراقبہ چرا بیگانہ باشند تربیت مردم درین طور

نیز کرده باشند وحقا که اقرب طرق است و در بزرگی این سلسله شبہ نیست و درس مثنوی وغیر
ذلک ہم وضع خوب است بہمہ یاران سلام رسانند خاصتہ بمیان یار بیگ سلام محبت انجام رسانند
وبگویند که عمده در سلسلۂ ما پیر پرستی است اگر توانید بکنید و درین کار غلو نمائید که ہمہ فیض مبسوط
ہمین فنافی الشیخ است ہر چند در شیخ فنا بیشتر قبول بیشتر نوشته بودید که احیاناً اگر ملاقات
بخان معہود شود حرف تکیه بلکه در ماہیہ و سالانه مصلحت وقت باشد خواہم گفت برادر من
درباب تکیه وخانقاه اگر بگوئید رواست اما صرف در ماہیہ و سالانه چیزے نیست این عجائب است
که لغفتہً بے ترقب و ترصد و انتظار یک مرتبه از خزانه غیب چیزے بفرستند و جائے که ماہانه و سالانه
میشود از عالم توکل بعید مے افتد وگذر آن بفقر و فاقه نے نے بلکه بعیش تمام و فضول مالاکلام خوب
میشود نام نوکری و چاکری خوب نیست که در تعین نوعی از بوے چاکری است و منافع وضع خود گاه
گاه شما یا یاران دیگر چیزے که بگیرند بغایت لذیذ مے نماید و باوجود اینہمه اگر مصلحت وقت باشد
چاره نیست بعد آنکه حویلی خوب خاطر خواه میسر آید در چوک اورنگ آباد۔ قریب چوک اگر یک خدمتگار
نگاه دارید به نیت آنکه بسبب پرده او اندکے از ہجوم عوام پناه جسته باحضرت محو مطلق باشیم
اوضاع خواجه نور الدین محمد در مندیہلے فنافی الشیخ بر ہمه خلفاے شما مرتبه فوقیت دارد اگر علم
عربی ہم ضمیمه او شود عالمی ازین مرد روشن شود و این منصب پنجاه دارد سنگ راه فیض عالمیان
شاید گشت والا در ہمه اوضاع بے بدل است عادت الله جاری بآن شده که ولہای طالبان بمرشد بکم
شغل منصب داری باشد از غیب است وبالله التوفیق اگرچه دنیاے این مرد ہمه دین است۔
دیگر معلوم باشد که اولا کسے طالب علم که عبارت عربی را درست تواند خواند اجازت بدہید و اگر علم
ندارد اما سخاوت دارد که ہر کس آینده و رونده را خدمت توان کرد و زر دوست و طامع نباشد
این قسم را ہم اجازت توان داد و اگر علم ندارد و سخاوت ہم ندارد اما در قوتی وجذبه تسلط دارد
این قسم را ہم اجازت توان داد چندین مشائخ چنان و چنین گذشته اند بارے اینکه مرید
شما باشند و خلافت از مشائخ دیگر دارند چندان لطف ندارد والسلام ۔

مکتوب ہفتاد و سوم۔ اے برادر بدانکه دنیا فانی است باکه وفا کرد که ما باکنیم ہمت
معطوف باین ہرگز نباید داشت وآن گروه که معطوف این کار اند آنہا را اندکے معذور باید داشت
که لولا الحمقاء لخربت الدنیا واقع است نصب العین ما و شما ہمین است خود الله داند باید
بود و مردم را برین ربقه صلاح باید زد اگر حطام دنیوی ما را نباشد گو مباش حقیقت میر محمد جعفر که
خلیفه شما اند بمن بنویسند که من از نام این مرد شادم و اگر وضع دفقر و فاقه می شنوم امید شیوع
بسیار میشود که شیوع فیض که در دنیا است آن شیوع نیست خمول فیض است والسلام ؁

مکتوب ہفتاد و چہارم۔ اے دوست دنیا جاے نفس پروری و تن آسانی نیست
باید که ہمت در اعلاء کلمة الله باشد که چنانچه از عالم قاف تا قاف پر شده از ایمان باطن نیز پُر
شود و اقرب عند الله و رسوله آن کسے روز رستخیز است که در افشاے نور باطن ایمان ساعی
است سعی درین کار مرتبه سیری کسے را نرسیده و خداے تعالےٰ مرسا و که حقیقت این کار
روز افزون باد دیگر آدمی از دست شیطان و نفس میتواند خلاصی یافت اما از دست زن
مشکل توان رست **بلیت** در راه خدا که رہزنان اند ٭ آن راہزنان ہمین زنانند ؁
ختنه فرزند سعادتمند ابو سعید جلال الدین حامد در احسن اوقات میسر آید و مجلس بس بے تکلف
آراسته شد مردم اندرون را ہمه سراپا و درویشان را دستارہا رعایت نمود آمد المال والبنون
زینة الحیوٰة الدنیا والباقیات الصّٰلحٰت خیر عند ربك مقاما والسّلام

مکتوب ہفتاد و پنجم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدنیا والدین از عاجز
کلیم الله سلام مطالعه نمایند امروز که ۱۳ ؍ جمادی الاخری است مرقوم بسلام الفت رقم میگردد
که شما چرا ما را فراموش کردید اگر گوئید که من بسیار رقیمه می نویسم الملکتر انجا میرسد گوئیم قرینه بر عدم
ارقام قایم میشود زیرا که در رقیمه نوشته می آید که دل از ذکر و فکر و تربیت فقراء سالکین و از مجلس
نگاه داشتن برخاسته است چون ذکر مولی عزّ شانه این حال داشته باشد ذکر ما عاجزان معلوم که چه
گنجایش داشته خواہد بود اے برادر عمر را و عمر خود را فداے محبت الٰہی باید کرد و روز بروز در ترقی

مدارج عشق باید کوشید وعذر وحیله سازی هیچ کار نمی آید۔ آناً فآناً از شوق قدم بیش باید برد
وبمجاهده عمر گرانمایه بسر باید برد و بر در ملوک نباید رفت وآینده هر قسم که باشد او را منع از آمدن نباید
کرد و اوقات خود را بمراقبه حال در جمع الجمع و در انبوه خلائق بباید پرداخت وفیض دینی و دنیوی
بعالم رسانند وهمه حلاوت وعیش خود را فدای آن بندگان باید کرد و در آن باید کوشید که اکثر اهل
دول دل از دنیای دون کنده میل بطرف عقبی پیدا کنند والسلام

مکتوب هفتاد و ششم۔ شیخ الاسلام نظام الملة والدین سلمه الله تعالی۔ از فقیر کلیم الله سلام
خوانند۔ مکتوب شما مدتی است که دیده را سرور نه بخشیده ای برادر خدا تعالی در خواهد که عاصی پر معاصی
را بفضل و کرم از آنچه در و استعداد توجه الی الله باشد نگاه دارد و این عاصی می بیند که هر چند موئش در سفید شدن
ترقی میکند دل در سیاه شدن نیز ترقی می پذیرد کار از دست هیچ نمی آید موت مشرف گردید دست خالی
میروم تا چه پیش آید دست خالی خوب است از آنکه دست بنام ضیبات آغشته باشد در ان کوشید که صورت
اسلام وسیع گردد و ذاکرین کثیر ترقی در دنیا و آخرت آمرزش ندارد چون مردم را به بینید که متوجه دنیا
واهل دنیا و اسباب دنیا باشند در ان کوشید که مردم از دنیا بآخرت متوجه شوند۔ والسلام ؛

مکتوب هفتاد و هفتم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الحق والحقیقت سلام مسنون مطالعه نمایند
مکتوب پے در پے نوشته باشند چشم انتظار در ره مکتوب شما است و ندانید که مکتوب بسیار نوشته ایم
حالا آن گرمی نمانده است ما هر روز مشتاق تماز روزادلیم مصرعه از دلم سوزی مجو که شمع از
کافور نیست ؛ و نوشته بود که بعضے مردم ناخوانده ادعاء خلافت نموده دست بمردم میدهند
اگر چیزی برکت درین فدویان مسموع میشود از آن چیزی بدهند والا تغافل نکنند که آثم نشوید والسلام

مکتوب هفتاد و هشتم۔ عارف معارف الهی گنجینه اسرار نامتناهی بلغه الله الی مراتب
الرجال واحسن طوره فی الحال وفی المآل۔ از فقیر کلیم سلام مطالعه نمایند رقیمه شما که مشتمل ذکر احوال
و منع شاهزاده حلقه ذکر جهر او باز پس فرستادن و مدارا کردن شما برای دفع شرارت رسید معلوم گردید
که شما حسن سلوک با شاهزاده کردید ای برادر با دولتمندان و بادشاهان بلکه سائر خلق مخالفت

نیامده است مصرعه با دوستان تلطف با دشمنان مدارا ؛ همه مظهر صفتے و دانسته بخلق کریم
پیش باید آمد و آنچه از احوال خیر مآل اخوان الصفا و خلان الوفا شاه ضیاء الدین محمد و شاه فقیر الله
مرقوم بود همه معلوم گردید ای برادر شاه فقیر الله اینجا هم سرے باین عالم مجاز داشت و من تغافل
میکردم زیرا که داعیه خلافت وصدر نشینی وایصال خیر بکافه مومنین در دماغ او نبود عجائب
از شاه ضیاء الدین مینماید که خلفاء جای نشینان مسند پیغمبر اند این گروه تمکین بغایت مینماید
والله الهادی الی سبیل الارشاد مصرعه صد بار اگر توبه شکستی باز آ ؛ و مکرر نوشته ام و اکنون باز
می نویسم که حلقه همه با هم کرده باشید وصفت آن آنست که با همه یاران حلقه باید کرد و از نور صبح
و بعد عصر و آنکه مرغوب باشد تربیت او او را مقابل باید نشاند و همه چشم بندند و شما بچشم دل متوجه
خلائق شوند شما آنکه مقابل نشسته بقوت ذکر قلب در قلب همه قلوب تصرف کنید تا بیخودی
وغیب نماید و بعضے را شوق پدید آید اما همه باید که تعظیم او بکنند و متوجه بقلب باشند اگر از خارج
کسے حفظ آن بیقراری کند روا باشد و درین حلقه آن را اگر بیخودی بیشتر و بیشتر باشد پس سر آمد
و سر حلقه او ست بدیار ام این درود شریف نوشته فرستاده شد بسم الله الرحمن الرحیم
اللهم صل وسلم علی محمد نعینک الاقدم والمظهر الاتم لاسمائک الاعظم
بعدد تجلیات ذاتک وتعلقات صفاتک علی الله کذلک واثر این آنست که بعد مرور
کرور صحبت پیغمبر شود انشاء الله۔ درویش بے خویش محمد یار ازین اخم سلام مطالعه نمایند و
ترقی در فنا فی الشیخ از اهم مآرب و اعظم مطالب شمارند عورات را نیز دست داده باشند۔
وقت مرگ معلوم نیست که مرد کیست مرد آنست که بخدا رفت بسا مرد که آنروز زن باشند
و بسا زن که آن روز مرد باشند والسلام۔

مکتوب هفتاد و نهم۔ شاه نظام الحق والدین سلمه الله سلام مسنون مطالعه نمایند عرضهای
داعی بسیار برار سال این حروف است بشما سفارش شاه حقائق آگاه محمد افضل است که
بالفرض والتقدیر مصدر تقصیرے شده باشد که موجب کدورت و غبار خاطر شریف شده اکنون

این مرد خود را مہذب الاخلاق ساختہ وشایستگی تمام بہم رسانیدہ لایق نوازش است بلکہ خلافت نامہ درحق این عزیز زود روانہ سازند وبہر جاکہ حکم فرمایند راسخ الاقدام درآن موضع نشستہ باتصال نعمت مشغول شوو والسّلام۔

مکتوب ہشتادم۔ عارف عالم عاشق مانندِ ذاتِ شاہد صفاتِ عمدہ اصحاب وجد وجود آسودہ ارباب عین شہود شیخ الاسلام والمسلمین شیخ نظام الدین متّع العارفین بجود وجودہ از درویش فنی نے خاکپاے درویشان کلیم شاہجہان آبادی سلام مطالعہ نمایند ومشتاق خود شناسند بعدہٗ دوقطعہ کتابت بمعرفتِ میان مظفر فرستادہ بودند رسید مضامین معلوم گردید اے برادر خدائتعالٰے خلاق جمیع کائنات است وتفاوت درجات درنواحی کائنات پیدا است خلق الانسان من تفاوت بیان اختلاف مفعول است ومازی فی خلق الرحمان من تفاوت بیان عدم اختلاف نفس فعل است پس ہرگاہ اختلاف درفعل حق تعالی متحقق شدہ اختلاف تقدس کہ وربیش یک شیخ ساعتے نشستہ باشند القدر لعبید نیست شاہ اسد اللہ وشاہ ضیاء الدین رابراحوال اینہا باید گذاشت وخود را برآنکہ مامور اید باید سپرد دلم بسیار میخواہد کہ یاران لشکر رابگذارند اما ازانجاکہ درلشکر مشیّت قدر یافتہ اندروز راآنجا کوتاہ نمیتوانید دید یاران چہ ازکتابتہاے یاروچہ از اغیار کتابتہاے دل آن غم ہیوند حاصل شدہ آدمی اگر بالتصفیہ وتزکیہ نباشد آدمی نیست فکیف مراتب علیارا جزمی۔ شماہرگز متعرض ہیچ وضع اینہا نشدہ متوجہ اعلاء کلمۃ الحق باشند واللّٰہُ متم نورہ ولوکرہ الکفرون اگر وضع شما موافق طریقت وشریعت وحقیقت است ہرگز کلمۂ ناحق ہیچ یکے مزیل رونق نخواہد شد والا محل زوال است دیگر شمارا اذن وارشاد وبیعت زنان پارسا خواہ جوان خواہ پیرادادہ ام ومکرر این معنی نوشتہ ام حالا منتظر امر دیگر نباشند دولتمندان راکہ دست بیعت میدہند توقع ازیشان نخواہد داشت کہ ایشان ہمچو صبح وشام بخدا مشغول باشند ارادت حقیقی بعض را میسر است اگر ازین طائفہ ارادت مجازی دارند اکتفا بر توبہ دارند وتکیہ بر پیر اما ازین مریدان

کہ تحقیق بالتقالید وغلت اختیار کند چنانچہ عبد اللہ خان راشنیدہ ام آنرا ترجیح است وباید کہ بسیار دوست داشتہ باشید دیگر نوشتہ بودید کہ قبول نیاز ہندوان نمیکنم اے برادر عمل سنت آنست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم ہدایاے مسلمانان ومخالفان قبول میکردند بندہ ہم قبول میکند زیراکہ درین استحکام وداد است وایضاً آنحضرت عیال داشتند وفقیر شما ہم معیل است دیگر مکرر نوشتہ ام کہ شما چون نیت گرانی خاطر کسے دارید نیکواست نگرفتہ باشید وایضاً شما مجرد اید شاید محتاج ہم نباشید اما عیال مند رو بدیگر دارد قول حکیم سنائی قدس سرہ مؤید فعل شما است

زرکہ ستانی وبفشانیش ٭ بہتر ازانست کہ نستانیش ٭

یا قول النبی وفعلہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ولکل امرِ ما نوی در دعوت عمدہ دعوت شیخ احمد بونی است کہ امیر خسرو علیہ الرحمۃ اورا ترجمہ ساختہ اند وسراج السالکین ہم خوب است دیگر از شنیدن وضع مجلس وسرود بے شور وشغب دل بغایت راحتمند شد نعم ما فعلت مصرعہ

بابانگ چنگ مخور می کہ محتسب تیز است ٭

دیگر ہمہ یاران خود را سلام فقیر رسانند بروجہ خصوص وہمہ یاران عوام خود سلام فقیر رسانند بروجہ عموم من کان خاصا لک فھو من خواصنا ومن کان عاما فھو من عوامنا شما ہمہ رابکار خود گذاشتہ وصلح کل نمودہ بارشاد خلائق مشغول باشید اگر جماعتے طاعت طعن کنند چون شما خوب باشید قصور نخواہد کرد والسّلام اللہ سبحانہٗ عز شانہ جمال قمر محمدی نظرۃً بعد نظرۃٍ ولمحۃً عقب لمحۃ درچشم سویداے قلب حقیقی زیادہ کناد وما مضی مراتب شوق کہ عدم امکان مزید است بتائید قوت قیومیہ نظامیہ رساناد بمسیغہ کہ لطنش درآمود بود بنظر درآمد اگرچہ آثار سرعت در بعضے ابیات لائح بود اما بغایت دلنشین افتاد برادر فکر آن دارند کہ این ہستی موہوم ازدیدہ اعتبار برخیزد واین حول کہ بردیدۂ عالم نشستہ ونصب العین گرفتاران تعینات گردیدہ ازقوت باصرہ حق بین برخیزد وتمکین درماسوٰی باید کوشید ودیدہ دل راازرویت اعتبار باید پوشید تا محویت وبینش نصیب عاشق نیست عارف نیست درآن بکوش کہ از اخیار وابرار باشی درانکوش کہ ازمقربان باشی صحو بعد المحو نہایت است والسلام علی من القی السمع وہو شہید۔

مکتوب ہشتاد و یکم - شیخ الاسلام نظام الحق والدنیا والدین از فقیر سلام خوانند و مشتاق خود
دانند شاہ ضیاء الدین برائے فقیر از بادشاہ حویلی یکہزار و دو درعہ بازار خانم کہ مشتمل است بر یک
ایوان و دو حجرہ و یک چاہ و یک چلچہ گرفتند چون عمارت در و بغایت کم بود مبلغ ہفتصد روپیہ خرچ کردہ
دیوانخانہ ترتیب دادیم تتمہ باتمام سمت باید کہ عالمیان از آن بہرہ ور باشند دیگر ہمہ محبان و معتقدان
خود کہ دست بیعت دادہ و آنکہ حسن عقیدت بے بیعت دارند سلام فقیر بہر فرد جدا جدا رسانند و چون
اسامی عاشقان الٰہی بخاطر حاضر نیست بہ تفصیل نپرداخت والسلام *

مکتوب ہشتاد و دوم - راحت وجود من این رقعہ را در عین مجلس سرود کہ اژدحام خلق و راگ بود
نوشتہ ام دوستان را ہمہ جا حاضر باید داشت دیگر مصلحت آن می نماید کہ شما ہم متاہل شوید
بہر تقدیر این سنت را ہم بجا آرید و قبول ہدیہ سنت است شما چرا ہدایا قبول نمیکنند در وقتیکہ
مزاج متزوج و متاہل گردید درین وقت رد ہدایا خوب نیست بلکہ مضر سہ پارچہ دستار و چادر
و نیمہ آستین با شنجرات فرستادہ شد برسانا د باتمام سنت باید کوشید تا عالمیان از آن بہرہ ور
باشند ہمہ محبان و معتقدان کہ دست بیعت بشما دادہ اند سلام این فقیر و یاران اینجا
بخدمت شما و اصحاب شما سلام میرسانند *

مکتوب ہشتاد و سوم - نظام الملۃ والدین والاسلام والمسلمین زین اللہ تعالیٰ بوجود شریفہ
سلک الفقراء الی یوم الدین از فقیر کلیم سلام خوانند و بہمہ حال مشتاق خود دانند الحمد للہ کہ این نقش
خاطر خواہ نشست و قرعہ فال توفیق ایصال فیوض الٰہی بنام آن نیکنام زدند ذالک فضل اللہ
یوتیہ من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم شکر این نعمت مرا از شما بیش باید کرد اما اے برادر سعی
مبذول آن سازند کہ فیض باکثر مردم متعدی شود ہر کہ فی الجملہ صلاحے داشتہ باشد از و دریغ
ندارند و در بند آن نباشند کہ او تارک دنیا باشد کہ کار خود تاثیر خواہد کرد سماع در خلوت اکثر با یاران مخصوص
خود شنیدہ باشند کہ امروز قدر راگ مشائخ نمی شناسند و او را برعایت نمی کنند *

مکتوب ہشتاد و چہارم - محب حقیقی مشیخت پناہ حقائق و فضائل دستگاہ مولانا شیخ نظام القلوب

سلمہ اللہ تعالیٰ از فقیر درویش کلیم عنوان صفحہ سلام مفتح کلام مطالعہ نمایند و بہر حال مشتاق
ترقی مدارج کمال و تزاید علم و حال خود شناسند از دنیا رستن بعقبیٰ رسیدن است و از ہر دو
برخاستن بخدا نشستن صوفی آنست کہ بخدا صحبت داشتہ باشد نہ بخود - زخرفات دنیا ہرگز اعتبار ندارد و مبتلا گشتگی
او نیست در من و مبتلای او نیست مگر جنون و مفتون المال دنیا کہ وسیلہ عقبیٰ باشد آن نہ دنیا است بلکہ آن عقبیٰ است
دانست آنکہ دانستہ نہ دانست آنکہ نہ دانست باید کہ برجہت عالمیان بودہ در قصد ایصال خیر و تنبیہ غافلان بسیار
کوشند لما تنبیہ از آگاہ خوش است و از قبیل اتامرون الناس بالبر و تنسون انفسکم نباید بود -

مکتوب ہشتاد و پنجم - شیخ الاسلام شاہ نظام الملۃ والدین ثبت اللہ علی الحق والیقین از درویش
کلیم سلام مطالعہ نمایند امروز بست و یکم ماہ شوال است مکتوب میگردد کہ مجاری احوال
ظاہر بخیر است اما این گنہگار ریش سفید کردہ و صورت گناہ گشتہ انچہ می باید از آن تہیدست است
و وقت فراق نزدیک رسیدہ امیدوار عفو است فاتحہ برخوانند کہ خاتمہ بالخیر حاصل شود و اللہ سبحانہ راہ
محبت و عشق آسان گرداند کہ ہمہ راہہا پر آفت است مگر راہ عشق و اخلاص این راہیست بس
عجیب انچہ مردم در عمرہائے نوح در ریاضت شاقہ یابند در یک دم عشق با اخلاص مے یابند اشباہ
ارباب النعیم نعیمہم -

مکتوب ہشتاد و ششم - مولانا نظام الدین از درویش کلیم سلام مطالعہ فرمایند بند کتاب شما
رسید و مضمون معلوم گردید سخن در باب فقر رفتہ بود اے برادر محبت خدا را الباس کار نباید و صفاء باطن
بذکر و مراقبہ و دوام حضور باید کوشید کہ حقیقت مسئلہ وحدت وجود جلوہ گر شود در وحدت شہود و تصدیق
امر خلاف نفس امر است و حیف باشد کہ عمر گرانمایہ صوفی در طلب امر خلاف نفس امر ضائع شود باید کہ در تجرید
و تفرید باطن و ظاہر کوشید و ریاضت را وظیفہ خود سازند و آمد و شد با مردم دنیا کم کنند کہ بسیار مضرات است
در بجر و بیعت نمودن مردم را اذن و ارشاد ندہند تا در و معنی فقر پیدا نشود و چون پیدا شود اگر از
عالم ظاہر نصیبے داشتہ باشد اذن بدہند و اگر مطلق عاری باشد بکار خود مشغول باشند و اگر بیعت
جائے دیگر کردہ باشد شما تلقین ذکر نکنید اے برادر تلقین ذکر و مراقبہ موقوف بر اعتقاد است

اگر اعتقاد برخود به بینند تلقین ذکر و مراقبه و اکتساب بکنید اگرچه کافر مطلق باشد که اعتقاد آنرا هدایت
و تربیت خواهد کرد و بی اعتقاد را هرگز راه نه رسید و بحضور او تلقین نکنید که بسیار مضر است والسلام

مکتوب هشتاد و هفتم - شیخ الاسلام شاه نظام الحق والدین سلمه الله تعالی ازین درویش سلام
خوانند از لشکریان اعظم شاه پنج شش کس دیده باشند اما بحال خود گرفتار بودند صاحب من از
دیدن بادشاه چندان نفع بمردم نخواهد رسید که از مکاتیب فیما بین مکاتیب فیما بین به از ملاقات
است نوعی شود که راه مفتوح شود دیگر معلوم باشد که محبت اطوار محمد جعفر بیگ که حامل کتاب فقیر اند
مدت پنج شش سال آنجا اند همیشه خوابهای نیکو دیدند و مناسبت خود با روح حضرت خواجه
قطب الدین و حضرت سلطان نظام الدین بسیار میکنند اما توفیق بیعت نیافتند هرچند میر عبد الرشید
بایشان ایما نوشته بودند آخر هیچ ما عاجزان در نظر ایشان نیامدند اکنون بفقیر ملتجی اند که سفارشی بشاه
نظام الدین بنویسند بنابران نوشته می آید که ایشان را البته البته داخل سلسله چشتیه بکنند که این مرد
همچنین ضائع نشود والسلام - دیگر واضح باد که مرتبه فقیر پیش خدا و رسول خدا بیشتر از مراتب جمیع
خلائق است چه ایشان را اهل الله میگویند و این اضافت چه شرف بخش است فعلی هذا که شما خود را
بتمکین بهمین طور سپارید و اسم طالب علمی که مایه غرور و تکبر و غرور و خودبینی است از خود بردارید بلکه
تغییر لباس هم بکنید که مبادا طالب علمان چون لباس شما را لباس طالب علمان بینند شما را فریب
داده از راه خدا براه دنیا برند و ارشاد خلایق هیچ نگذارند و جهد بلیغ نمایند که هم در سلک شما داخل
شوند و بمرتبه فقر رسند و محبت دنیا از دل ایشان سرد شود و در سماع و وجد همرنگ شما گردند و شیطنت
باطنی آنها بکلی بروحانیت مبدل شود و افکار و اذکار شائع سازند اما با اهل دنیا اهل این حرام است
الحمد لله که میر عبد الرشید داخل این سلک شدند لابد که تسلیم باشند و سیادت و فقیرزادگی گذاشته
خاک قدم فقرا شوند و از اول ابجد شروع نمایند والعاشق المسکین ما ینجرع اخوی بایزید خان
با خلاص تمام بجانب شما متوجه اند در امر دین و دنیای ایشان متوجه باشند والسلام

مکتوب هشتاد و هشتم - شاه نظام الاسلام والحق والشرع والدین از فقیر سلام مطالعه فرمایند

کتاب شما رسیده درج بود که سید محمد شاه که از اکابران اند رسیده اند خلافت سید مذکور بجا است
که اسلاف ایشان بزرگ و درویش بودند و هم فی الجمله علمی که برای خلافت ضرور است دارند بهر تقدیر
خوب است اگر مجرد برای همین کار میشوند سلسله جاری خواهد شد دیگر عزیزی فلان جا خانقاهی
ببلول بعرض رسانید که بست و پنج دفعه ساخته امیدوار اجازت است اگر فیضی باو رسیده است بدهند
منتظر ملتان اند برای اذن ارشاد این هم از دیانت و امانت اوست و قاضی ابو البرکات فاضل قوی است
او که درباره او سفارش نوشته البته قابل این کار شناخته باشند حامل رقیمه محمد ذاکر فرمان در دست دارد
توجه فرمایند که حاصل فرمان در دستش بیاید شاه ضیاء الدین باز بدهلی آمدند الله تعالی جمعیت دل بدهد
گدری شالی که محمد جعفر فرستاده بودند رسید والسلام -

مکتوب هشتاد و نهم کعبه ارباب ارادت قبله اصحاب سعادت آستان هدایت مقتدای عرفان
درویش نظام الدین مقتدای اهل عشق باد خاکپای درویشان کلیم الله سلام میرساند ای
درویش بدانکه رفتن بخانه دولتمندان من ندارد و نعم الامیر علی باب الفقیر و بئس الفقیر
علی باب الامیر حدیث صحیح است من رخصت این معنی نداده ام و نخواهم داد و اگر او را نفس و شیطان
یاور نیست پس چرا بخدمت شما نمی آید میدانید که پیش فقرا بادشاهان رفته اند و سعادت دانسته اند
غازی الدین خان نوکر است از نوکران بادشاه اگر احیاناً او بفقیر نوشت من اجازت خانه دولتمندان
شما را نخواهم نوشت باقیماند مقدمه فتوح اگر خواهید بگیرید به نیت رد و اگر خواهید نگیرید اظهار الغنا
عن الناس والافتقار الی الله تعالی ای عاشق صادق بدانکه از رجوع خلائق و کثرت
مریدان خود را گم نخواهید کرد که آنچه در دنیا قیمت دارد عشق الهی که نه لی ریا باشد قیمت دارد و باقی همه
تسویلات نفس است باید که روز بروز عشق الهی افزون شود هرگز ریا و محبت اهل دنیا نباشد و فروتنی
و شکستگی زیاده شود و بهای عمر گرانمایه بخیر باد - دیگر حالات معمولات شما از خط شما ظاهر بود
احتیاج تکرار نیست باری بهمه حال بحق مشغول باشند والسلام حقیقی همین وقت باید دانست
باقی اسم و رسم است آنکه مشغول بحق است مشائخ سلاسل را و مشغول آنکه از حق مشغول است

مشائخ ازو مشغول عمده یاد بودن است مصرعه مراد وزی مباد آندم که بے یاد تو بنشینم ٭ یاد او
همان وقت است که یاد دیگرے نباشد **بیت** مقیدان تو از ذکر غیر خاموش اند ٭
بخاطرے که توئی دیگران فراموش اند ٭ رساله اوراد و اشغال احتیاط تمام دارد بدست کسے
فرستاده نمیشود تا غیرے اعتبارے رسد بعد از اکتساب فرستاده خواهد شد توقع که ایشان نیز
در اخفاے این امر از نظر اغیار اهتمام تمام مرعی خواهند داشت الله تعالیٰ باخود دارد و آنقدر که بخود دارد۔

مکتوب نود و نهم۔ برادرم محمد نظام الدین سلام محبت انجام مرفوع باد پیوسته دل نگران خبر خیریت
شما است از رشته آگاهی امید که گاہے نا آگاهی نرود دنیا و ماجراے دنیا سهل است خوشا
حال کسے بیدار دلان که درین غفلت کده هشیار اند هر جا که طالب خدا را ببینید آبروے ما را بر خاک قدم
وے نثار کنید هر که احوال ما استطلاع دارد از ما سلام خوانند والسلام

مکتوب نود و یکم۔ الحمد لله رب العالمین که نامه نامی آن صاحب سر سامی حضرت نظامی ما عین در
روز مجلس و جوش و خروش عاشقان بگمنامی رسید از خواندن آن عریضه وار سوزش حامل آن اعنی
اخوی دلیر خان صد حصه رنگ عشق دوبالا شد هزاران شکر الهی بجا آورده شد که الحمد لله و المنت
که نفس گرا که محتاج درویشان همگی اینست با آن برادر بوجه احسن واتم رسیده که اثر آن درین عزیز
یعنی دلیر خان نمود دارد و قبل ازین اخوی ابراهیم خان رسیده بودند اما دل معطوف بامور دیگر هم داشت
این مرد خود از عشق برکاله آتش بود اللهم زد و لا تنقص سوز دل سینه دلیر خان کم تحفه نمود رسانید
که این ضمیمه بر آن باید جزاکم الله عنا خیر جزاء والسلام۔ دیگر آنکه مثلاً اگر خلوت گزیده بجلوت گراید
اگر صوم داشته باشد افطار کند و اگر افطار داشت صوم اختیار کند بیمارستان و بندیخانه ها را سیر کند
اهل ابتلاء را دریابد و در مقابر مے رفته باشد تا اینهمه بر شوق آرد داند که نه جایگاه جز است پس
یاد گیرد و از غیر او بپردازد نقل است که پدر مجنون مجنون را بکعبه برد که حلقه در کعبه را مجنون بدست
گرفته دعا کند که حق تعالیٰ او را از دیوانگی خلاص دهد او حلقه کعبه را در گرفت و دعا کرد که خداوندا مرا
بطفیل این در معظم هر دم محبت لیلیٰ زیاده ده و این جمله مضمون را شاعری درین دو بیت آورده ٭

پے دعاے فراغت ز عشق مجنون را	بکعبه برد پدر با صد آه و واویلے
گرفته حلقه که یارب بحق این خانه	بهر دمم سوے لیلے زیاده ده میلے

چون در مجاز این رنگ باشد حقیقت را از عدم این رنگ ننگ آید۔ آرے بعضے عرفا را حضوری گاہے
این قسم دست مے دهد که کار از ذکر جهر و خفیه بر میخیزد و در همه حال مراقبه دوست میباشد این خود نعمت
است پس درینصورت ترک مراقبه چه معنی دارد بلکه دوام مراقبه شعار باید ساخت والسلام

مکتوب نود و دوم۔ شیخ الاسلام شاه نظام الملة والدین سلمه الله تعالیٰ۔ از درویش کلیم الله سلام
مطالعه فرمایند امروز که ۱۵ از ربیع الاول است قلمی میگردد مرقوم بود که بخانه غلام محی الدین پیرزاده
قصد ارتباط است که حال بیماری چنانست اے درویش بدانکه جز عشق الهی آنچه هست اگرچه شکر خورد
نست زهر خوردن است مقدمه هر کار عشق پروردگار باید داشت پس آنچه معین عشق الهی باشد
محمود باشد و آنچه درو این معنی مفقود نا محمود پس در مآکل و مشارب و ملابس و مجالس و مداخل و
مخارج در همه مطمح عشق الهی باشد و آنچه به نیت عشق الهی باشد امید خیر و برکت ازوست و آنچه
درو این نیت همه شر است پس چون این مقدمه ممهد شد بدان که زنے که موجب اطمینان عباد
گردد و از خدمت او خدمت مولا منقبض نباشد مبارک است و زنے که بسبب او تشویش جان
صوفی زیاده گردد و در عبادت مولیٰ و عشق او نقصان پذیرد نا مبارک پس تفحص باید کرد و زنے
باید خواست که همه آرام و طاعت باشد نه همه غصه و غضب و قهر و بے آرامی ما امتحان کرده ایم
که زنان مساوات مے جویند و شیطان پیدا میکنند زنهار از چنین زنان ٭ در راه خدا که
رهزنان اند ٭ آن راه زنان همین زنان اند ٭ استفت قلبک وان افتاک المفتون
مقدمه هر گاه باید داشت اما اگر از حقیر استفسار میکنند مذهب این درویش آنست که درم خرید
باید بهم رسانید و آزاد باید کرد و در نکاح باید آورد بخوف آنکه دار الحرب موجود نیست والا خرید
کفایت داشت و اگر برین صبر نتواند کرد زنے که مهرش از ده درم شرعی متجاوز نباشد باید خواست
که در شوق فی الجمله خیر است اما زنان قبیله بزرگ قیامت انگیز اند ذاق من ذاق فهم من فهم

اما شنیده ام که میان محمد علی موجب این تشویش شما شده اند و میخواهند که جاے که خود کتخدا شده اند در میان قبیله شما را نیز میخواهند هرچه باشد اما وضع خداپرستی و بے نیازی از دست نرود زنہا بسیار پیدا خواہند شد اما عشق و محبت الهی و بے نیازی از عالم عدیم الوجود است و الاختیار معکم دیگر انچه نوشته بودید که لذت ذکر و فکر الهی نمانده است نعوذ بالله من ذالک فتنہاے درویشی ملاقات دولتمندان و ہجوم خلائق است استغفر الله ربی من الحور بعد الکور مردن در پیش است بخدا تعالیٰ رو نمودن است غفلت درین کار مباد تو بیخ تازیانه از مرگ و اموات نموده جنازگی در یاد حق ساعی باشند این نفس بیت المال آسائس طلب است ہرگز آسائش رواندارید و در طعام قلت و در خلوت کثرت ہمیشہ خود را ابجد خوان طریقت بیندیشند و شوق و ذوق مشغولیہا کنید و از صحبت مرده دلان اجتناب کنید که اینہمہ سرایت صحبت ایشان است که دل بے یاد و ذکر مولےٰ بیاساید والسلام ؛

مکتوب نود و سوم۔ عارف معارف گنجینۂ اسرار نامتناہی نظام الاسلام و الدین از درویش کلیم الله سلامی که منبعث از فرط رحمت و مبنی از وفور رافت است برخوانند و بہمہ حال مشتاق ترقیِ درجات خود شناسند الحمد لله و المنة که آن نتیجه عمر این بے سر و برگ مقبول و لہاست اگر برہمین طور استعداد کشید و خاطر کشائش مردم و ہجوم عوام و خاص سر و شد امید آنکه فیض خدا گیر اثر شود مصرعه قبولِ خاطر و لطفِ سخن خداداد است ؛ مکرر مکاتیب مرقوم بود در وصول آنہا تردد است که شما سیر بسیار طور دارید اما این طور سیر سلوک خوب است و مقبول خاطر ہنوز وقت انزوا و گوشه نشستن نیامده فی الحرکت برکت واقع است یاران شما بعضے صاحب حال شنیده شدند آنرا که حالش مقام شده باشد و از علم ظاہری چاشنی داشته باشد و لباس صوفیانه پوشیده در گوشه بر نہج توکل بنشیند خط تلقین اگر بنویسند جائز است درین امر مفوض برائے شما است و ہر که لیاقت این امر بہ بیند اجازت بدہند اما طریق علم ظاہر و توکل دو رکن است برائے کمال و تکمیل این امر جلیل القدر از دعوت ہر که ساعی است سراج السالکین

را مطالعه کنید انچه بر ترک جلالی و جمالی نباشد او قریب الوصول و سہل الاصول باشد بگویند تقسیم اوقات و توزیع مراتب خلوت و جلوت ہمه معلوم شما ے برادر مصرعه گل که رش شد کتاب و دفتری در کار گاه چنین و گاه چنان چیزے نیست و خواجه نورالدین نوشته بود که سفارشے برے فقیر در باب انعام محبت خود بخدمت حضرت مرشدی بنویسند این سفارش ہمراه کتابت خواجه نوشته خواہند شد بلکه حاجت سفارش نیست باید که در اعطاء محبت خویش دریغ ندارید که بسیار اہلیت دارد و شما او را خواہند نوشت که برائے محبت من تصور بہ نہج بسیار کرده باش که محبت از تصور میخیزد و انچه از عدم عبادت حافظ فیروز عرف فقیر الله ایما رفته بود اے برادر خلق الانسان من تفاوة بعضے چنین و بعضے چنان ہر کس بقدر محبت خویش بفیض میرسد ازین باب ہیچکس تکرار نکنند که در ہزار بلکه لک مرید دل را باہم میرسد باقی و بال حال مصرعه ہر یک گل منت خود را مو باید کشید والسلام

مکتوب نود و چہارم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الدین از درویش کلیم سلام مطالعه نمایند و بعد بشاه اسد الله انچه حمقا میگویند بہوائے سکوت جواب نیست که کلام الحمقاء یطوی و لا یروی و علی تقدیر روایت باید گفت حال فقیر اسد خالی ازینه حال نیست یا مذکر است یا مونث است یا خنثیٰ در شریعت امامت مذکر تجویز کرده اند این بدیہی است که مونث و خنثیٰ نیست پس مذکر لائق امامت چرا نباشد و کسے را که امامت در شریعت درست باشد در طریقت نیز درست باشد آمدیم بر کراہت و عدم کراہت این امر خارج از بحث است فرائض ولایت خاص فردے از افراد نیست و قال اہل التصوف التدلیس من تلبیس الابلیس من وسوس فقد باء بغضب الله نعوذ بالله شما این کار زنہار نکرده باشید اگر از حسب و نسب من بد میگویند چه مضائقه است پیش خدا تعالیٰ خوب باید بود دیگر خیر است ؛

مکتوب نود و پنجم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الاسلام و المسلمین و الدنیا و الدین متع الله العاشقین بطول بقاءہ از خاکپاے درویشان کلیم سلام مطالعه فرمایند معلوم نمایند که فقیری چیزے دیگر است و شیخی چیزے دیگر پیش ارباب عرفان انچه قیمت دارد بے ہیچ بودن قیمت دارد و باقی اسم و رسم است

اگر اسباب درویشی جمع شود آن ابتلا و امتحان حضرت حق است مغرور نباید بود در فنا و بقا باید کوشید
که فنا و بقا کار دارد و باقی هیچ و ایضاً تکلف باید بود اما بر نهج شریعت باید رفت و جامع باید بود
در شریعت و طریقت و حقیقت و آنچه در شریعت راسخ نیست ناقص است بلکه طریقت و حقیقت او
معلوم که حقیقتی ندارد و مرد آنست که جامع باشد میان شریعت و طریقت و حقیقت اے برادر در تفاوت
مراتب فقرا اگر امروز خواهی که دریابی بجانب شریعت او نگاه کن که شریعت معیار است عیار فقیر بر شریعت
روشن میگردد مثلاً از یک شیخ ده مرید صاحب کمال پیدا میشوند و هر یکے بحسب استعداد خود وضعی اختیار
کرد و شیخ در حق همه ظن نیکو میدارد و همچنان بخلق اگر خواهی که قبل از در آمدن روز قیامت که
پرده از روے همه کار برگیرند امروز معلوم نمائی که ازین ده کدام یکے بقرب پیش حق تعالی تقرب دارد۔
نگاه کن که ازین ده مرید کدام یکے بشریعت آراسته هست انشاء الله تعالی روز قیامت هم همان کس
پیش قدم و بلند مرتبه خواهد بود بعضے مریدان بسبب پست حوصلگی بعضے اوضاع ناشایسته اختیار میکنند
او از بقایاے نفس است هنوز عن اصله مستاصل نشده و این مصرعه مشهور هست مصداق میگردد مصرعه
بدنام کننده نکونامے چند۔ از غایت بر شاهد نظر نمیکنند و بسبب این فرع کج از اصل راست غافل نمی
نشینند اما طبائع عوام برین قیاس بغایت دیر چرا که اتحاد طریقت پیر و مرید امر شائع است حاصل
سخن آنکه خود بعشق و عاشقی باید ساخت و بمعامله جنگ مشیخت نباید پرداخت الحمد لله اوضاع یاران
ما جمله محمود است و اگر از یکے احیاناً وقوعی واقع شود اغماض نظر باید کرد معلوم آنکه ما مضی الکنون
یاران را باید که با یکدیگر فانی باشند و جنگ مناسب طریقه نیست شبا روزی فقر که بغایت
جنگ است۔ اگر یارے دماغ و تکبر خودی بکند اولاً آنکه او یار نیست و ثانیاً آنکه فقیر هم نیست
مگر عارف نکند اگر عارف شود فقیر را با شما بسیار خصوصیت هست شما چرا نامهربان میدانید اگر من بر
شما مهربان نباشم در دنیا کدام نور دیده دارم که بر و مهربان خواهم بود و در مکتوب شما درج بود که
مردم در حق شما چیزها میگویند که تاب شنیدن ندارم کشته میشوم لهذا تدلیس یعنی اخفا نام شما
میکنم اے برادر مردم در حق فقیر آنچه میگویند فقیر از آن هزار درجه بدتر است من عفو کردم شما هم

عفو کنید اما برای خدا تدلیس نکنید که قال اصحاب التصوف التدلیس للمریدین تلبیس
الابلیس اگر در حق من در حسب عرف وارند معلوم حسب دارم ملامی گدائی صدقه خوار عالمم
چه بزرگی خود چینم اگر در حق نسب من حرف وارند معلوم بزرگزاده نیستم از اجلاف و ارذال
هستم چه جاے بد بردہ است و اگر چیزے میگویند که نفس الامر است چه بلکه شادیست که
کسے در نفس الامر خوب باشد و مردم او را بد میگویند و اگر چیزے میگویند که در نفس الامر است
پس چه جاے بد دماغ شدن است که حق میگویند و راست اے برادر چون شما را قبولیت
پیدا شد مردم برای آزار خاطر شما که ما همچو عزیزے بزرگی را داغ کردیم این قسم کلمات مے آرند
بے دماغ نشوید اے برادر در طریقه ما بلند مرتبه آنکه فانی در شیخ بیشتر باشد و قبول بر قدر فنا است
اگر قبول خدا و رسول و خلق میخواهید در شیخ فانی شوید والسلام۔

مکتوب نود و ششم۔ احوال خیر آمال مولی المولی مولانا نظام الاسلام والمسلمین
والاحسان سلمه الله تعالی از تغیراتے که موجب التزام شریعت و طریقت و حقیقت باشد مصئون
و محفوظ باد۔ اے برادر این نامه مراد دستور العمل خود شناسید و در حکم آن احتیاط نمائید که فروگذاشتی را
در آن مدخل نباشد که موجب افراط و تفریط نگردد و حد اوسط از دل بردن نرود آن احکام را بدفعات
نقل میکنم رحم الله من القی السمع وهو شهید۔ اولاً آنکه مقصود ایصال خیر است و خیر عبارت
از فناء ماسوایت از جمیع المسالک الی بقاء بحق تعالی و قیام السالک فی جمع محبة الله این
معنی باید که همیشه در نظر باشد و شرح این را درین رقعه نتوانم داد ثانیاً آنکه در ایصال خیر امرے
مرعی نگردد که بقید نباشد بلکه لنفسه باشد که غل خمار این شراب و مار از روزگار درویش خواهد آورد
دیگر آنکه تغیر لباس چندان اعتبار ندارد سیما در اواخر هر چه که پوشید و خورد در و آنرا
حظ و نصیب نباشد اما این که صوفی را از لباس فقر ننگ و عار می آید عجب است که شما را ننگ
نمے آید آنکس که شما پیش او میروید اگر شما را ننگ می آید عجب فقیر اید و اگر او را ننگ مے آید
چرا پیش او میروید و ترک صحبت این قسم مردم چرا نمیکنید۔ ثالثاً ازدحام خلائق مستوجب

شکر الٰہی است ہر چند از حد حام زیادہ شود شکر الٰہی بسیار بجا آرید کہ ہر کس قدر قیمت خود نیک
نمیداند کہ بجہ مے ارزد و رجوع خلایق محض فضل و کرم اوست ازین تنگ نشوید این دولت ہمہ را
میسر نیست رابعاً آنکہ چون کسے بیعت نماید بمجرد بیعت اذن ارشاد ندہند و بر خود قیاس نکنند کہ آن
لفظ از عالم دیگر بود خامساً آنکہ چون قابلیت بکثرت ذکر و مراقبات و مشغولیات برائے خلافت
رساند اگر علم ظاہر داشتہ باشد مبارک است آنرا امثال بنویسند والا بگویند کہ بکار خود مشغول باشد
سادساً اینقدر دستگاہ باشد کہ جدا یا با فقیرے چند گذران تواند کرد و ہمچنان با مردم بیگانہ بیگانہ
بگذارند و انچہ مفتوح برسد بآن فقیرہا ہمراہ صرف نمایند و روزیکہ نرسد آن روز را غنیمت شمارید کہ
در فقر و فاقہ تاثیرے عظیم است فہم من فہم سابعاً آنکہ مسئلہ وحدت وجود را شائع پیش ہر آشنا
و بیگانہ نخواہید بر زبان آورد بلکہ بعضے مریدان کہ استعداد فہم داشتہ باشند برمز و ایما باید گفت
اگر فہم ایشان باہستہ قبول کرد زیادہ واضح باید گفت والا ہمانقدر زیادہ است ثامناً آنکہ یا وضع
ملاقات باہمہ دولتمندان اختیار کنید یا قطع ملاقات بہمہ اما با بعضے ملاقات و با بعضے منافات
چیزی نیست تاسعاً آنکہ صلح با ہندو و مسلمان سازند و ہر کہ ازین دو فرقہ کہ اعتقاد بشما داشتہ باشد
ذکر و فکر و مراقبہ و تعلیم او بگویند کہ ذکر بخاصیت خود او را بربقہ اسلام خواہد کشید و با غیر معتقد اگرچہ
سیدزادہ باشد تعلیم نباید کرد کہ رابطہ مبنی بر اعتقاد است اے برادر مشیخت متبوعیت را میخواہد تا بعیت
را ممکن تابع باشد و اہل دول را نباید گفت اگرچہ اخلاص ہم داشتہ باشد کہ در تابعیت بر وضع خود
و روش نمیماند دیگر آنکہ مجلس سرود بطور ما میکنند ازین معنی بسیار محظوظ شدیم خوب میکنند کہ در مجلس
علانیہ شہرت است اما اگر گرمی ہست و مقصد گرمی است و اگر تقاضائے وقت علانیہ باشد
آنرا ہم اذن است دیگر آنکہ با مخلصانِ صحبت تعلیم و ادب و ہیبت نگاہدارید کہ صحبت انبیا
با اصحاب چنان بود اے برادر مشغولی با خدا تعالیٰ مقصود است و آنکہ مقصود غیر این دولت
عظمیٰ و سعادت کبریٰ ست آن مدعی است فقیر حقیقت نیست کہ اطلاق فقیر بروے مجازیست
من وجہ شیخ علیہ الرحمۃ معتقد علیہ این امر بودہ اند اگر عزیزے از یاران من برین نمط نہ الیتہ گویا

یار من نیست اما چون تعبیہ مقبول ست اگر بعد سفاہتے و لغزشے پاے توبہ درمیان آید
التائب من الذنب کمن لا ذنب لہ عذرخواہ اوست ہر کرا از یاران خود اذن دہند مبالغہ
در احیاے سنت۔ و اماتت بدعت خواہد بود۔

مکتوب نود و ہفتم۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الحق و الشرع و الدنیا و الدین سلمہ اللہ علٰی
رؤس الطالبین از درویش کلیم اللہ بصرہ بعیوب نفسہ سلام مطالعہ نمایند ملاطفہ نمایق رسید
مضامین مکاتیب معلوم شد انچہ گفتگوے شاہ ضیاء الدین و مرزا یار بیگ و حقایق دیگر کہ مرقوم
بود بوقوع انجامید موقع و صواب نمود۔ اے برادر از یک تخم بر چندین پیدا میشود ہر یک بنوعے
و رنگے ہمہ یکسان نیستند انچہ مرقوم بود کہ یاران میگویند کہ بما شغلہا بسیار رسیدہ و بہ شاہ
ضیاء الدین کم این حروف مسموع نیست چہ فقیر ہمہ معمولات خود را نسخہ کشکول ساختہ آنرا بہر
کس رسانیدہ بیک و تیرہ۔ و قطع نظر ازین بر تقدیر تسلیم از آن کم شغل عالمے را روشن کردید و یاران
با وجود آنہمہ کثرت اندوہ اشتغال۔ عالمی را بدظن کردند بس این قلت از آن کثرت بہ است و انچہ مرقوم
بود کہ صحبت با دولتمندان نمیتوانم داشت الحق صواب ہمین است دیگر چون دولتمندان بیعت
میکنند از ایشان مترصد و مترقب وجد و حال نشدہ باشید کہ اینہا گرد افکار نمیگردند کہ منشاء شوق
و حالت و وجد است اینہا را معذور باید داشت و تکالیف و سفارشہاے شاقہ اگر از وسعتِ ایشان
خارج باشد نباید داد و اوقات را معمور باذکر و جہر و مجلس سماع دارید و وقتے را مقرر بکنید کہ در آن
مراقبہ میفرمودہ باشید و نقشبندیہ یاران را حاضر میساختہ باشند ذکر جہر براے مبتدی است
و مراقبہ براے منتہی شما ہم اکثر اوقات بمراقبہ باشید و حضوری کردہ باشید۔ مقرر آن برادر باشد
کہ ملاقات امراء و سلاطین اگر براے نفس خود باشد یا براے جیفہ دنیا باشد لعنت خدا بر او باد
کہ این کار شیطانی است نہ رحمانی و اگر براے آن باشد کہ براے غریب عاجزی نفع تواند رساند
خود عین مسلمانی و رحمانی است اگر خود بخانہ امیر و سلطان نمیر وید راہِ خط و کتابت مفتوح
سازید کہ در سلف و خلف اینمعنی بود و ہیچکس منکر نشود این سخن بغایت دقیق است فہم من

فہم و مخل من عقل واین سلوک راہم قابلیت باید مصرعہ نہ ہر کہ سر بتراشد قلندری داند۔

مکتوب نود و ہشتم۔ انچہ از ناہنجاری بعضے اہل دول کہ بوسیم فساد اعتقاد متصف اند نوشتہ بود بد
عجیب و غریب نمود چہ اعتقاد این مردم موجب تعجب و غرائب کہ این گروہ مجبول اند بر مفاسد اعتقاد
زنہار این گروہ را مرید نباید دانست در اصول این امامیہ مقرر شدہ کہ ولایت منحصر برائمہ بود پس توجہ
شان بمشائخ بغرض از اغراض دنیوی خواہد بود ولیس الا ھذا اطلاق اسم ارادت درین گروہ
مجاز ہم متعارف نیست بلکہ حقیقت مہجور است شما با این گروہ بہ یاری و نعم سلوک میکردہ باشید
وہرگز ذکر مذاہب درمیان نیارید و اگر بتفصیل حکم سوال کنند مہما امکن بتصریح ہیچ امری مبادرت
نباید کرد این در صورتے است کہ آمد و رفت او مستمر نفع بندہ از بندگان خدا تعالی باشد و اگر مرد گ
لاخیر باشد بنوعی مہجور از مجلس باید ساخت و با دیگران صحبت بہ تربیت بہدایت و وصول
بمراتب درویشی باید کرد الحاصل با دولتمندان مدد در معاش باید کرد و عاجزان را مدد در معاد در قیمہ
مکتوب بود کہ اکنون طعام پختہ قبول خواہیم کرد ہر قدر کہ باشد این خوب است و طعام پختہ خیرہ
تواند شد خواجہ نور الدین از خجستہ بنیاد عریضہ مشتمل طلب محبت پیر ارسال داشتہ بود چون
طلب او محبت شما بود بسیار خوش شدم کہ استعداد بلند دارد و قابلیت او از طلب او معلوم میشود
سفارشے خواستہ ہمین سفارش آنست کہ بمراقبہ تصور صورت و حقیقت خود ارشاد فرمایند
کہ محبت را زیادہ کند دیگر آنکہ انچہ اطبا میخواہند کہ شما را در دفع مدہ و دنبل و لالت بازدواج
و نکاح میکنند باید دانست کہ از ازدواج اگرچہ نافع است ہمچنان اذیت بیشتر بسبب نفع
ناممکن باشد اصلاح دموی بفصد و حجامت و جلاب و تنقیہ از ہر قسم کہ باشد باید کرد اگرچہ
نکاح ہم تنقیہ است اما خالی از بلائے نیست حضرت بشر حافی را قدس سرہ پرسیدند کہ نکاح
سنت است چرا ترک کردی گفت شغلنی الفرض عن السنن جمعیت فقر از فرائض است
بر تقدیر اینکہ ضرورت داعی باشد والضرورۃ تبیح المحظورات داہی درم خریدہ بہ از خاتون مع
و بعضے وصف کنند کہ این خاتون بغایت غریب دارد ہرگز اعتبار نباید کرد شکستہ لب خاتون

رتبہ برابری و سویت پیدا میکند و موجب ایذا میگردد آرے گاہ باشد بحسب اتفاق ہمچنین
خاتون افتد و این نادر است دیگر اخلاص با شیخ خود ہر کہ دارد دور از ہیچ نیست والسلام
اصل درین است کہ چون فقیرے شہرت پیدا میکند عیب جویان و عیب بینان برائے
آزار خاطر او فکرہا میکنند و میخواہند کہ رونق بازار او بردہ و آن معزز از کاوش اینہا محقر شود این
نمیدانند واللہ متم نورہ ولو کرہ المشرکون سلطان نظام الدین اولیا را مردم بر سر منبر
دشنام میدادند و حضرت سلطان جیو در آن مجلس حاضر مے بودند روزے کار از حد گذشت بعضے
یاران شکایت بخدمت حضرت آوردند کہ زیادہ ازین تاب نداریم کہ قوم حضرت بر سر منبر بشنویم
ما کشتہ خواہیم شد حضرت فرمودند کہ قوم بد ما را میگویند ما عفو کردیم شما طفیل عفو ما نیز عفو کنید
و این رباعی بر زبان مبارک راندند۔

رباعی

ہر کہ ما را رنجہ سازد راحتش بسیار باد
ہر کہ خارے افگند در راہ ما از دشمنی

ہر کہ ما را یار نبود ایزد او را یار باد
ہر گلے کز باغ عمرش بشگفد بے خار باد

اگر نیکیم از شما ایم و اگر بدیم از شما آیم اینقدر میدانیم بہ یقین کہ مستحق اہانت بسیار ایم لیکن شکر
خدا میکنم کہ مردم رحم کردہ اہانت کم میکنند دنیا و اہل دنیا و حطام دنیا و کار و بار دنیا معلوم
در راہ فقر بذل مال و جاہ و جان باید کرد این حلاوت مستمر است ع ما بخی اللہ والرسول معًا
و من لسان الوری فکیف انا برائے غیرت خود شیخ محمد را بنام دیگر یاد نباید کرد۔ دیگر پسر کو در
شہر در آمد و بخانہ مشائخ رفت و نذرہائے نیک گذرانید بعد روز چند ماہ بدست مغلے زری فرستاد
تخمیناً صد خواہد بود در آن وقت بروے آفت ضبط اشتہار شدہ بود نفس مرا خوش نیامد کہ خود نیاید
و زر بفرستد قبول نکردم گفتم شما در تعب و مانند در قبول کنیم انشاء اللہ تعالی چون شما را فرح حاصل شود
قبول خواہیم کرد بعد از آن فرح حاصل شد خود آمد اما معنی ارادت در دنیا فتم اینقدر ہست کہ ظنے
فے الجملہ دارد۔ والسلام

مکتوب نود و نہم۔ نظام الاسلام والمسلمین را از درویش کلیم اللہ دعا و سلام برسد انتہا آنکہ

یک قطعه کتابت بمضمون آنکه چند قاب طعام اعظم شاه فرستاده و شما قبول نکردید برای
درویشان نیز قبول نکردید. و منع ذکر جهر در مسجد. حق این است که شما هم خوب کردید و او هم خوب
کرد خوبی شما ظاهر است که طعام ظلمه خوردن چه نافع است اگرچه فقرا برای مصلحت قبول چنین
چیزها کرده اند بعد از آن بصاحب مخمصه داده اند که بر و حلال حرام میشود و خوبی او آنست که علماء ذکر
جهر در مسجد منع کرده اند وقت شام اگر مردم بنوافل اوابین وغیر ذلک مقید میشوند پس درین وقت
ذکر جهر چرا سیما با صد کس یا دو صد کس باید کرد و اکثر علماء در اصل ذکر جهر اختلاف دارند چه جاے در مسجد جامع
بوقت نوافل با اینهمه مردم و سبب منع علماء اینست که نماز افضل از ذکر مجرد که ذکر عام است و صلوة
خاص چه در نماز ذکر است و در ذکر نماز نیست پس از ذکر ایشان وقت مصلیان پریشان میشود
بنابر آن ذاکر جهر را منع باید کرد که وقت آنها پریشان نکنند و شما را آن بس نبود که در زمان غازی الدین
خان مغلے صوفی را درّه زد برای همین ذکر جهر در مسجد ذکر جهر در خرابه و ویرانه باید کرد و نه در معموره
خصوص در مسجد. دیگر بدانید که بادشاه هندوستان از اولاد امیر تیمور است و امیر تیمور ارادت
بخدمت شاه نقشبندیه داشت این تورانیان قاطبة وکلهم اجمعون منسلک در سلسله نقشبندیه
اند در هیچ سلسلهٔ دیگر راو ازان نمی نهند عجب است که شما را این سلسله هم رسیده است و شما جاری
نمی سازید و رواج نمیدهید فعلی هذا اصلاح وید فقیر آنست که غلو در سرود و سماع خوب نیست که این
امر مختلف فیه است و غلو در مراقبه خوبست که متفق جمیع سلاسل است پس بعد از نماز فجر با جمع
یاران تا وقت اشراق مراقبه باید کرد و بعد از مغرب تا عشاء مراقب باید ماند وقت ظهر و عصر اگر توفیق
باشد باز مراقبه باید کرد و روز شنبه تمام روز مراقب باید ماند و مجلس ذکر منحصر در شب جمعه باید داشت
و مجلس سماع در یکے روز از ایام هفته مقرر باید ساخت و یاران را ذوق و شوق چنانچه در ذکر جهر
و سماع میشود همچنان ذوق و شوق و محویت و بیخودی در مراقبه هم پیدا گردد ؎ تو مباش اصلا
کمال این است و بس ۞ رو در و گم شو وصال اینست و بس ۞ بیشتر اوقات در مراقبه باید بود
و حلقه مراقبه وسیع از حلقه سماع باید کرد و شریعت را احکام باید نمود حضرت خواجه قطب الدین

بختیار کاکی بنهایت مشغول بمراقبه بودند اے عزیز در مراقبه بزرگان مکمل را حالتے بهم رسیده که
بیگانگان فوت پنداشتند قصد تجهیز و تکفین کرده اند تا پانزده روز بیهوش محض مانده اند این بوده که
سماع و سرود پیش این مراقبه بجوے نمی ارزد. یاران اهل علم را درس تفسیر و حدیث و عبادات و
فقه در میان ظهر و عصر و بعد از صبح بگوئید و اهل شوق که اندکے بعلم آشنا باشند درس لمعات و لوائح و
امثال آن بهر حال مراتب تمکین به از مراتب تلوین است و آخر شبها بعد از نماز تهجد بمراقبه نشستن
به از ذکر جهر که مشوش خلوت الله باشد که مراقبه احتمال ریا ندارد بخلاف ذکر جهر آرے در بیابانها در ذکر
جهر لطفے دارد و درس نسخهاے سلوک و سیر مشائخ الله مطالعه باید کرد خاصه تذکرة الاولیاء شیخ فریدالدین
عطار و نفحات الانس مولانا جامی و منازل السائرین و رشحات نقشبندیه و امثال ذلک باقی ماند
ملاقات دولتمندان مسنون آنست که بهمه ملاقات باید کرد و اگر دل نمیخواهد اختیار است ترک کنید
این هم طور است بزرگان چنین هم کرده اند مقصود من ازین تطویلات آنست که اخواص خواص
و عام را بر تنبیهے شما جا نباشد یارانے را که خلافت بدهید بگوئید بار قیمه بر نگارند که از فحوائے سخن
و رقم ایشان علم و کمال ایشان معلوم خواهد شد و حقیقت باطن نیز والسلام علی عباده الذین اصطفی

مکتوب صدم. بخدمت شاه نظام الدین والدنیا سلام فقیر رسانند و این سخن هرگز بر ملا الحضور
کسے مذکور نکرده باشند که ما قائلیم باخفاء آن الاعلی من القی السمع و هو شهید و صلی الله علی سیدنا
محمد و آله اجمعین و آنچه مرقوم بود که اگر ذات بحت در دیدن نمی آید پس حیات عشاق عبث است
اے درویش حیات عشاق عبث نیست حیات او برائے عدم دید ماسوی است و چون این امر
عظیم حاصل شد همه مراد در کنار او نهادند و آنکه محبت را بصورتے و تشبیهے و تنزیهے تصور کنی اقاوات
بحت نماند و آنچه مبعوث تست همچو تو است هر چه باشد این اصل را مقرر دان و بر گفته بیخردان
قباحت شناس بے صفت و بے رنگ و بے قید بود و بے کیفیت و کمیت باش والسلام ۞

مکتوب ۱۰۱ صد و یکم. درویش نظام الدین مقتدای اهل عشاق باد خاکپاے درویشان
کلیم الله سلام میرسانند اے عاشق صادق بدانکه از رجوع خلائق و کثرت مریدان خود را گم نخواهی کرد

کہ در دنیا قیمت دارد عشق الٰہی کہ پیر باین قیمت دارد باقی ہمہ تسویلات نفس است باید کرد کہ
روز بروز عشق الٰہی افزون شود ہرگز ریا و عجب را مدخل نباشد و شکستگے زیادہ شود و سوائے دو خادم
ثالثی را نگاہ ندارند و آنچہ از غیب میرسد از نصیب خود و خادمان خود جدا کنید و ما بقی کہ فاضل باشد آنرا
وقتِ شام ہر قدر عزیزان کہ وارد شوند پیش آنہا باید داشت درویشے کہ خلوتخانہ ندارد زندگانی ندارد و اگر حق
پرسید چنانچہ در زن کردن بے آرامی است ہمچنان بوجود حقیقے آرام است والسلام ؂

مکتوب صد و دوم ۔ شیخ الاسلام والمسلمین نظام الدین اعلی اللہ درجتہ فی مراتب التوحید و
اتصال طریق العشق والتفرید از خادم درویشان کلیم سلام موصول است اے درویش مہما امکن
در اعلاء کلمۃ الحق و ایصال فیض من اللہ الی اللہ و فی اللہ و باللہ مقصر نخواہند بود مدتیست کہ مرا سلہ
شما بما رسیدہ مرقوم بود کہ از پیر کانو متوجہ بشما میخواہم کہ شوم اے درویش بحمد اللہ کہ مصلحت این کار
شما نیکو میدانید کہ ہر چہ میگویند خوب خواہد بود و اینقدر باید کہ نیت فاعل بر فعل خیر مے باید کہ
نیت المرء خیر من عملہ دنیا و اسباب دنیا ہیچ در ہیچ است ہر چہ برائے حق است خیر است باقی
ہمہ شر شہرت و قبول خلق اعتبار ندارد خدا تعالیٰ ہیچ مسلمانے را باین بلا مبتلا نکند مرقوم بود
کہ ذکر جہر با یاران در خانہ موضع دیگر میکنم اے درویش بیخود در ذکر مولیٰ باید شد کہ بیخودی شان
فنا در فناست بعد ازان بقاست در ہر ذکرے و شغلے و مراقبہ کہ بیخود نمیشود در حساب استادان
این فن ہیچکار است اے درویش طریقۂ عجیبہ دیگر است میخواہم کہ آنرا بخلق رسانند فی الواقع
بس نادر است امید کہ معمول شما افتد و عالمگیر شود آن اینست کہ بعد نماز فجر حلقہ کنید ہر چند زیادہ
مردم باشند بہتر و فقیر و غنی و عالم و جاہل ہر کہ باشد داخل حلقہ شود و مراقب نشینند و چشم فراہم
آرند و شما نیز چشم فراہم آرید و از چشم دل بقوت اسم ذات متوجہ دل مقابل باید شد کہ فیض مقابلہ
زیادہ میرسد از آنجا معلوم میشود المقابلۃ خیر من المقارنۃ و گاہ گاہ متوجہ اصحاب یمین و اصحاب یسار
باید شد و اینقدر بصورت اسم ذات در دل خود تصرف باید کرد کہ این توجہ در دل مقابل کہ تربیت
او منظور و مختار افتادہ ظہور این تصرف در مقابل بحسب صفائی دل او خواہد شد مثلاً کسیکہ

صفائی دل بسیار دارد و بیہوش و بیخود شدہ بیفتد و غلطان غلطان شوق و بیقراری
نماید باید کہ اہل حلقہ بآن نپردازند و بگذارند کسے ہر چہ خواہد بکند اگر کسے خارج از حلقہ رعایت
حالش بکند رواست و کسیکہ صفائی قلب کم دارد بیہوش افتادہ خواہد ماند و آنکہ ازین ہم کم
دارد فی الجملہ بیہوش و بیخود و فے الجملہ باہوش خواہد بود و این حلقہ را حلقہ ہمان میگوئیم کہ فی
جلالہ و جمالہ و فی مطالعۃ ذاتہ نہ درین طریقہ ذکر جہر است نہ سرود کہ ہر امر مختلف فیہ است و توجہ
الی اللہ سبحانہ متفق علیہ جمیع مذاہب ۔ ہمدرین طریقہ مشرب نقشبندیہ است و ہم مشرب
چشتیہ و ہم مشرب قادریہ رزقنا اللہ و ایاکم ایصال ہذا الطریق الی خلائق اللہ ۔ محبت فی اللہ
دیارام را در نوشتہ ام کہ مواظبت نماید در دو اینست شما ہم بہمہ محبان خود میفرمودہ باشند
کہ بسیار مقبول است و آثار ظاہر میشود و صحبت حضرت میسر مے آید چون از کرد در دو مستمر میشود
بسم اللہ الرحمن الرحیم ؂ اللہم صل و سلم علی محمد تعینک الاقدم والمظہر
الاتم لاسمک الاعظم بعدد تجلیات ذاتک و تعینات صفاتک و علی آلہ کذلک

مکتوب صد و سوم ۔ شیخ الاسلام شاہ نظام الحق والشرع والدنیا والدین سلمہ اللہ تعالیٰ
بخاطر فقیر مے گذرد ۔ چنانچہ ایام ہفتہ توزیع و تقسیم یافتہ است بمجالس ذکر و مجالس سماع ہمچنان
قسمے مقرر شود برائے مراقبہ بطور نقشبندیہ کہ ہمہ اصحاب سلاسل را فیض باشد بلکہ اول و آخر
ہر روز بشغل توجہ و مراقبہ معمور باشید کہ شغل مراقبہ مقبول ہر سلسلہ است بخلاف سماع و ذکر جہر
کہ طائفہ از ارباب شریعت و برخے از اصحاب طریقت درین دوام خلاف دارند قطع نظر مراقبہ
متفق علیہ ہر سلاسل است و کیفیت بیخودی و غیب و وجد در مراقبہ حاصل است طور مراقبہ
را بہر قسمے کہ مقرر سازند ہمہ یاران خود بنویسند کہ مروج شود کہ مردم را نفع زیادہ شود ۔ دیگر در
روز ذکر جہر یا حی یا قیوم ہمہ مردمان مجلس با شیخ استادہ شدہ ذکر نمایند کہ بسیار نافع است
سند ذکر یا حی یا قیوم آنست کہ ہمہ استادہ شد ضرب یا حی بر صحیفہ دل زنند و در رکوع رسند
و بذکر یا قیوم باز استادہ شوند و دیگر بایکدیگر سبک نمایند نقل خط حضرت یحییٰ المدنی کہ باورنگ زیب

بنوشته اند این است از جانب شیخ یحیے سلام برسد انانجاکه سماع قوت صالحانست
منع کردن راهم وجہے ندارد - والسّلام ❊

مکتوب صد و چہارم - ہو الملیک الحمد للہ علےٰ کل حال والصلوٰۃ علیٰ مولانا محمد
والوصل بالغدو والآصال وعلیٰ آلہ واصحابہ ماخطرنی فی البال وطالبہ فی الفراق اماجد
نمودہ مے آید کہ برادر دینی ومحب یقینی الصادق المصدوق فی الشوق النابج الحب
والذوق نظام الدین درانچہ از کاتب الحروف درسلوک طریق وداد یافتہ وبآن معاملہ نمودہ
ومالک آن امرگشتہ باو اذنست کہ ازروے رحمت وشفقت علی عباد اللہ لمستحقان این
طریق رسانند بشرطیکہ عنوان ظاہر خود را از وسمۂ شریعت وید بیضاء مزین داشتہ
باشد ومراودت ابناء دنیا نہ نماید وانزوا وتجرید وتفرید شعار خود نماید کہ اگر این چنین یابند
آنکہ برمن اعتماد نماید ومن اللہ النصر وعلیہ التکلان ولاحول ولاقوۃ الا باللہ العلی العظیم
التماس آنکہ چون اندیشۂ سالک ازہجوم خطرات مستغرق گردد وبلاحول گفتن ومعوذتین
خواندن کمی نہ پذیرد واز معالجہ آن درماند چہ علاج کند امید کہ ازروے شفقت معالجہ سریع الاثر
درین باب زدہ کلک عطوفت گردانند - جواب تجدید وضو کند واگر غسل میسر شود بہتر - ودو رکعت
نماز ادا کردہ سر بسجدہ نہد واین دعا دریک نفس یک مرتبہ اگر تواند سہ بار بخواند یا مقلب
القلوب والابصار ثبت قلبی علی دینک یعنی اے برگردانندۂ دلہا وبصرہا
ثابت دار دل مرا بردین خود چون خطرہ بر مرکب نفس سوار شدہ در دل جولان میکند
اگر انس نفس بذکر اللہ کنند بسیار کم شود واصل آنیست کہ مولوی قدس سرہ میفرماید
پور بند وسوسہ عشق است وبس ❊ ورنہ کے وسواس را بست است کس ❊ والسلام ❊

مکتوب صد و پنجم - شاہ نظام الملۃ والدین والاسلام والمسلمین زین اللہ تعالیٰ بوجود
شریفہ سلک الفقراء الی یوم الدین از فقیر کلیم اللہ سلام خوانند وہمہ حال مشتاق خود دانند
الحمد للہ کہ این نقش خاطر خواہ نشست وقرعہ توفیق ایصال فیوضات الٰہی بنام آن

نیکنام درگاہ الٰہی زوند ذلک فضل اللہ یؤتیہ من یشاء واللہ ذوالفضل العظیم
شکر این نعمت را مرا از شما بیش باید کرد اما اے برادر سعی مبذول آن سازند کہ فیض بالکفر وم
متعدی شود ہر کہ فی الجملہ صلاح داشتہ باشد ازو دریغ ندارند ودر بند آن نباشند کہ اللہ تعالیٰ
تاثیر خواہد کرد مرزا محمد رحیم بیگ یک گلابی گلاب آوردہ ملاقات باین ہیچ نمودند اندکے از
حلویات ونبات تبرکا دادہ شد جوان سعادتمند شغل احمد بیگ بیشتر از مرزا رحیم بیگ بنظر
آمد والعلم عند اللہ ورا گ را با یاران خود در خلوت مخصوص خود شنیدہ باشند کہ امروز قدر راگ
مشائخ نمی شناسند وآداب را رعایت نمیکنند وقصد این طرف نکنند بلکہ در شکر این طریق
را شائع سازند وبمردم رسانند - والسّلام ❊

مکتوب صد و ششم - الحمد للہ والسلام علی عبادہ الذین اصطفیٰ امابعد محبۃ اللہ حقا
ومحبۃ الفقراء حقا ومحبۃ غیرہم فی اللہ حقا مولانا نظام العشق والشوق والدین از فقیر کلیم اللہ
سلام خوانند وپیوستہ ناظر احوال خویش دانند کتابت سامی باندر کہ مرسول بود بدست
شیخ عبد القادر رسید بہجت انجامید باید کہ کتابت پے درپے بنویسند وموقوف برچیزے ندارند
خبر آمدن شما مرزا جعفر بیگ میگفت اما معلوم نیست کہ اکنون چہ بخاطر رسیدہ اگر قصد ہمراہی
میان شیخ جیو بزیارت حرمین الشریفین باشد وجہے دارد واگر اتفاق نیفتد خود این طرف
بیایند اللہ تعالیٰ با خود وارد آنقدر کہ بیخود سازد والسّلام - میان محمد تقی از کم صحبتی شما ہیچ
تفاوت نکردند بحال ایشان متوجہ خواہند ماند والسّلام ❊

مکتوب صد و ہفتم - فضائل وکمالات دستگاہ عوارف ومعارف پناہ مولانا
نظام الدنیا والدین مخصوص سلام فقیر خاکپاے درویشان کلیم اللہ بعد از شرح شوق
آنکہ معلوم شد کہ شما را منصب درویشی از دیوان حضرت واہب العطایا کہ مالک الملک
حقیقی است عنایت گشتہ دلیل برین آنکہ از فضل الٰہی شما را محبت دنیا واہل دنیا واہل
آن نماندہ اللّٰہم زد ولا تنقص لیکن کار باستقامت دارد واگر شما را استقامت دہند

کمال فقر واو باشند بعجالۃ الوقت این دو کلمہ وقت شب نوشتہ شد ازدواج موجب
تشویش است وآن آب وتاب اوقات وصفائی باطن وطمطراق واستغنا نمیماند الا ماشاء اللہ
تجرید ظاہر وسیلہ تجرید باطن است مہما آنکہ تجرید ظاہر را از دست نباید داد واگر ضرور ولابد
باشد کہ بہیچ وجہ از وگریز نباشد واہی اختیار باید کرد قالوا البکر خیر من الثیب
لانہا لاتعلم شیئا من الفنون الموجبۃ لاضاعۃ اوقات الفقیر الصوفی واما الثیب فانہا قعود تہیج
الی اضاعتہا واگر او میسر نباید برائے تعفف اگر ازدواج کنید باید کہ دختر کسے باید خواست
کہ در اصالت ونجابت معروف بود ودر رتبہ دنیاوی یکدرجہ کم کہ آسودگی درین است
فقیر شما در اوائل تحصیل علم ازدواج کردہ بود قبل از فراغ علم ازین بار فارغ شد
اکنون واہی خریدہ آزاد کردہ در عقد نکاح شرعی مے آرد کہ آرام یافتہ ام عیب شما عیب
ماست عیب فرزند عیب پدر ہست بعد تجربہ عقد خواہند بست والا مناسب شان شما
نیست ودر کنیزک اگر قدرت نباشد کہ ہیم غوغا خواہد شد بخلاف آنکہ قبیلہ کلان میکنند
مصرعہ مروت بیاز مائے وانگہی زن کن ॥ آزمایش ہمین راہ خوب است بعد از آن
خود احتیاج شرعی نماند مگر اندکے بحسب عرف وعادت کسے از حرۂ آنرا نخواہد۔ نمے بینند
کہ مادر اسمعیلؑ چہ بود ومادر حضرت زین العابدینؓ چہ بود ومادر امام باقرؓ چہ بود ومادر امام جعفر
صادقؓ چہ بود ہمہ درم خریدہ بودند والسلام ॥

مکتوب صد وہشتم۔ محبت اطوار خواجہ ویار ام از یاد حق بآرام تمام باشند قبل ازین نمیقہ
ارسال باین طرف نمودہ بودند یکے از دوستان شاہ نظام الحق والدین رسانید وازین
طرف جواب مکرر رفتہ قاصدان نامہ بر را چہ توان کرد والسلام ॥

مکتوب صد ونہم۔ در جواب مکتوب سید محمد درج شدہ شہود آنکہ بحکم اصیب فالزم
چون باین فیض کہ طریق عشق ومحبت است فائض گشتہ آید باید کہ در ترقی این کار
بکوشید وازین قطرہ دریاہا بنوشید الحمد للہ علی ذلک کہ ارث آباء کرام بآن وارث

علی الاستحقاق اندکے از بیش رسیدہ بکوشش استیفاء ہمہ توانکرد والسلام مصرعہ
ولا بسوز کہ سوز تو کارہا دارد ॥ الدنیا یوم ولنا فیہا صوم۔ بہر نہج کہ میگذرد شاد باید بود
کہ اگر ہوا میسر کردند از آن سوے دروازہا بند شوندے لاشک این ترک ہوا تلخی دہ است
لیکن از تلخی بعد حق بہ است ॥ اللہ بجود وارد واللسان منہ الانسان منہ ایاہ والسلام

مکتوب صد ودہم درویش عبد الرشید معلوم نمایند کہ منار حقیقت طریقت است
ومنار طریقت شریعت آنکہ در چشم او جمال شریعت بیش بود طریقت وحقیقت اتم
واکمل بود وعلامت وصول بدرجہ حقیقت اینست کہ روز بروز آناً فاناً سالک را در شریعت
قدم راسخ گردد واین ملحدان کہ شریعت را از دست دادہ کلام لاطائل ملحدانہ بسبب گدائی
ولقمہ چرب نمودہ بہ متشرعان طعنہ بے حقیقتی میزنند تغریر کردنی اند کہ ہمہ توحید الیشان
بے معنی است وبے لطفی قالی است بے حال زنہار در صحبت ہمچنین حمقا نخواہند نشست
وکلام توحید از ہیچو بیدینان نخواہند شنید آنرا کہ آناً فاناً در شریعت توفیق رفیق گردد لمحہ بعد لمحہ و
لحظہ بعد لحظہ حال شگرف کہ مقبول کتاب اللہ تعالی وسنت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
پدید آید وروا ز ماسوی اللہ الی ماوراء الوراء آرد سخن او وفعل او دیدہ وشنیدہ حال ومقال
باید ساخت بدانکہ کنہ غیب الغیب تعالی شانہ مدرک ہیچ نبی وولی نتواند شد انبیاء ورسل
واولیاء کمل وعوام وخواص بشر وملک در عدم ادراک این مرتبہ برابر اند ویحذرکم اللہ نفسہ
واللہ رؤف بالعباد ے عنقا شکار کس نبود دام باز چین ॥ کاینجا ہمیشہ باد بدست
است دام را ॥ صدیق اکبرؓ ازین مرتبہ خبر میدہد کہ العجز عن الادراک ادراکؑ طلب
این ادراک درین مرتبہ پیش محققان عدم ادراک است وبس۔ بعضے از کمال تحقیق
سخن بجائے رسانیدہ اند کہ کنہ ذات در علم حضرت جل شانہ وعزبرہانہ ہم نیست زیراکہ
کنہ ذات اطلاق اصلی دارد وعلم لامحالہ اگرچہ علم مطلق باشد ہم نسبت لازم آید ومطلق
حقیقی برداشت احاطہ نمیکند اگرچہ این احاطہ ہم مطلق باشد زیراکہ خالی از احاطہ نیست

پس چون اطلاق کنہ ذات از علم حق بیرون باشد از علم ملک و بشر معلوم ہے کس نہ دانست
کہ منزلگہہ آن یار کجا است ٭ اینقدر ہست کہ بانگِ جرسے مے آید ٭ میدانی کہ آن بانگ
جرس چیست آن بانگ جرس شیون تنزلات است و اثبات حضرت وجود مطلق کہ در مراتب
کیانی و الٰہی این سخن را نیکو دریاب کہ خود مبدا و اصل کار تست اگر گوئی وجود مطلق ہرگز
مدرک نمے شود و انچہ در حیز ادراک مے آید نیست مگر حادث و صورت ذہنی۔ و انچہ
تراشیدہ اوست ہمہ حادث است پس چہ معنی دارد فعل الیشان شہود ذات و تجلی ذات
و محبت ذات و معرفتِ ذات اے درویش معنی این کلمات این است کہ چون سالک
از امور درایتِ ذات غایب بود این غیب شہود ذات است و عدم شناسائی ماورائے
شناسائی ذات۔ این قاعدہ کلیہ نمودم فقس علے ہذا القیاس نہ آنکہ چیزے محسوس و
معقول و مخطور و مذہون و معلوم سالک میگردد و شہود و تجلی او و معرفت او و شہود ذات
و تجلی ذات و محبتِ ذات و معرفت ذات تعالی اللہ عما یقولون علواً کبیراً اے
جانان انچہ در حسن تو آمدہ تراشیدہ حسن تو گشت افتعبدون ما تنحتون نشنیدہ
مگر چون این مقدمات معلوم کردی و بالاجمال کہ تفصیل آن درین ورق نگنجد بدانکہ
سالک را در مراقبہ عبور بانوار افتد و استادہ شدن و قانع برآن شدن از کمال فطرتی
است بلکہ نفی آن کردن و متوجہ بحضرت غیب ہُوِیّت گشتن نشان سعادت۔ یا صورت
درمیان است خواہ صورتِ ارواحی یا صورت مثالی یا صورت اشیائی یا صورت لطیف
یا صورت کثیف یا نوری ملوّن یا غیر ملون یا ظلمان یا ممر و یا غیر ذلک یقین بدانکہ ترا
نصیبہ از محویت و محاق و طمس تام نشدہ آرے اگر بسر حد بلاکیف رسی کہ آنجا طمس
محض و طمس بحت باشد دانم کہ بہرہ مند گشتی و تفصیل این مرتبہ در سائر مراتب الٰہی و کیانی
باید شناخت خصوصاً در حضرت انسان کہ جامع جمیع مراتب و شیون است و باللہ التوفیق
کاغذ نامہ باتمام رسید۔ والسلام ٭

مکتوب صد و یازدہم ۔ شاہ فقیر اللہ بعد سلام معلوم باد کہ شمار انوکری ہائے
عمدہ بہم رسیدہ اما قبول نکردند و طور توکل و فقر را از دست ندادید خوب کردید مے باید کہ وضع را
بہر حال انجام تالب گور باید کرد و انیکہ فتوح رسد آن فتوح لا یرد از غیب ہر چہ رسد بے عیب
است غرض از حق تعالیٰ اگر باید خواست آن باید خواست کہ ہرگز نباید خواست تا خواستہ
درمیان است میدانید کہ چہ درمیان است سخن از وادی دیگر میگویم والسلام ٭

مکتوب صد و دوازدہم ۔ شاہ علیم اللہ بعد سلام معلوم باد بہتر آنست کہ در خانہ ہیچ
نہ نخیتہ باشید و چون رخصت این مرد درمیان آید در آن لقابت و آسامی اصحاب سلاسل
بدست خود نوشتہ و سہ پارچہ اولا خرقہ قادریہ و خرقہ چشتیہ و نیمہ آستین نقشبندیہ و چادر
قادریہ ہست۔ دیگر ہمچنین سنت مشائخ جاری شدہ کہ اقسام اقسام مریدان بہم میرسد
بعضے بر طورے و بعضے بر طورے۔ دیگر اختلافِ امت ہمہ رحمت است اگر موافق شریعت
و طریقت باشد و الاضلالت والسلام علیکم و علی من لدیکم ٭۔

مکتوب صد و سیزدہم ۔ مقبول اہل اللہ محمد علی سلمہ اللہ۔ دولت محمدی در ترقی و تزاید
باد اعزاز استماع جریان فیض و گرمی یاران و شب یازدہم ہر ماہ زندہ داشتن دل سکین خزین
نہایت خوش ہے اے وقتِ تو خوش کہ وقت ما خوش کردی ٭ حقتعالیٰ قرض شما ادا کند کہ
لقمہ توکل بخورند کہ لقمہ توکل مزہ خاص دارد اما تا آنکہ این دولت بدست آید کارخانہ محبت و عشق
جاری دارند و اگر دریاری تربیت بینند اجازت دادہ باطراف و اکناف بفرستند کہ علم
عشق محیطِ کائنات گردد۔ والسلام ٭

مکتوب صد و چہاردہم ۔ حقائق و معارف آگاہ شاہ محمد علی سلام خواندہ الحمد للہ کہ وضع
شما مقبول اہل اللہ است سلسلہ را جاری دارند و اجازت از مستحق اجازت دریغ ندارند
بہترین اوضاع توکل است ان شاء اللہ انہم روزے خواہد شد غلام محی الدین را توکل بفرمایند
و مستقل در داشتن ۲۸ صفر کہ روز مجلس و وفات حضرت شیخ یحیی المدنی است فرمایند

شما یاد هم کرده باشید انشاء الله تعالی الیشان را هم اسباب میسر خواهد شد و حال فقرا
نیست که پنجهٔ چپ بر کف دست چپ خوب نمی نشیند و زانوی راست وقت رفتار لنگی
میکند سن به هفتاد و نه رسیده چند دمی باقی اگر باشد در یاد مولی که اولی بگذرد والسلام ؛

مکتوب صد و پانزدهم - با عز اخوان الصفا و خلان الوفا شیخ محمد علی رسانند او سبحانه
تعالی جلشانه از قرض مخلوق رهائی بخشیده باد اے عرض توفیق خیر رفیق سازد و گوشه توکل
مزه دیگر دارد و درین سیرت فیض بیشتر از بیشتر محیط عشاق میگردد و الحمد لله که درین صورت
همه فیض شیوع دارد اللهم زد ولا تنقص بهمه یاران سلام رسانند و بفرزندان نیز سلام برسانند

مکتوب صد و شانزدهم - حامداً و مصلیاً و مسلماً برادر دینی محمد علی سلام مطالعه فرمایند
خلافت منصب انبیا است و دنیا مغضوبهٔ حضرت صمدیت است هیچ نبی بدنیا نه آویخته است
تو العان الیشان را باید که نه آویزند و بزی فقرا و بلباس فقرا عمر گذارند و همیشه در اعلاء
کلمة الله که از پیران من و عن رسیده کوشش نمایند و درین باب جهاد نمایند و اینکار اهل انگار
و منتشر در معمورهٔ عالم سازند که رضاے الهی درین است و اصلاح مفاسدهٔ فرزندان آدم
نمایند که انبیا مبعوث براے همین کار بوده اند اوقات را مضبوط دارند تا مریدان را بسط باشد
و بریاضت و مجاهدات امر فرمایند و از رذائل تخلی فرمایند و بفضائل موجب تجلی التماس آن
برادر کهنه تهیهٔ ترک که خدمت این درویش بسیار کرده مرسل گشت مراچه قدر مقدار هست که
تهیهٔ مرا خواهد بود صحبت اغنیا سم قاتل است اگر این طور اختیار کرده اند اجتناب از صحبت این
مفتون دنیا باید کرد و اجراء سلسله را کمر باید بست عرس حضرت شیخ ۲۸ صفر مقرر است
همیشه کرده باشند در شهرے بنشینند که بسر راه باشد تا آینده و رونده از شما چیزے بهار سانند والسلام ؛

مکتوب صد و هفتدهم - برادر دینی میان محمد علی سلمه الله تعالی **بیت** تر از کنگرهٔ
عرش میزنند صفیر ؛ ندانمت که درین دامگه چه افتاد است ؛ حقتعالی فرصت دهاد که طریقهٔ
توکل سپری و خود را بدروازه حق بدوزی اگر خوف قرض است مگر در خانهٔ او کمی است که

که بدو باجی گیری ادا نخواهد شد هر که طالب دنیا است باجی است چه مقصود و مطالب
آن چیز افتاده است و حق سبحانه تعالی از روزے که او را آفریده است یک نگاه لطف
باو نکرده و باجیا نداده زنهار که در دروازهٔ توکل را محقر نشناسی همه حاجات ازین باب روا گیری
یقین شناسند اجراء سلسلهٔ توکل به از آن میشود که در صیغهٔ نوکری اگرچه بعضے در صورت
سپاهگری باحق متحقق بودند لیکن اجراء سلسلهٔ پیری مریدی خوب در صیغهٔ توکل فقیرزاده
محمد حامد و محمد فضل الله و محمد احسان الله سلام میرسانند ؛

مکتوب صد و هشتدهم - محب صادق بر سندات محمدی عاشق براے واهیای عاشقان
الهی طبیب حاذق واقف اسرار خفی و جلی شیخ محمد علی از درویش سلام خوانند اے برادر کوشش
فرمائے که فیض این سلسله عالمگیر شود و گروه گروه غافلان را بحلقهٔ ذکر و مراقبه بدروازه عرفان
برسان که این ذخیرهٔ معرفت بهتر از ذخائر گنج و مال است که بعالم رسانی چون از بار قرض
فارغ شوی گوشهٔ توکل و لباس فقر را بپوش که این وضع بهتر از وضع نوکری و چاکری است
حقیقت آن فقیر از شیخ احمد معلوم خواهید کرد و حفظ اوقات بذکر و مراقبه و همیشه عرس یازدهم لازم
وقت دانند ناغه نشود همه مریدان خود را سلام فقیر رسانند و حامد سعید و محمد فضل الله
و محمد احسان الله سلام میرسانند ؛

مکتوب نوزدهم - بنام جامع مکتوبات الحمد لله که خیریت آن دوست جانی از اکبرآباد رسید
باید که تا رسیدن بمکان استقرار از منازل و مراحل بیابانها آگاه سازند که اکثر جامی المکتوب
نصف الملاقات مقرر است اینجا تمام الملاقات خواهد بود اے برادر دنیا که در تحصیلش ایمان از
دست رود بچه کار آید آنقدر مصروف نشوید که دل را بر باید و از حلیهٔ خداپرستی عریان سازد و اینچنین
دنیا مبارک براے هیچ دشمن مباد و دنیا آنست که با حفظ دین و آئین تو امان آمد اگر تمام کمال
مراتب دهند میسر نیاید در زمان تحصیل این هم نباشد که از تغافل بلند از مکاسب دین افتد

گرچه در تعمیر جسمم فارغ از دل نیستم
دست در گل دارم اما پاے در گل نیستم

مکتوب صد و بستم - اعز ارشد شیخ احمد از درویش سلام خوانند صحبت درویشان و تمام
نفس ایشان یک لمحه بیک عمر کافی است ؎ هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق ﴿ ثبت است
بر جریدهٔ عالم دوام ما ﴿ پس آنکه مدتے حق صحبت بسر برده ازو خلاف صحبت مقصود نباشد
پیش آنکه دلش بمحبت آگین شده دور و نزدیک مساوی است و لطیفهٔ قلبش باطوار
محبت الٰہی شب و روز جاری مارا ہر دم پیش خود تصور نمایند و خود را پیش خود یکدم تصور
ننمایند اے خواجه اگر در خانه کس است صد حرف مجو یک حرف بس است والسّلام ﴿

مکتوب صد و بست و یکم - اعز الاحباب فی عشق الاحد معز الاصحاب الشیخ احمد
رحمته الله حماکم و اماکم حیث کان ہداہ رقیمة الشوق رسید الحمد لله که مخبر وصل ہامول بود چون
نعمت فراغ افراغ بر شما که شکر این نعمت فراغ شما است از ہر ربع و صرف ہمت است از
ہر عزیمت بسوے او تعالیٰ و تقدس باید کرد و دنیا را یکے از سرای که براے عبور معمور کرده بودند دانند
و دل را ازآن و آنچه در اوست از زخارف گسیده شمارند دیگر معلوم شد که تاریخ عرس حضرت
مارا معمور بفاتحه داشتند جزاکم الله عنا جزاءً حسنا به اوقات گرامی را گرامی داشته باشند که درویش
آنچه دارد ہمین وقت دارد مبادا کسے ازین نقد مفلس افتد امور دنیا براے فراغ وقت
و وقت براے متاع آخرت آنکه در بند تحصیل دنیا ماند و ازین ره بآن طرف نبرد ﴿ هم یحسبون
انهم یحسنون صُنعا و لَبِئس ما شروا به انفسهم اولٰئك هم الخاسرون
این دو کلمه ہدیه اصحاب و احباب است در خانه اگر کس است یک حرف بس است ور
ربیع الاول حقتعالیٰ مارا بفضل خویش در سنی که شصت و ہشتم بود فرزندے عنایت کرد نام
او محمد و لقب او فضل الله و کنیت او ابو المجد کردیم سلام این عاجز انام بوالد بزرگوار خود رسانند
و دعا در حق او و فرزندان ما التماس دارند که بر عشق زییم و در عشق میریم و در زمرهٔ عاشقین محشور
شویم و بخدمت حافظ عبد الله جیو و بمحبت اطوار مودت آثار عبد الحی و شیخ عبد اللطیف و
نزدیک بدل غلام جعفر و مہر کیش محمد جعفر و دولت دوستان من شیخ محمد و محب محبوبان

درگاه میان محمد علی و طالب فقیر و فقرا عبد الحق و صادق در ره صدق مخدوم و دوست یکرنگ
الف خان و جمیع یاران که یاد این نا یاد کنند سلام محبت انجام مودت استیلام رسانند ﴿

مکتوب صد و بست و دوم - اعز قلوب لا اله الا الله ارشد ہدایت طریق موصل
الی الله شیخ احمد محمود العاقبت از درویش سلام مسنون بهزار توجه مشحون برخوانند نمیقة
الشوق که مرسول بود موصول گشت دل عشق منزل را فرحت بے اندازه حاصل گردید معلوم شد
که بعد از تعب بسیار و رنج بیشمار بمقتضاے ان مع العسر یسرا و ان مع العسر یسرا
روے آرام طلب و طمانیت از حجب الغیب نمایان شده و موافق آن الفرج بعد الشدة
چہرهٔ مقصود از نقاب نصب العین گردیده حقتعالیٰ جمعیت باطن که مرکز حالات آدمی است
از دائرهٔ شتاب و ثبات برآورده سویداے جان و مال گردانا د و جمعیت صوریه علاوه جمعیت
معنوی ساخته نور علی نور کناد اے برادر آنچه میکنند تلهف بر آن نیست آنچه میکنند و تاسف
بر فقدان آنست مایه دل مشغول باطن فی الله باید ساخت خورد و خواب اگر دلخواه شد
و گر نه شد چه شد - ہمه این گوشه لبسلام یاد آورند بندهٔ خدا امت مصطفیٰ حامد سعید و محمد فضل الله
و امہات بابنات و سائر اہل خدمات سلام میرسانند ﴿

مکتوب صد و بست و سوم - حق جمعیت صوری و معنوی از لطف و کرم خویش ولها
و سالہاست که در گرداب ریب المنون افتاده اند ما مردم از شنیدن امتداد این تفرقه
به تنگ مے آئیم الله سبحانه برشما رحمت کناد که متصف باین تفرقه نیستید اے برادر قیاس کن که
دنیا چه جیفه بیش نیست در تحصیل آن عمر برباد میرود و دولت اُخروی که پاینده و تابنده ابداً
در تحصیل آن چگونه دون ہمتان نا رفته راه آبله پا میگردند نمیدانند که از نقطه اول تا نقطه آخر
ہیچ مرتبه دلخواه پا نگذاشته ہم تهیدست رفته اند در ہر مرتبه فوق پیش نظر باقی است نمے
بینی که سید المرسلین را میفرمایند عسیٰ ان یبعثك ربك مقاماً محمودا مقصود آنکه آنکسے
که اول اندیشهٔ جمعیتِ صوری پیدا کند و من بعد در تحصیل جمعیت معنوی کوشد بطال است

وہزال ہرگز بدولتِ معنوی فائز نیست وقت کو وعمر کجا فرصت میدہد بلکہ جمعیت صوری اکثر
راہزن جمعیتِ معنوی است بزرگان گفتہ اند جمعے جمعیت جمعے در اسباب دانستند درخرقہ
ابد ماندند و جمعی جمعیت را از اسباب تفرقہ دانستند دست از دو کون افشاندند کلام محقق
ومنقح آنست کہ در عین تفرقہ ظاہر از جمعیت باطن غافل نباید بود ؎ غم دین خور کہ غم غم دین است
؞ ہمہ غمہا فروتر از این است ؞ غم دنیا مخور کہ بیہودہ است ؞ ہیچکس در جہان نیاسودہ است ؞
محمد حامد سعید و محمد فضل اللہ سلام میرسانند و ہمہ مردمان درون و بیرون نیز ؞

مکتوب صد و بست و چہارم۔ حضرت ذوالجلال والاکرام بنحویکہ مرضی او باشد دارا د
مکتوب مرغوب محبت اسلوب بعد مدت مدید و عہد بعید و انتظار شدید رسید الحمد للہ علے
ما مضٰی والحمد للہ علیٰ ما بقیٰ تشتتِ خاطر و تفرقۂ باطن ابتلاء من اللہ للعبد فمن کان معہ
فہو معہ وحفظ حمایتِ کائناً ما کان غرض۔ بہر حال باو باش وبغیر او مباش۔ کتابتِ شما
مشتمل بر اسامی اعزا کہ مشتاق این طریقہ بودند بود میخواستم کہ بآنہا ہم رقعہ ہا علیحدہ بنویسم
لیکن آن کتابت نیافتم ہر چند تلاش کردم کتابت مذکور بدست نیامدہ مستعجل برین دو
حرف اکتفا کردم ؎ مصلحتِ دید من آنست کہ یاران ہمہ کار ؞ بگذارند و خم طرہ یاری
گیرند ؞ من کان اللہ کان اللہ لہ ومن کان فی ہذہٖ اعمیٰ فہو فی الآخرۃ اعمیٰ ؏
الوقت سیف قاطع وبرق لامع شب اول ماہ محرم کہ ماہ باشد حق تعالے از این
بے ہیچ را از فضل خویش کہ سن ہفتاد و پنج رسیدہ فرزندے عنایت کرد نام او
احسان اللہ کردیم کہ برادر کلانِ او مسمیٰ بفضل اللہ است حامد سعید و محمد فضل اللہ و محمد احسان اللہ
سلام میرسانند تاریخ عرس شیخ محفوظ خواہند داشت۔ والسلام ؞

مکتوب صد و بست و پنجم۔ شوارق فتوحات غیبیہ وخوارق فیوضات لاریبیہ مجلی دل
حق منزل قدوۃ الاخوان واسوۃ الخلان اعز شیخ احمد باد۔ مکتوب شریف بعد سالہا کہ جمادی
الثانی ۲۰ شلہ ھ فرحت افزا گشت الحمد للہ علیٰ ذلک ما ور ارسالِ جواب درنگ نداریم

اما اگر قاصدان نہادن ور زند و مکتوب نرسانند و اگر رسانند تخلف در وعدہ نمایند و باز خبر
نگیرند این را چہ علاج بود کہ اعزۂ دیگر توفیق انخراط در سلک بجاویہ دارند اے برادر این سلک حضرت
شیخ یحیٰی قدس سرہ است ہر کہ ارادت می آرد بالقطع سعادت مے برد ارادت صفت مرید است
نہ صفت پیر اگر کسے گوید مثلاً کہ من مرید زیدم و زید گوید کہ مرید من نیست زید کاذب باشد و او مرید زید
باشد و اگر گوید کہ مرید زید نیستم و زید گوید کہ این مرید من است زید کاذب باشد زیرا کہ ارادت
صفتِ مرید است او از حال خود خبر میدہد قول او معتبر است پس اعزہ کہ دم ارادت میزنند قول
خود ایشان صادق اند این مردم قدیم و جدید را قبول کردیم ان عہد اللہ کان مسئولا
ازین عہد پرسش خواہد شد طاقیہ و دامنی مع الشجرات دادہ باشند و اذکار و مراقبات کہ
بشمارسیدہ باشند بتوفیق الہی آثار و نتائج ظہور خواہد کرد کسانیکہ از پیرایہ دنیوی انتقال
بسوے فقیر کنند بغایت عزیز اند کہ من تشبہ قوما فہو منہم معاضد حال ایشان
ہمہ یاران قدیم و جدید من الصالحین والصالحات ہمہ را سلام رسانند برخے از حال خود
گویم بست و چہارم جمادی الثانی مولد فقیر است و تاریخ تولد فقیر غنی است تا امروز نہم شہر
جمادی الثانی است سال عمر ہفتاد و ہشت است چہاردہ یا پانزدہ روز باقیست کہ شروع
سال نہم خواہد شد آزار نقرس و وجع المفاصل بافراط شدہ کہ دست چپ و زانوے پاے
راست و ہر دو پا آماسیدہ اند و چہار ماہ است کہ صاحب فراشم درین روز لنگ لنگان باستعانت
چندے از اندرون بخانہ میتوانم رفت نماز بہ تیمم نشستہ میخوانم ہمین روز بمشورت حکیم
اسمعیل قصد خوردن چوب چینی دارم اللہ سبحانہ تعالیٰ موافق آرد والآن فرزندان سہ فرزند و
سہ دختر موجود اند حامد بکتب سلوک مشغول است محمد فضل اللہ دہ سالہ دوازدہ سیپارہ قرآن
حفظ کردہ محمد احسان اللہ پنج سالہ بمکتب شدہ بخواندن ابجد مشغول است اما سہ دختر یکے
بخانہ محمد ہاشم دادیم بی بی رابعہ نام دارد و دیگر بی بی فخر النساء برادر زادۂ خود دادیم سوم
زینب بی بی مشہور بہ بی بی مصری چہاردہ سالہ است تا حال جاے منسوب نشدہ

والسلام غلام داود بایاران قدیم وجدید سلام میرسانند۔ شاہ ضیاء الدین وجلال الدین هر دو خلیفه ما فوت شدند بارواح گذشتگان فاتحه خوانده شد غلام جعفر عرف میان صاحب والف خان وشیخ عبداللطیف وحافظ عبدالله ومحمد مخدوم وشیخ محمد وشیخ عبدالوهاب وفقیر محمد وعلاء الدین همه را سلام رسانند ومحمد باقر وقاضی احمد هوائی با مسماة همه را سلام رسانند۔

مکتوب صد وبست وششم۔ حقائق آگاه معارف دستگاه شاه حافظ عبدالله بدوام حضور مسرور باشند مکتوبات مشتمل بر اسامی طالبان رسید هر که بجا اخلاص باطن پیدا کرد ما همه را قبول کردیم شما صحبت ها دریافته اند دو کشکولے ومرقع انجا موجود اند هر طالب را موافق حوصله آن به نیابتِ ذکری وشغلی بفرمایند ودستِ شما به نیابتِ دست ماشمرند وبعیت کنند وذکور را طاقیات واناث را مقانع بپوشانند واز حالتِ عزیزان همیشه مے نگاشته باشند که ذکر ومراقبه چه قدر تاثیر کرد ۲۸ صفر عرس شیخ یحیے مدنی قدس سره مقرر است همه یاران را چه قدیم چه جدید ختم قرآن یا درود یا ذکر با قدرے طعام وسرود باهم نشسته بخوانده باشند۔ والسّلام ؛

مکتوب صد وبست وهفتم۔ عزیز دلها روان تن ها میان عبدالحی بحیات محفوظ باشند دور ونزدیک در مرحله محبت یکسان است حقیقت جامه انسانیه را هر جا که تعلق است از همه بے تعلق است معلوم نشد که تعلق محبت باقیست یا فانی اگر باقی این چیست واگر فانی آن چیست ؛

مکتوب صد وبست وهشتم۔ اعزار شد اعنی شیخ عبدالحی سلام خوانند عجب که درین بار خطے از شما نرسیده پریشانی وحیرانی اگر کسے دارد درین روزگار آنرا جمعیت دانند که مردم آنجاے که زیر رایاتِ عالیات در زندگی میکوشند اکثر پریشان اند پریشانی عیب نمانده بلکه جمعیت عیب گشته العلة اذا عمت طابت درین روزها جلوه گر است عمرے

در طلب دنیا گذشت وحاصل عمر انچه در خود می بینند انصاف بده که فناء عمر در طلب دنیا بهتر است یا در طلب مولی بهتر۔ اما کجا دیده بینند که حسن این سخن بینند وآشفته این سخن گردد از سر دنیا بگذرد چه نغز ومعقول گفته اند ؎ دامن توفیق ما گر د تعلق بر نداشت ؛ آفتاب همت ما از سر دنیا گذاشت ؛۔

مکتوب صد وبست ونهم۔ برادر عزیز عبداللطیف از درویش درویشان سلام خوانند الحمدلله که صحبت شما موثر شیخ عبدالله افتاد من سن سنة فله اجرها واجر من عملها چون اخوان شیخ حاجی عبدالله ومردمی قصد توبه وارند معلوم شد شکر ایزد بجا آورده شد که از صحبت شما جماعتے بفیض توبه رسیدند وخواب که دیده اند بسیار مبارک آند همه واخلان طریقت را تاکید نمایند که ظاهر بشریعت آراسته دارند وباطن بعشق مولی پیراسته سازند عرس حضرت یحیے المدنی قدس سره ۲۸ صفر مقرر است هر کس ختم قرآن یا ذکر درود یا مجلس سرود وطعام داشته باشند۔

مکتوب صد وسی ام۔ محمود یار خان اوصلکم الله تعالی بمدارج العلیا ورزقکم الله بالمحیط الاولی وامر صحبة الصادقین فی محبة الله علی طهو المسئول من صبابه المقبول مکتوب شما رسید الحمدلله که حصول ما مول بر طبق اهل دوستان صورت گرفته رجا که در حفظ دل عاجزان خواهد کوشید که دل شکسته قیمتے دارد در حضرت او که هیچ درستی آن ندارد واستمداد از عاجزان وشکسته دلان منتج فتوح غیبی وشیوخ فواتح لاریبی است وشیخ احمد از یاران باختصاص تمام باید که مختص باشد ما از اوضاع ایشان راضی ایم وصول رقیمه تازه منشاء توجه تازه است بندهاے حضرت او حامد ومحمد سلام میرسانند ۔؛

مکتوب صد وسی ویکم۔ شیخ عنایت الله صدر حقتعالی شرح صدر اسلام حقیقی کناد بحکم الاذن لغو قبل العین احیانا دو کلمه براے ربط معنوی نگاشته بودند رسید چون ارادت صفتِ مرید است عقیده آن طرف کافیست درین کار بعیت ظاهر رکن این کار نیست بلیت

گر در مینی با منی پیش منی ❖ در پیش منی بے منی در مینی ❖ فضل صحبت ظاہر است و آن موقوف
بر ملاقات صوری بنابر این کار بر فنافی الشیخ است آنقدر که ربط باطن قوی تر کارگیرا تر والسّلام ❖

مکتوب صد و سی و دوم ـ محب صادق بوداد فقیران واثق اعزار شد شیخ محمد سلام محبت
التیام خوانند ریزہ که در اورنگ آباد بخانقاه شاه نظام الدین براے این طرف سپرده بودند الحمد للّٰه
بخیر رسید جزاکم اللّٰه خیر الجزاء ـ اما از فحوای الہام نام نفرے که بمیان محمد علی ارتباط داشت و محمود
یار خان آنرا قاصد ساختہ بدہلی فرستاد و بر ما مصیبتہا گذشت ۱۴ ـ شوال منکوحہ میان شاہ
فوت شد ۱۹ ـ ذیقعدہ منکوحہ میان محمد ہاشم فوت شد ہر دو دختر نمازی و نیکبخت بودند دختر
ثالثہ را بمیان رحیم اللّٰه برادر زاده کدخدا ساختیم و دختر رابعہ را میخواہیم که بمیان محمد ہاشم نسبت
کنم اگرچہ در عمر بسیار کلان خورد اند اما مرد فاضل است و صالح و مرید و خلیفہ من است و رین مدتہا
مبلغ سی صد روپیہ خرچ شدند ـ و درین شادی سیوم قریب ہزار روپیہ خرچ شد لا چار دختر
چہارم و پنجم مانده اند انچہ خداے تعالی خواہد فرستاد نثار این ہر دو خواہد بود والسّلام ❖ فقط

تمت

اشتہار

بخدمت جمیع صاحبان مطابع و تاجران کتب نزدیک و دور کے التماس ہی که یہ کتاب بموجب
قانون بستم ۱۸۴۷ء داخل بہی رجسٹری ہو چکی ہی اور اس کے چھاپنے کی اجازت جناب
مولوی حافظ محمد عبد الاحد صاحب مالک مطبع مجتبائی دہلی کو دیدی ہے اسلئے
اطلاع دیجاتی ہی که کوئی صاحب بدون اجازت صریح راقم کے قصد طبع نہ فرمائیں

المشتہر سید محمد قاسم علی کلیمی غفر لہ ـ دہلی